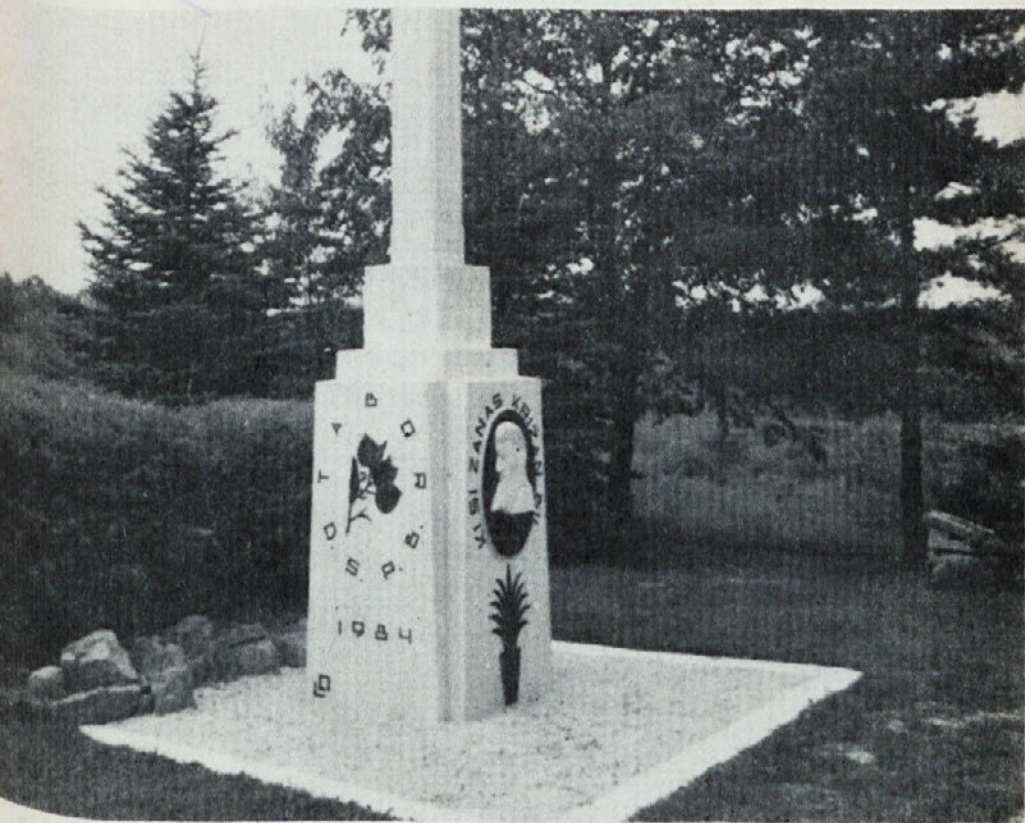




Taboř

1945 - PADLI ZA BOGA, NAROD, DOMOVINO - 1985



1985

EL FORTIN

5-6

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 246.391.

NAROČNINA: \$a 1.500.-, Južna Amerika 10 dolarjev, Evropa-Avstralija: 12 dolarjev, ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič — Río Colorado 1806 — (1686) Hurlingham — Bs. As. — Argentina.

SLOVENSKI DOMOBRANCI PRED 40 LETI NISO UMRLI ZASTONJ!
— NJIH IDEJNO VODILO BOG — NAROD — DOMOVINA JE LAST
VSEGA SVETA, KJERKOLI JE ČLOVEŠTVO PO ZGLEDU NAŠIH
NESMRTNIH MUČENCEV PRIMORANO Z VSEMI RAZPOLOŽLJIVI-
MI SREDSTVI ISKATI POTI IZ TEME K LUČI, IZ NASILJA V SVO-
BODO. — V TEM BOJU SVOBODOLJUBNEGA ČLOVEŠTVA SE JE
SLAVA NAŠIH VZORNIKOV IZPRED 40 LET RAZŠIRILA PREKO
VSEGA SVETA. — HVALA VAM, NAŠI DOMOBRANSKI MUČENCI!

PORAVNAJTE NAROČNINO!



Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Mayo-Junio 1985

BUENOS AIRES

Maj-Junij 1985

¿Estamos conscientes?

No es ningún secreto que en cualquier lugar del mundo, los derechos humanos siempre han sido violados. Asimismo, tampoco es secreto que a los culpables, tarde o temprano, les ha alcanzado la merecida pena.

En relación con lo precedentemente señalado, hemos de preguntarnos: ¿Y las obligaciones humanas? ¿Estamos cumpliéndolas?

Para la mayoría de la gente el obrar de Dios resulta incomprensible. Resultaría muy sencilla la vida, si todos cumpliésemos las leyes divinas. Pero el hombre con sus limitadas posibilidades establece sus propias leyes y en esto se olvida muchas veces del Dios, quien está por encima de él. Pero Dios es para todos uno mismo, para todos igualmente justo; únicamente, no Lo podemos entender y algunos ni quieren entenderlo.

Todo esto pasa por nuestras mentes mientras recordamos nuestros —hace cuarenta años— bestialmente masacrados combatientes anticomunistas eslovenos. Los cegados británicos los entregaron — engaños y mentiras mediante. Los sanguinarios partisanos de Tito los masacraron. No se han fijado quién es quien. Para Tito todos eran iguales: los ha unido en la muerte. Dios, que ha visto todo esto, lo ha permitido, al igual que permite desde hace cuarenta años el martirio de nuestro pueblo bajo el comunismo ateo. Y solo El sabe, cuanto va a durar esta esclavitud...

¡Esto acontece en nuestra Patria! ¡Así sufre nuestro Pueblo! ¿Y qué ocurre en otras partes del mundo? ¿Cómo actúan los aliados occidentales — defensores de la democracia y de la libertad? — En vez de frenar al comunismo ateo tratando de combatirlo, en su ceguera proceden a ayudarlo. Solamente es necesario mirar el mapa y ante nuestros ojos aparece el hecho de que más de un tercio del mundo ya pertenece al dominio comunista. Y el mundo democrático y libre observa como países enteros se transforman en cementerios y como se convierten los derechos humanos en cuentos chinos. Dios también ve todo esto y lo permite y espera el momento en que el mundo libre se dé cuenta qué futuro le espera si no despierta y re-

torna a Dios. Si la humanidad reconociera esto, el comunismo desaparecería antes de lo esperado. Pero existe otra posibilidad: que se esparsa por todo el mundo y la humanidad llegaría a sentir la diferencia entre Dios y el Anticristo, entre la religión y el ateísmo. Y el comunismo caerá en el momento en que toda la humanidad llegará a clamar arrepentida: "¡Basta ya, Dios!"

El pueblo esloveno ha desenmascarado al comunismo a tiempo, ha resistido su embestida; y sus mejores hijos fueron inmolados hace ya 40 años. Estos —en la lucha abierta nunca vencidos— héroes-mártires, claman, desde el más allá, en señal de advertencia:

"¡LIBRES DEL MUNDO — UNIOS!"

"POR DIOS — PUEBLO — PATRIA!"

Ali se zavedamo?

Nobena skrivnost ni, da so se kjerkoli po svetu vedno kršile osnovne človekove pravice. Prav tako ni skrivnost, da je krivce prej ali slej doletela zaslužena kazen.

S tem v zvezi se moramo vprašati: kaj so pa človekove dolžnosti? Ali jih ljudje izpolnjujemo?

Večini ljudi so božja dejanja nerazumljiva. Kako enostavno bi bilo življenje, če bi vsi izpolnjevali božje postave. Toda človek v svoji omejeni miselnosti postavlja svoje zakone in pri tem dostikrat pozabi na Boga, ki je nad njim. Toda Bog je vsem enak, vsem pravičen, le ne razumemo Ga, nekateri Ga pa razumeti nočejo.

Na vse to mislimo, ko se spominjamo pred štiridesetimi leti zverinsko poklanih slovenskih protikomunističnih borcev. Zaslepljeni Angleži so jih zvičajno predali. Krvi željni Titovi partizani so jih poklali. Pri tem niso nič gledali, kdo je bil klerikalec, kdo liberalec. Za Tita so bili vsi eno: združil jih je v smrti. Bog je vse to videl in dopustil, prav tako kot dopušča, da naš narod že štirideset let trpi pod brezbožnim komunizmom. Pa tudi samo On ve, koliko časa bo to še trajalo.

Tako je v naši domovini! Tako trpi naš narod! Kaj se pa dogaja drugod po svetu? Kaj delajo zapadni zavezniki — branilci demokracije in svobode? Mesto, da bi brezbožni komunizem zavirali in ga omejevali, v svoji zaslepljenosti delajo ravno tisto, kar komunizmu pomaga. Samo pogledati je treba zemljevid, in videli bomo, kako se je že razširil! Obvlada več kot tretjino sveta! In svobodni, demokratski svet gleda, kako se cele države spreminjajo v pokopališča in človeške pravice postajajo pravljice za otroke. Tudi Bog vse to gleda in dopušča ter čaka, kdaj bo svobodni svet sprevidel, kaj se mu bo zgodilo, če se ne povrne k Bogu. Čim bodo ljudje to spoznali, bo komunizem padel preje, kot to upamo. Toda mogoče je, da se bo popolnoma razširil in vsi ljudje bodo občutili razliko med Bogom in

Antikristom, med vero in brezboštvom. In komunizem bo propadel takrat, ko bodo vsi ljudje skesano klicali: „Bog, dovolj je!“

Slovenski narod je komunizem v pravem času spoznal, se mu uprl in je pred 40 leti žrtvoval svoje najboljše sinove. Ti, v boju nikdar premagani junaki-mučeniki, kličejo iz onostranstva nam in vsem svetu v opomin:

„SVOBODNI SVETA! ZDRUŽITE SE!“

„ZA: BOGA — NAROD — DOMOVINO!“

PRIČE

ALOJZIJ OPEKA



Časnikar: — Lojze Opeka je pri svojih 72 letih čil in zdrav ter lepo preživlja svojo „tretjo dobo“ v krogu svoje družine, ki še vedno raste in se veča. Ima že pet hčera poročenih, kar je njegovo potomstvo že doslej povečalo za več kot pol ducata vnukov. Pa ima še eno hčerko in dva sinova, od katerih je eden zobni tehnik, drugi pa misijonar na Madagaskarju. Dobili smo ga v weekendici v letoviškem mestu Miramar, kjer z ženo preživljata vroče argentinske poletne mesece. Kakor torej vidimo, ga Bog ni popeljal samo skozi strahotno pre-

izkušnjo, ko je bil s svojimi domobranskimi sotrpini iz Vetrinja izročen brezdušnim rdečim zverinam in se rešil, temveč mu je tudi radodarno nasipal blagoslove, zaradi katerih v blagostanju svobodnih ljudi — po trudu in znoju, ki mu seveda tudi nista bila prizanešana, v daljnji tujini sanja o svoji nepozabni rojstni Notranjski. Za neizbrisne anale trpeče slovenske usodnosti, ob katerih bodo še pozni rodovi preklinjali izrodke, ki so bili sposobni tolikšnih grozodejstev, nam je domobranec Lojze Opeka takole opisal svojo pot skozi pekel in odprl rano, ki se na slovenskem telesu ne bo nikdar zacelila...

Priča: — Sem Alojzij Opeka, rojen 17. junija 1913 v vasi Topol, občina Begunje na Notranjskem; oče Janez in mati Jožefa roj. Turšič. Ker je prav iz Notranjske bilo vse to že tolikokrat opisano, ne bom na dolgo opisoval še jaz, kako je bilo, ampak samo na kratko rečem, da smo se zaradi zločinov komunističnih partizanov fantje iz vasi organizirali kar sami v vaško stražo v Begunjah. Pri domobranci pa sem bil na Rakeku. Dne 5. maja

1945 smo zapustili Rakek in se umikali skozi Ljubljano, Tržič, preko Ljubelja in Borovelj. Ob prehodu dravskega mostu smo odložili orožje Angležem in tako 10. maja 1945 prišli na Vetrinjsko polje. Pri preorganiziranju domobrancev v „slovensko narodno vojsko“ sem bil dodeljen 1. polku polk. Emila Cofa. V četrtek dne 1. junija 1945 popoldne so našo skupino naložili na tovrnjake in nas odpeljali v Pliberk, kjer so nas izročili jugoslovanskim komunistom. Po 40 so nas zbasali v tovrne vagone in vlak je odpeljal proti Mariboru in od tam v Celje...

Čačnikar: — Tako enostavno?

Priča: — Seveda so nas ves čas pretepali in sramotili; na postajah pa nas je nahujskana množica zmerjala z izdajalci, belogardisti in zločinci... Malo pred Celjem je vlak ustavil in so nas iztovorili... Odnjali so nas v Teharje... Po poti so nas ves čas pretepali... posebno pa še tiste, ki so jih prepoznali ali kar sami spoznali za oficirje,... jih povezali in že odpeljali pobit... Mojega brata Antona Opeko so tako pretepli, da ga tudi domačini niso prepoznali, in ga tudi že v Teharjih umorili...

Čačnikar: — Kako je bilo z Vami?

Priča: — Mislim, da je bilo okrog 8. do 10. junija... Ob 11 ponoči so nam najprej zvezali roke vzadaj s telefonsko žico in nato po dva skupaj. Takšne so nas po 44 nabasali na majhen tovorni avtomobil, na katerega je splezalo še po troje stražarjev, od katerih sta dva sedela na kabini, eden pa zadaj pri vratih. Bili smo nametani kot polena... drug vrh drugega... Ko so nas vozili po tistih slabih cestah in je tovrnjak poskakoval, so nekateri tulili od bolečin, ker se jim je telefonska žica zarezala do kosti v meso... drugim so se pa tudi kosti lomile... Jaz sem imel to „srečo“, da sem šel prvi na tovrnjak in sem čepel za kabino pri ograji. Tako so nabasani domobranci-sotrpini le z ene strani pritiskali name. Pa še ta pritisk je bil tako hud, da nisem mogel spraviti rok na površje, ko se mi je posrečilo, da sem si jih razvezal. — Pripeljali so nas na kraj pobijanja... na nek vrh pred samotno hišo... Vse je bilo razsvetljeno z električnimi in karbidnimi lučmi... — Pred nami je stal tisti majhen, plavo popleskan avtobus, s katerim so že več dni vozili žene in dekleta iz taborišča... in smo mislili, da jih vozijo na kak bolj človeški kraj... — V hipu sem vedel, kaj se je zgodilo z mojo sestro in mamó... Pred dvema dnevoma so odpeljali sestro... včeraj pa mamó... Še popoldne sem pri vodnih pipah govoril z njo. Povedala mi je, da so sestro že odpeljali. Še prekrizala me je in rekla, da se verjetno ne bomo nikdar več videli... Zares so jo tisti večer odpeljali z istim avtobusom... — Ko so avtobus izpraznili in je odpeljal, smo prišli na vrsto mi... Mečejo nas iz tovrnjaka in nas pri tem nepres'ano pretepajo s koli... posebno še mene, ki so me dobili razvezanega. Tu nam tudi poberejo vso še preostalo dobro obleko in nam sezujejo čevlje. — Ne vem, zakaj tako divje pretepajo mojega prijatelja Toneta Bonača iz vasi Preserje... Eden ga bije v obraz z gozzerji — do nezavesti... — Ko se je tisti divjak hotel zopet spraviti nad mene, ga je prišel poklicat drugi partizan, češ da ga kliče poveljnik...

Časnikar: — Samo, kdor je že bil rojen za zločinca, je lahko bil zmožen tolikšne krutosti...

Priča: — Tedaj so nas ponovno zvezali po dva skupaj in nas v koloni peljali na strelišče...

Časnikar: — Kako ste to ugotovili?

Priča: — Ves čas smo že poslušali streljanje... in smo že vedeli, da ob tej uri lahko streljajo samo domobrance, ki so jih pripeljali sem pred nami... Ni bilo težko uganiti, da sedaj nas čaka ista usoda... — Ves sem se priporočil Bogu in klical: „Jezus, Marija in sv. Jožef, spremljajte nas!“

Časnikar: — Tako so torej šli v smrt možje, ki jih komunistična svojat še danes, po štiridesetih letih proglašča za izdajalce...

Priča: — Jaz sem zopet bil prvi v koloni... ob meni pa dva stražarja, ki sta posebej pazila name, ker sem se jim že dvakrat odvezal... — Zavijemo za hišo mimo kupa domobranskih uniform in čevljev — v hrib... Prav kmalu pridemo pred izkopane jame... iz katerih še slišimo stočkanje pravkar pobitih domobrancev... Četudi je bil kraj ves razsvetljen, vseeno pomislim: Sedaj ali nikoli! — Z vso silo napnem roke... in rešim eno iz vezi... To sta seveda opazila stražarja, me pograbila in pritiskala k tlom... Jaz pa hitim reševati še drugo roko, s katero sem privezan na soborca Jožeta Turšiča iz Bezuljaka... Že jo osvobodim..., pa v obupu z nekakšno nadčloveško močjo zamahnem proti stražarjema in ju zbijem po tleh... Udarim še tretjega, ki jima je pritekkel na pomoč... — in se požinem proti gozdu... Padam... in se plazim naprej... Takrat že zahreščijo brzostrelke kot za stavo... in njih krogle luknjajo zemljo — okrog mene; le mene ni zadela nobena... — Prepričan sem, da je to bila samo božja volja..., da sem ostal živ..., da svetu pričam o grozodejstvih slovenskih komunistov! — Obležal sem v travi na neki jasi..., čisto blizu mene pa so svetili partizani in me iskali... — Ko so odšli, sem se postavil na noge in bežal... bežal...

Časnikar: — Ste vedeli, kje je to bilo?

Priča: — Jaz teh krajev seveda ne poznam. Toda po špecialki sem pozneje preštudiral, da je moralo biti..., da so nas pobijali nekje okrog Jelenice ali Bernice nad Hrastnikom. Na begu sem dvakrat prečkal cesto in šele drugi dan prišel nad Trbovlje, kjer sem se šele orientiral in ugotovil, kje sem... Po petih dneh sem prišel nad šmartno pri Litiji..., nato pa porabil še štiri dni do doma, kjer sem se dobil s skrivači iz domačih krajev. Čez kakšnih deset dni smo še z nekaterimi fanti odšli proti Italiji... —

Časnikar: — Zares, mimo smrti v svobodo, da bo sedaj od tod, iz daljnega Miramara Vaša resnica o komunizmu na Slovenskem preko „Tabora“ šla preko vseh zemeljskih celin — in tudi v domovino...

Priča: — Še nekaj... Iz Teharij niso gonili pobijati samo domobrancev... — Kakor sem že omenil, so odgnali pobiti tudi mojo mamo, sestro in sestrično Milko Turšič. Tudi dekleta, ki so bila z nami iz vasi Bezuljaka, Kozljeka, Selsčka..., tudi niso nikdar več prišla domov...

Časnikar: — Oprostite, da smo Vaš zasluženi mir zmotili s tem ponovnim odpiranjem strahotne rane!

Priča: — Čisto prav! — Ob štiridesetletnici mučeniške smrti naših domobranskih vzornikov poklanjam njihovemu svetlemu spominu to svoje ponovno opisovanje, kako je „brat“ komunist že mesec dni po koncu vojne moril, mučil in pokončaval svoje brate in sestre... Na tako grozovit način, kakor dvomim, da ima še primera kjerkoli na svetu... —

Sl. S.

Nemogoče je potvarjati zgodovino

Leta 1982. je izšla v Budimpešti v založbi Gondolat tretja književna izdaja „Zgodovina druge svetovne vojne“. Napisal jo je prof. G. Ránki. Knjiga vsebuje na 648 straneh 336 izvirnih literarnih del v madžarščini in v nemških, angleških in ruskih prevodih.

Zgodovinski viri in ponarejanje resničnih dejstev nas ne presenečajo, saj vemo, da jih je pisatelj zbiral pod silo političnih razmer, ki ne dopuščajo stvarnih zgodovinskih razprav. Zadostuje nam že samo nestvarno opisovanje varšavske poljske vstaje 1. 8. 1944.

V varšavski vstaji je padlo 20 tisoč poljskih vojakov in 150 tisoč civilnega prebivalstva. Sovjetske armade so bile le 20 km od bojnega prizorišča; sovjetski topovi so utihnili, nemška vojska je uničila vstajo protikomunističnih poljskih rodoljubov.

Ránki dolži poljske rodoljube, da niso iskali zvez s Sovjeti in takó prikazuje madžarskemu narodu položaj vse drugače, kakor je v resnici bil. Pisatelj navaja Stalinovo izjavo, ki je pripisala temu junaškemu dogodku neodgovorno dejanje. Razumljivo: to je sovjetska sodba.

Beloruska armada, kateri je poveljeval na Poljskem rojeni sovjetski maršal Rokossovsky do 12. 9. ni ukrenila ničesar v pomoč varšavskim upornikom. Ránki se izgovarja, da je ta zgubila svojo ofenzivno moč prav pred varšavsko prestolnico — oddaljena le 20 km., ne pojasnuje pa, zakaj je bila zavezniškim letalcem prepovedana uporaba sovjetskih letališč. Stalinov načrt ni bil pomagati poljskim rodoljubom v Varšavi. Nasprotno, kar se je odigravalo tudi v Jugoslaviji, je že predvideval, kako bo Sovjetija po končani vojni odločala na Poljskem red po sovjetskem vzorcu. Osvobojenje Varšave po poljskih rodoljubih ni odgovarjalo moskovskim načrtom. Njen načrt je bil oslabiljenje poljske odpornosti.

Stalin je podobno politiko izvajal tudi v Jugoslaviji. Taktično je podpiral navidezno ugodno politiko do kralja Petra in londonske vlade, za hrbtom pa cinično — z zavezniško pomočjo pripravljal pot svojemu učencu J. Brozu-Titu.

V tej zvezi omenjamo Djilasovo knjigo „Leta moči — 1945—66“, ki je izšla v Monakovem leta 1983. Djilas obravnava na več straneh poročilo poljskega poslanika v Belgradu in zatrjuje:

„... poljski poslanik v Jugoslaviji, ki je bil častnik v poljski armadi pod sovjetskimi poveljstvom, mi je pripovedoval, kako so poljski vojaki ob Visli z bolečino in nemočjo sledili gigantski vojni v Varšavi, videli ogenj in dim, poslušali orgljanje topov in grgranje avtomatičnega orožja. Sovjetski polki so se ustavili ob Visli, med tem so nemške sile dan in noč oblegale Varšavo in v krvi zadušile poljsko narodno vstajo.

Sovjeti so sicer na izrecno zahtevo begunske poljske vlade že po končani varšavski žaloigri dovolili, takó se je previdno in zadržano izrazil poslanik, poljski diviziji, da je prešla Vislo in v boj. Ta seveda ni zadostovala in ni mogla rešiti Varšave, vrnila se je po kratkem boju ZDESETKANA zopet za Vislo...“

Madžarski publicist Laszlo Szalay ugotavlja k temu dogodku naslednje: „Sovjetskemu zadržanju ob Visli moramo pripisovati samo političen mane-
ver. Kremelj je že mnogo prej določil, kako bo po zmagi izvedel na Poljskem svoj politični načrt. Angleška letala so po zahtevi poljske vlade v Londonu zares bombardirala Varšavo, a vse prepozno. Z letal odvrženo orožje in hrano so že sprejemali Nemci...“

Če vzporejamo vojne in politične dogodke v tistih časih v Jugoslaviji, pridemo do zaključka: Moskva je klicala na upor v Poljski istočasno, ko je taktično zahtevala od Tita, da pusti kraljevega Mihajlovića, da se z njim bojuje proti Nemcem. Zviti Stalin je tudi tod predvideval uničenje narodnih jugoslovanskih rodoljubov, ki bi se morali bojevati proti Nemcem in partizanom. Dr. Šubašić je verjel Stalinovim lažem in prevaram; prav tako tudi nekateri slovenski politiki v Londonu.

Churchill je po svoji moralni obveznosti zahteval od Stalina pomoč Varšavi, diktator pa mu je odgovoril, da se „sovjetsko poveljstvo ne bo spuščalo v manevre varšavske zločinske tolpe“. Prav tako je prezident Roosevelt odlašal obljubljeno pomoč in jo končno zavrnil.

Varšava je ostala v ruševinah kakor po potresu: 200 tisoč življenj in 800 tisoč preživelih, ki so jih Nemci potem nasilno izselili.

Sovjetsko in poljsko komunistično zgodovino pisje pripisuje junaški varšavski vstaji neodgovorni poizkus poljskih reakcionarjev in fašistov, katerih namen naj bi bil, po navodilih poljske londonske vlade prevzeti oblast pred sovjetsko zasedbo. Varšavska žaloigra je pravzaprav le nadaljevanje Hitler-Stalinovega načrta iz leta 1939, ko sta si ta dva evropska nasilneža razdelila Poljsko. Stalin je po dogovoru zasedel tretjino Poljske s 5 milijoni prebivalcev. Od teh je poldrugi milijon izginil v sibirskih taboriščih, kjer so Poljaki garali in umirali od lakote.

Stalin je po nemškem napadu 22. junija 1941 že meseca decembra podpisal z v Londonu obstoječo vlado z generalom Sikorskim na čelu poljsko-sovjetsko prijateljsko pogodbo. Približno takó kot z jugoslovansko kraljevo vlado. Stalin je po tej pogodbi izpustil del poljske vojske iz Sovjetije, da se je pridružila zaveznikom.

Za sovjetsko vlado je bila vznemirljiva usoda 15 tisočev po Sovjetih

ujetih poljskih častnikov, o katerih Kremelj ni hotel ničesar vedeti. Prav tako ne o vprašanju bodoče poljske-sovjetske meje.

Sovjetska senca, ki je že takrat plavala s suženjstvom nad Vzhodno in Srednjo Evropo, je zatemnila poljsko-sovjetske odnose. Ko je sovjetska vlada leta 1943 pozaprla na desettisoče v Sovjetski zvezi živečih Poljakov in jih proglasila za sovjetske državljane, se je razmerje s poljsko vlado še poslabšalo. Kremelj je prekinil diplomatske odnose s poljsko vlado, ki je namreč zahtevala pojasnilo o odkritju množičnih grobov blizu Smolenska v brezovih katynskih gozdovih, kjer so Nemci izkopal 4153 ubitih poljskih častnikov. Zapadni svet je v začetku ta pokol pripisoval Nemcem. Zato je general Sikorski prosil Mednarodni rdeči križ, da preišče to narodno nesrečo. Sovjetska vlada je to odločno odklonila in s poljsko vlado prekinila vsako zvezo. Kremelj je začel napadati poljsko vlado in ji pozneje za nove diplomatske zveze določil dvoje: priznanje po Hitler-Stalinovi pogodbi obstoječo ločitveno črto kot bodočo poljsko-sovjetsko mejo in odstranitev vseh reakcionarnih in Sovjetom sovražnih elementov v londonski vladi. Kremelj je zahteval, da S. Mikolajczik, ki je prevzel predsedstvo po v letalski nesreči ubitem generalu Sikorskim, izpopolni poljsko vlado s praviimi demokrati in naprednimi narodnimi zastopniki — po sovjetskem žargonu — s komunisti. Poljski narod ni pričakoval, da ga bodo zapadni zavezniki izročili Sovjetom.

Curzonova črta, ki sta jo v soglasju z Angleži podpisala Hitler in Stalin že leta 1939, je obveljala tudi po drugi svetovni vojni. Churchillovi protesti so ostali v zraku, prav tako Rooseveltove obljube za pomoč, ki jo je, kakor o tem razpravljajo razne vojaške literature, bolni prezident vedno odlašal in v svojem oboževanju Stalina končno opustil.

— — —

Stalin je ustavil ofenzivo tik pred Varšavo, odgovarjajoč komunistični dialektiki. Vodstvo varšavske vstaje je imenoval razredne sovražnike in pristaše buržujskega sistema.

NJIH UNIČENJE JE TOKRAT — V NASPROTJU S KATYNOM — PREPUSTIL NEMCEM. Ko so Poljaki umirali v tisočih za svobodo, je poslal svoje armade v Romunijo, Bolgarijo in Madžarsko. Že takrat je odločil usodo romunskega kralja, ki si je prizadeval doseči premirje.

Moskva je vzporedno uravnavala v svojo politiko v Vzhodni in Srednji Evropi tudi usodo južnoslovanskih narodov. Tu je imela še lažje stališče, ker ji je J. Broz-Tito s pomočjo zapadnih zaveznikov uveljavljal razširjenje sovjetskega boljševizma. Sovjetija je po tem načrtu predvidevala razširitev svojih meja od Gdanska do Berlina, zaveznikom pa prepustila le majhno Avstrijo in Trst.

Vse to smo že brali, boste rekli. Vsaj starejši. Pa je vendar potrebno, da si znova oživimo spomine na dobo ko so veliki odločali o naši usodi. **VARŠAVSKA ŽALOIGRA NAM ZGOVORNO DOKAZUJE, DA SO BILI V ZMOTI TISTI, KI SO ZAHTEVALI, DA SE SLOVENSKO DOMOBRANSTVO LETA 1944 PRIKLJUČI TITU. NAŠA VOJSKA BI ŽE**

TAKRAT DOŽIVELA SLOVENSKI KATYN, SLOVENSKI NAROD PA SE VEČJE IZSELJEVANJE V SLEZIJO ALI ZLOGLASNA NEMŠKA TABORIŠČA. TEGA NI PREPREČILO PARTIZANSTVO, TEMVEČ SLOVENSKO DOMOBRANSTVO IN PREZIDENT GENERAL LEON RUPNIK. Zgodovina bo to morala priznati.

Sovjeti so zasedli Belgrad 15. oktobra 1944. Slovenski domobranci so držali položaje na Gorenjskem, Dolenjskem in Primorskem — na Štajerskem mobilizirani vermani. Potrebno je prebrati 1.300 strani obsegajočo Dedijerovo knjigo „Priloge k življenjepisu J. Broza-Tita“, pa bomo našli stotere laži t. i. osvobodilnega boja. V njih se zrcalijo protislovja in ponarejanja zgodovinskih dogodkov. Kakršnokoli zavijanje zgodovinskih resnic nikoli ne bo moglo opravičiti zavezniške izdaje in partizanskih zločinov v revoluciji in po zmagi l. 1945.

ČE JE KRALJ PETER KLONIL PRED CHURCHILLŌM IN ZAPOVEDAL PRIZNANJE TITA KOT VRHOVNEGA POVELJNIKA JUGOSLOVANSKIH ARMAD, TEGA SLOVENSKO DOMOBRANSTVO NI MOGLO SPREJETI, SAJ JE ZGODOVINSKO UGOTOVLJENO DA SO PARTIZANI NA HRVAŠKEM IN NA PRIMORSKEM PODPISALI PREMIRJE Z NEMCI, KER SO PREDVIDEVALI ZAVEZNIŠKO INVAZIJO V ISTRO IN PREHOD ZAVEZNIŠKIH ARMAD ČEZ LJUBLJANSKO KOTLINO.

Še danes ni pojasnjen ponesrečeni vdor slovenskih domobrancev v Belo Krajino. Preživeli domobranci dolžijo za to, nemškega stotnika Schumacherja. Nemško poveljstvo ni prav nič zaupalo domobrancem. V Ljubljani je na smrt obsojeni krvnik slovenskega naroda general Rösener to potrdil na razpravi v slovenski prestolnici, ko je sodnikom zatrjeval, da so domobranci bili odločno naredno zavedni, anglofilsko usmerjeni in nezanesljivi.

Le majhno število domobrancev se je po londonskem povelju pridružil partizanom, tisti pa ki so prišli k njim iz Italije, so z domobranci dočakali isto usodo.

PROSLULI SODNIJSKI PROCES V ČASU BOŽIČNIH PRAZNIKOV V LJUBLJANI JE POTRDIL, DA JE BIL POIZKUS DEMOKRATIZACIJE V JUGOSLAVIJI NEMOGOČ. KPJ NI RAZLIKOVALA LEGALE OD ILEGALE, ZANJO SO BILI VSI IZDAJALCI. Zgodovinarji ne bodo mogli nikoli zapisati, da je majhen slovenski narod imel čez 30.000 izdajalcev, in jih je KPJ pobila množično brez sodb!

Politični zdomci se vse premalo posvečamo polpretekli dobi naše revolucije in mnogokrat še sedaj zasledimo v našem tisku imaginarna ponarejanja resničnih zgodovinskih dejstev. Po 40 letih vse preveč drobničarsko razpravljamo o dogodkih, ne da bi se globlje posvetili preučevanju zgodovine, ki jo ponarejajo komunisti s svojo propagando v domovini. Potrebno je pisati, pisati! Mnogi so v tujini že umrli, ne da bi kaj napisali, četudi so revolucijo doživljali.

Sodelavcem našega tiska priporočamo, da preberejo knjige J. Thorwalda „Tako je začelo na Visli“, ki je izšla v Stuttgartu, njegovo knjigo „Nepojasnjeni primeri“, J. Schultzovo „Zadnjih 30 dni“ in H. A. Quintovo „Spremenljivi vojni načrti“. Zanimiva je tudi knjiga maršala Löhra, zadnjega poveljnika umikajočih se armad na Balkanu. On večkrat omenja slovenske domobrance.

Vrnimo se k preučevanju političnih dogodkov leta 1944. Madžarski državni predstavnik von Horthy si je 15. oktobra 1944 prizadeval zaključiti premirje s Sovjeti. Zanašal se je na zaveznike, Gestapo ga je zaprla in odvelkla v Nemčijo, novi madžarski poveljnik general Miklos pa je zbežal s svojo divizijo k Sovjetom. Sovjeti so ga zaprli in večino vojaštva odpeljali v Sibirijo.

KPJ ni hotela že leta 1943 premirja z vaškimi stražami in četniki. Grčarice, Turjak, Novo mesto in Begunje so zgovorni dokazi! Ali ni že takrat računala, da nas bodo Nemci v primeru napadov prav tako uničili kot so zadušili varšavsko vstajo? Resnica je na dlani vsako potvarjanje je ničevno. Nemci n. pr. niso hoteli dati domobrancem dovolj orožja, da bi se branili, še manj, da bi prešli v napad.

Mefisto Bormann in šef zločinske SD (Gestapa) Himmler sta po zmagah v Sovjetiji razpolagala s stotisoči Ukrajincev in Rusov, ki so bili pripravljene, bojevati se za svobodo svojih narodov.

V knjigi J. Thorwalda beremo na nekaj straneh prepričljivo Schubertovo pričevanje o zadnjem razgovoru z višjim Vlasovim častnikom, ki je pri slovesu vprašal nemške častnike:

„Kje bi bili danes vi in mi, če bi Hitler razumel Vlasova?“

Sovjetski general Vlasov je za zasluge v bojih pri Moskvi sprejel sovjetska odlikovanja. Izšel je iz kmečke družine, bil že v mladosti komunist, pa je kmalu spoznal razliko med pravo socialistično in boljševiško stvarnostjo. Upal je, da bodo ruski narodi z nemško pomočjo zmogli streti boljše vizem in z njim zgraditi pravo nacionalistično Rusijo. Vlasov bi bil sposoben z ruskimi in drugimi slovanskimi narodi ki so ljubili svoje domovine, ne pa Stalina, organizirati milijonske armade. Hitler je sanjari samo o kolonialni Rusiji in podcenjeval slovanske narode. Nemci so šele v pozni jeseni 1944 dovolili organizirati eno divizijo. Hitler in Rosenberg sta šele po velikih nemških izgubah spoznala priložnost, ki se jima je nudila, še vedno pa sta pošiljala te prostovoljce v mešane nemške polke.

Naši učitelji so bili učenci, na vzhodu pa pretkani politični mojstri...

Stotere knjige poveljujejo Roosevelta in Churchilla kot največja državnik polpretekle dobe, zgodovina pa jima bo pripisala slepost in jima dala končno pečat političnih oportunistov in slabičev, ki zdaleka nista bila kos pretkanemu mojstru Stalinu.

Že se bliža doba, ko bodo zgodovinarji popravljali zlagane tekste za novo, resnično zgodovino. Nemogoče je potvarjati zgodovino.

Izdajstvo je v vseh jezikih enako

Pod tem naslovom je prinesel Nedeljski dnevnik z dne 27. jan. t. l. odgovor partizana Sava Vilfana - Sineta znani kulturni osebnosti Spomenki Hribar, katera zagovarja človečanske pravice tudi za nasprotnike; kar je prav gotovo vredno priznanja. Ne zato, ker smo mi tisti nasprotniki, temveč, ker podobna razumevanja in nesebičnosti redko zasledimo celo v zahodnih demokracijah.

Ne bi se podal v njihovo sporno debato, če ne bi partizan Sine pri tem javno dolžil nas domobrancev vse svinjarije, katere so počenjali politikomisarji, ko so „osvobajali“ naš narod pred nami!

Če bi bila vse sama resnica, kar trdi omenjeni partizan, bi po 40 letih tako prostaško izražanje ne bilo primerno. Kajti tudi najbolj primitiven očevidec, ki je doživljal tisto težko dobo, na katerikoli strani, se ustavi ob gotovih momentih. S spoštovanjem brede po spominih ter išče prijatelje še pred to nevihto, ki jih je razklala na dvojce za sovraštvo, rekoč: „škoda, da je vse to moralo priti“!

Savo Vilfan pa še vedno dviga pest in vpije smrt; holj svoji lastni vesti, kot nam; kajti leto za letom mu postaja glasnejši sodnik.

GOVORILI BOMO V JEZIKU OPERATIVCEV, pričinja Sine v uvodniku. V tistem jeziku, katerega vas je naučil „Slovenski poročevalec“. Vi niste ne kradli, ne ropali, temveč „rekvirirali“. Niste mučili, ne pretepali, ne klali in pobijali, temveč „justificirali“, ali pošiljali v „13. brigado“ vam nezaupane partizane in mobilizirance. Zato se niste šli ustrahovalno tiranijo banditov in delomrznežev, temveč „oblast delovnega ljudstva“. Seveda tudi niste izdajalci in sodelavci okupatorja, temveč „tovariši“ nemškega in italijanskega proletariata, s katerim ste se postavili za sodnike in valpte našemu na križ pripetemu narodu! Ne le sodelovali, imeli ste celo edinico italijanskih vojakov, tistih, ki so do 8. 9. 1943 gonili Slovence na Rab in v Gonars, v počasno umiranje; po tem datumu pa za vas s topovi razbijali Grčarice in Turjak, ker so se hoteli boriti za „svobodo slovenskega naroda in smrt fašizmu“. V Teharjih — so prav ti — nas obsojence na smrt polivali s kropom in se drli nad nami; seveda po laško.

Vilfan trdi, da drugi partizani, ki se niso borili na ozemlju bivše Ljubljanske pokrajine, „ne morejo objektivno obravnavati spopadov in obračunov z belogardisti... kajti niso poznali tako surovega in zločinskega boja.“ Jaz bi pridal še zahrbtno — sadističnega, kajti KP se je po svojih politikomisarjih posluževala vseh svinjarij, celó streljanja talcev v nočeh in divjini gozdov. Strah pa jo je bilo dneva in odprtega boja.

V vseh letih borbe nisem videl, niti ne vem za primer, da bi bil ustrelen zajeti, ranjeni partizan. Mi pa hranimo dolgo črno listo vaše „poštene in vljudne borbe“, z našimi ranjenci: Suhor — ranjenega poveljnika Iztoka ste obesili za noge in ga mrcvarili, prav tako Okorna in Galeta. — Grčarice, Turjak, Lašče, Grahovo — v ogenj ste jih metali. Koprivnik — zažgali ste

ambulante z ranjenci vred. — Ranjeniški transport, zajet na Lescah, je končal v Toškem čelu! — Ne, to ni bilo ne surovo, ne zločinsko. To je bilo vse po zakonu rdeče „pravičnosti“...

Ker sem tudi jaz „nosil konico o-trine tega skoraj nečloveškega boja“, seveda na drugi strani — Gorjanci, Sv. Urh, Rupnikov udarni bataljon — upam, da nimaš nič proti, da tvojo objektivnost pobjektivim v resnico; in to le tam, kjer sem bil osebno navzoč!

Pozivaš Spomenko Hribar, da stopi iz „jezuitskih višav“, da jo boste popeljali tik mimo osamljene cerkvice zločinov na Sv. Urhu.

Kot sem ti že omenil, bil sem na Urhu in ponosen sem, tako kot na Gorjance in Rupnikov udarni bataljon!

Bil sem še doma, in to že v „svobodi“, ko je AFŽ prinesla članek „Morišče pri sv. Urhu“ s sliko neke lipe v dolini, okoli debla oviti z žico. Poleg lipe je velika mlakuža. Pod sliko stoji: Na to lipo so belogardisti privezovali svoje žrtve.

Nikoli nisem videl omenjene lipe. Slučajno nisem šel tam mimo. Ko sem pozneje prišel v Avstrijo v begunsko taborišče, sem sliko pokazal Lovšetovi mami, ki je doma pod Urhom, pa mi je pojasnila: „Seveda, še od otroških let poznam to lipo.“

In žica okoli debla? — „Tam je stari mežnar privezoval živino, ko je napajal. Razen te živine, ni bil nihče privezan k lipi!“

Mnogi so mi prigovarjali, da bi odgovoril, ali vsaj pojasnil resnico, na knjigo laži, „Sv. Urh“, ki je izšla pozneje. Napisala jo je učiteljica Stefanija Podbevšek, vsem znana vlačuga fašistične in SS soldateske na Vevčah.

Če bi se dalo, da bi stisnil to knjigo, ki bi morala biti vir resnice za zgodovino, ne vem, če bi pritekla kaplja resnice. Celo pod slikami v knjigi stoje lažni napisi. Zamenjuje osebe, dogodke, dejanja. Npr. slika, kjer se vidi del pogreba umorjenih Pavčiča in Jakoša, pravi: „Belogardisti z Italijani se vračajo od sestanka“ in koliko je takih primerov! Več resnice, ki bi jo pojasnil jaz, hranijo naši dobri ljudje po okoliških vaseh za dan, ko bo smela spregovoriti.

Ti, Sine, praviš, „da bi Spomenko Hribar peljali tik mimo osamljene cerkvice“. Povej ji po pravici: mimo onečlaščne cerkvice. In ne mimo, v notranjost naj pogleda, da bo videla, česa ste zmožni.

Dokler je bila postojanka na Urhu — v mežnariji, ne v cerkvi! — cerkvice ni bila osamljena, ne izropana in onečlaščna. Vsako nedeljo je bila podružniška sv. maša ob polni udeležbi okoliških ljudi. Pa ste „osvobodili“ tudi njo; z izgovorom, da potrebujete muzej.

Vem, Sv. Urh je zato Sv. Urh, ker vas še vedno boli, da smo 35 domobrancev dali pošteno po grbi trem brigadam! (Oz. dvema in ljubljanski). Takrat smo „odkrili“, da je domobranski juriš za vas strah, ki je ohromil kosti, pa nabrusil pete. Le škoda zares, da je najprej padla prva bojna vrsta, ki ste jo pognali pred naše strojnice in so bili večina naši zajeti vaški stražarji iz Vel. Osolnika. Ste pač heroji! Sem pa vam hvaležen, da

ste jim postavili primerno grobnico. Pozneje jo bomo še povečali, da bo prostora za vse tisoče iz znanih in neznanih brežen. Pa zvezdo bomo seveda zamenjali za križ. Tega si žele tudi vaši mrtvi!

Se pravi: glavni greh postojanke Sv. Urh je, da je niste mogli streti in da vam je preprečila pohod na Ljubljano leta 1943.

O vseh tistih ponarejenih fotografijah in opisih — „o poklanih dekletih in ženah, ki so jim parali trebuhe, rezali jezike in dojke, iztikali oči“ itd. itd., jih je prav gotovo še kaj med vami, ki so se jim vsa taka in podobna mučenja v gozdovih gravirala v dušo, pa jih je potem vaša fašistična štefka zlila na Sv. Urha.

Glede paranja trebuha še pomni občina Dev. Marija v Polju in Dobrunje o strašnem zločinu, ki ste ga zagrešili nad nosečo ženo preje ugrabljenega poljskega podžupana Pogačnika, katera je izkrvavela tisto zimo v hostarjevi drvarnici v Podlipoglavu. Glede rezanja jezikov in dojk bodo pričale nekoč Drčarjeva mama in hčerka, ki sta končali nekje pod Orljem — kot talki! O rezanju spovil bi povedali Pavčič, Cankar in Jakoševi, katere ste žive zasuli v Poliških gozdovih!

Tako svinjskih zločinov, ki jih pripisuješ postojanki Sv. Urh, bi me bilo groza celo v sanjah. Na Urhu smo bili ljudje, ne šolani politkomisarji s prakso iz Španije in Mehike. Na Urhu so bili večina preprosti kmečki fantje, zdravi po morali, brez intrig in želje po morijah! Znali pa so udariti, kadar je bilo treba! Niso pa bili zmožni svinjarij, ne sadizma! Vem, tudi pri vas so bili taki fantje. Toda pri vas ste imeli valpte, ki so vas priganjali ter vas učili sovraštva in obračunavanja, kar je bilo edina vrlina v NOV in PO. Kdor se ni mogel „privaditi“, je bil v nevarnosti za „prekormando“ „v 13. brigado“.

Praviš: „Spomenka Hribar navaja glavni faktor boj proti komunizmu. Moramo ji povedati, da komunizma tedaj v podrobnosti niso poznali niti oni, niti mi.“

Ne, Sine, v podrobnosti ga nismo poznali, toda spoznali smo ga na debelo. Iz španske revolucije „delovnega ljudstva“. Od ruskih beguncev, ki so se zatekli v Jugoslavijo iz boljševiskega raja. Od razsula Poljske, ko sta si jo delila Hitler in vaš oče Stalin, kateri je dal pobiti v Katynu oficirje poljske vojske. Ob razpadu jug. vojske, ko so vaški komunisti nosili hitlerjanske znake in z veseljem pričakovali führerja, po 22. juniju 1941 pa pisali po zidovih in konfinih „OF“ in „Živel Stalin“ ter po nočnih sestankih peli skozi vas: „Čez gore, polja, po celem svet' doni / Slovenija, sovjetska, velika bodeš ti!“

Ko so vlekli živino iz hlevov, kradli moko in mast, pa „rekvirirali“ vino po gostilnah za požrtije, ki so jih imenovali mitinge... Potem so začeli s krvavimi orgijami posameznikov in celih družin, katerim so pritiskali pečat izdajalcev. Ko smo spraševali, kaj so izdajali in komu, so namesto odgovora zagrozili tudi nam!

Da, zares, nismo poznali teorije v podrobnosti. Čemu? Ko pa smo doživljali prakso tako brutalno, krvavo in svinjsko!

In dalje ugotavljaš: „Izdajstvo je definirano v vseh jezikih enako. V vsakem narodu je izdajalec gnusna golazen na narodovem telesu in vsak ima pravico, da ga stre in pohodi.“

Če si prepričan v to, kar trdiš, potem bi moral ti streti in pohoditi KP in vse, ki ji slede. Ona je bila prvi izdajalec naše domovine v službi fűhrerja, takratnega prijatelja bratske SSSR. KP je sabotirala jug. vojsko v službi Hitlerjeve pete kolone. In komunisti so pozdravljali vkorakajoče Hitlerjeve horde! Ali se motim?! Če želiš, ti pošljem seznam, kar jih poznam. Ali jih boš strl? Ne ti, ne NOV jih ni „justificirala“! KP je nekatere celo imenovala heroje, nekateri pa so v grobnici herojev na Urhu. *Kako čudno je vse to, kajne?! Za isto dejanje je nekdo izdajalec in zločinec, drugi pa junak!* — Quot licet Jovi, non licet bovi! — Ali še hujše: „Mi delamo, kot se nam zdi prav, vi pa boste delali tako, kot je nam prav!“

„Slovenski belogardisti so postali izdajalci naroda v tistem trenutku, ko so se pričeli vdinjati okupatorju, sprejeli njegov koncept ter mu prepustili nadzor nad lastnim narodom,“ pišeš.

Torej, Sine, prej ne, kajne? Zakaj ste pa potem nas pobijali po cestah in vaseh kot stekle pse? Ali je bil tedaj naš greh ta, da smo bili „farški“? Ta „izvirni greh“ je podedovan že od Valjhuna! In vi ste se oklicali za sodnike, da nas kaznujete?!

Po tolikem izzivanju KP se je moralo nekaj zgoditi! S prvimi partizani — večina delomržneži in vsakdanje barabe —, katere so komisarji zvalili v hribe z oblubo poznejših udobnih mest —, sedaj pa, „da bomo prosto kradli in delili“ —, so uganjali prve ustrahovalne akcije: rekvizicije, mitinge, prisilna mobiliziranja, ugrabljanja, posilstva, mučenja in morije. Toda pošten kmečki fant se teh groženj ni ustrašil! Izkopal je puško in se postavil za hišo v nočeh. „Če pridejo, jih bom! Živega me ne bodo odvedli!“ Podnevi pa je puško spet zakopal, da ga fašist ni zasačil. Pogovorila sta se s sosedovim, potem s prijatelji iz cele vasi — in organizirali so straže in zasede.

Sine, smo bili takrat tudi izdajalci?

Glede sprejema okupatorjevega koncepta pa tole: Naš koncept je bil in je: Ohranjevati in braniti slovenska življenja, slovenske domove in imovino, slov. kulturo in običaje, slovenski jezik in vero pred okupatorjem in vsakomur, ki bi si lastil pravice uničenja ali kratenja. Ker pa smo bili prepričani, da bo okupator prej ali slej strl na svetovnih frontah, si mi Slovenci nismo mogli privoščiti izzivanja, zaradi katerega bi nas zdesetkal. Ker pa je KP izrabila ugoden moment — težke narodove situacije — ter pričela borbo proti vsemu, kar je bilo narodu sveto, lažno pa propagirala da se bori proti okupatorju in za narodovo svobodo, smo si s tem nujno postali nasprotni, ne sovražni! KP pa je hotela in stopnjevala sovražne metode, spričo katerih mi nismo mogli biti indiferentni.

„Esesovci so žčitili ujete partizane pred domobranskimi klavci,“ tožiš. No, pred „klavci“, to si povedal precej po operativno. Poznam pa primere, ko so Nemci preprečevali ali zavlačevali večje udarne akcije. Potrjuje pa

že dokazano dejstvo, da je bila KP v stalni zvezi z gestapovci. Najbolj očitno je bilo ob italijanskem razpadu. Gestapovci so tudi meni osebno in pok. Selanu P. napovedali aretacijo. Prav si zapisal, Sine: „Izdajstvo je v vseh jezikih enako,“ tudi v vašem, operativnem!

„Za nepoznavanje zgodovine, njenih ekscesov, sta kriva šolska vzgoja in zgodovinopisje, nikakor pa ne mi borci,“ ugotavljaš. V tem stavku si zadel vso resnico! Če bi prvi dan po „osvoboditvi“ narodu, posebno pa šolski mladini povedali vso resnico in samo resnico o vas in o nas, z vsemi ekscesi na obeh straneh, bi ta mladina ne bila danes razočarana nad vami „zmagovalci“, tirani, ki jo goljufate že 40 let. Vsiljujete ji čežčenje spomenikov za vsakim ovinkom, kopice herojev in vere v boga Tita in včeraj nad-boga Stalina. Kritizirate ji vse staro, v novo blato pa se pogrezate vsak dan globlje. Postajate resno težki in neznosni že narodu, ki vas od blizu pozna in mladini, ki si upa misliti z lastno glavo, pa ji ne gredo v logiko vaše intrige, zavijanja in vaše spreminjanje bogov.

„Za stoletje zločinov sta najbolj izprijeni ideologiji vseh časov — fašizem in nacizem — zapustili neizbrisne sledove,“ pribijaš. Vseh časov? Ne vem. Vem pa, da si pozabil še eno ideologijo — komunizem. Ali ne spada v izprijene ideologije? Zakaj je odpor ljudstev do te tiranije večji, kot do ostalih? Kje in kdaj so bili pribegi tako številni, kakor ravno iz rdečega raja; kljub neprehodnim mejam in zidu sramote 20. stoletja?

„... Niti z besedico ne omenja SH zločinskega delovanja vodilnega dela duhovščine in slov. cerkve,“ se jeziš.

Sine, nisi čisto nič novega povedal! Za KP so bili duhovniki vedno le „farji“, ki jih je treba pobiti. To popevko sem slišal še kot otrok, daleč pred vojno. Njihovo delo je bilo vedno „zločinsko“ zato, ker so nam posredovali Boga, ker so nas naučili brati in pisati. Ker so nam dali kulturo, da smo se kot narod povzpeli do najvišje evropske ravni. Oprosti, da ti to „kvasim“, saj si mi že povedal, da vsega tega politikomisarji vas niso učili.

„Dr. Rožman in dr. Stepinac, sta bila povzročitelja vsega zla in bra-tomornega klanja.“

Tega pa zares ne bi verjel, da je partizane vodil škof dr. Gregorij Rožman, ko ste naš prvič napadli v maju 1942 pri Sv. Antonu v Dobrem polju! Pa potem drugič pod Dolžem in tretjič na Krki! Takrat (in vedno) ste si vi sami lastili pravico klanja, na Rožmana pa zvalili krivdo, (kako bi ga naj sicer sodili!); toda ste se opekli. Naša naloga ni bilo „klanje“, temveč izogibati se vaših enot; ne zaradi strahu, temveč, da bi preprečili spopade, v katere je vas priganjala KP. „Treba je uničiti sovražnika (našo ilegalo, ne okupatorja!), kjerkoli se pojavi!“ je ukazal Kardelj. Pa mi tedaj nismo bili vaši sovražniki. Šele po tretjem partizanskem napadu smo odgo-vorili s protinapadom in „hajko“, po strateškem pravilu, da je napad naj-boljša obramba.

„...hujskaške parole duhovščine — v boj za vero in boga — naj bi opravičevale vsa grozodejstva.“

Sine, še vedno se nisi otresel hostarske manire. Mi še vedno besedo

Bog pišemo z veliko začetnico! Parolo, ki si si jo domislil, da je bila naša, zveni nekako tako, kot če bi dejal: „V boj za zemlje in kruh“. Že skozi opazam tvojo šibkost tehtnosti in objektivnosti. V tem Spomenki Hribar ne sežeš niti do kolen. Če gre težko, pusti drugim! Nevarnost je, da boš še tisto podrl, kar ste s težavo dvignili. Da boš vedel; naše geslo je bilo in je: BOG — NAROD — DOMOVINA! Ne pozabi ga nikoli!

„Bog je bil vedno na strani zmagovalcev.“

Torej je bil skoro vso vojno s Hitlerjem! In je bil na Kalvariji proti samemu sebi!?

Ko imenuješ „zmagovalce“, ne vem, koga misliš pri tem? NOV in PO menda ne. Vam so Sovjeti le posodili zmago; in zavezniki so na pritisk Stalina to priznali. Zato Slovenija že 40 let plačuje težke obresti tega krvavega posojila.

Ko berem zgodovino velikih vojn in velikega sovraštva, posebno tu na ameriški celini, često zasledim velike sprave; vsaj na grobovih mrtvih. Sprave brez zmagovalcev in brez premagancev! V našem primeru je toliko bolj nazorno ker vam, kot sem omenil, je bila zmaga posojena pod težkimi pogoji. Domobranci nismo bili premagani, ker se nismo borili za določen kos zemlje, temveč za idejo na določenem kosu zemlje, ki je Slovenija. Ideje pa ni mogoče ubiti ne v Teharjih, ne v št. Vidu in Škofji Loki, niti ne v zaporih OZNE. Niti ne zasuti v Rogu! Mi orožja nismo predali, temveč smo ga oddali našim prijateljem — tudi z gotovimi pogoji. Toda ti naši prijatelji so imeli rajši svoje kramarske interese kot nas. Zato jim je bilo nerodno govoriti odkrito! Zato so nas z zvijačo prodali komunistični partiji! Nismo premaganci; niti nismo bili ujetniki, temveč prodajna cena za naš Trst in Primorsko, za Gospo Sveto in našo Koroško, česar partizani pod poveljstvom KP niste imeli interesa osvoboditi Sloveniji!

„Domobranci okradli lastne mrličev.“ Pričevanje partizana o kraji lastnih mrličev.

„Novembra leta 1944 se je iz bojev z nami skupno z enotami SS vračal domov II. pokretni udarni bataljon z Rakeka ter na vozovih peljal svoje mrtve. Pri Koprivniku na Kočevskem se je tej enoti pridružil IV. jurišni bataljon SD iz št. Vida pri Stični. Dvonoge hijene iz Meničanovega bataljona so v navalu okradle ter izropale svoje mrtve tovariše. Komandant Vuk Rupnik ni mogel storiti ničesar, saj je bila zločinska svojat nevarna drug drugemu.“

Te partizanske povesti pa prav gotovo nisi gledal tako od blizu kot jaz; ali pa zamenjaš osebe kot Štefka od Sv. Urha. Ker te zanima, ti jo povem:

Ob ofenzivi na vaše „osvobojeno ozemlje“ tistega nov. 1944 sta na Mavrlenu v zgodnji jutranji uri „trčila“ Rupnikov in Meničaninov udarni bataljon. „Krivda“ je bila pretirana previdnost vodje predhodnice, ker si ni mogel misliti, da prav na tej strateški točki stoji pred predhodnico drugega našega bataljona. Z namenom prevare sovražnika je predhodnica na vprašanje: „Kdo tam?“, odgovorila: „Partizani!“

Pri obeh enotah je padlo povelje „v strelce“. Prvi rafal je bruhnil ogenj, katerega je podžgal juriš za jurišem; pa nihče ni hotel odstopati. Pod ognjem bomb in mitraljezov smo se plazili po snegu in čistini drug proti drugemu. Resno smo že dvomili, da imamo nasproti partizane, kajti to pot se juriši — ne eden, večkratni — niso obnesli. Že, ko smo se približali — posebno desno krilo — na nekaj deset metrov in se je že toliko zdanilo ter razredčila megla, sta se dva brata — domobranca v različnih bataljonih — spoznala ter skoro hkrati dvignila roki in kričala za prenehanje ognja.

Takrat je bil sneg zares rdeče pobarvan, posebno tam blizu kozolca. Takrat je imel Rupnikov bataljon prvič več kot dva mrtva in več ranjencev.

NOV in PO v dolini pa smo s tem dali znak „uzbune“, da se je lahko hitro „rešila“ iz „osvobodjene republike“. Zasedli smo dolino „brez bojev“ ter se pod večer vračali proti Koprivniku. Hodili smo vso noč po prekopenih, zametenih gozdnih poteh in dež, pomešan s snegom nas je pral do kosti. Naslednje jutro — že pozno — smo tam daleč zagledali Koprivnik. Nekaj kilometrov pred vasjo pa je že čakala dolga ambulanta, kjer smo med potjo proti vasi odlagali mrtve in ranjene. Še ponoči sem si spahnil nogo, ker mi je v temi zdrsnilo po snegu, da sem se zvalil pod breg in udaril z nogo ob deblo. Ko sem prišel do bolniškega avta, me je — do smrti zbitega — omamila skušnjava, da bi šel vanj, ker sem pač poškodovan. Pa me je bilo sram pred trepečimi ranjenci in trudnimi vojaki. Povzpел sem se le na stopnice voza, voščil ranjencem pozdrav in odšel z vrsto proti Koprivniku. Komaj smo dobro prišli do vasi, se je dvignil silen plamen iz ambulante, izza hriba nad vasjo pa so udarili rafali.

Partizanska trojka je zažgala ambulanto, ki je zgorela z vsemi ranjenci in mrtvimi, zaseda iz gozda pa je hotela ovirati našo hitro pomoč, katera pa ni imela uspeha.

Vidiš, Sine, taka je ta resnična, a težka povest; precej različna od partizanske pravljice. A — in kje so ostale dvonoge hijene, ki jih imenuješ? Ali v Koprivniku, ali v goreči ambulanti, ali so zbežale v gozd nad vasjo? Svetujem ti, kadar pišeš, napiši vso resnico, ker ta ostane napisana, četudi je grenka za vas!

„Komandant Vuk Rupnik ni mogel ničesar, saj je bila zločinska svojat nevarna drug drugemu. — V naših edinicah so bili borci streljani za tri cigarete in nekaj krompirjev.“

Hočeš govoriti o disciplini in enakosti v partizanskih vrstah. Vem, tega si si želel in vsi poštene partizani; toda v praksi ste našli korupcijo in razredne privilegije kot nikjer. Sam se pobijaš v tem „Odgovoru“, ko trdiš, da so „nekateri pili celo turško kavo“ in, da Kocbek — partizan, „ni bil nikoli ne lačen ne žejen in tudi zeblo ga ni“. Zdi se mi, da ste imeli cel bataljon takih Kocbekov. Da, tudi zato je bilo toliko pribegov od vas, ker sta bili dve morali: ena za „ljudsko oblast“ druga za „rajo“. Kot zaključuje povest „Rebellion en la granja“: „Vse živali so enake; le nekatere so bolj enake kot druge“.

„Kolektivno so tudi prisegli na stadionu v Ljubljani, zvestobo do smrti poglavarju nacizma A. Hitlerju — führerju.“

Sine, mi smo prisegli tisti moment, ko ste nas izzvali do konca! Prisegli smo Bogu in narodu, da ga bomo branili pred vsakim nasiljem, za vsako ceno! To je bila prisega poštenega, odločnega slovenskega fanta in moža; vse drugo so naveskli, ki so nam bili vsiljeni, pa zanje ni bilo mesta ne v srcu ne na jeziku!

Samo še eno resnico. Partizan Sine, praviš:

„Z njenimi besedami ji bomo povedali (Spomenki Hribar namreč), da jih nismo morili, klali ter obežali za pete, tudi jih nismo pustili ljudskemu besu. Bili so ustreljeni.“

Spomenka Hribar je točneje poučena kot ti. Šel sem skozi Celje in Teharje, pa sem videl vse to, kar ti zanikaš, ali kar bi rad, da bi partizani ne počenjali. Toda ne samo nas domobrancev, tudi civiliste je doletelo marsikaj, in to vse do srede meseca junija, ko ste ustavili pobijanje civilistov. Pa v Škofji Loki in v Št. Vidu je bilo isto. V Hrastniku in Kočevskem Rogu pa ste uprizarjali krvave noči groze in sadizma. In kljub temu smo vedeli, da je Bog z nami, kajti udarci z revolverji in kopiti, pa z opasači in koli niso boleli, tudi ne zbadanje z noži in konicami. S švistom poslednjega rafala v brezno, na goro umirajočih in izkrvavelih so obnemele tudi naše ustnice v molitvi, za vas — brate!

Često, še kot domobranec sem premišljeval ono borbo na Mavrlenu, ko sta se spoprijela dva udarna domobranska bataljona. Pa je prešla tema in megla se je razredčila ter sta se spoznala — brata in ustavila sovražnost.

To prispodobo sem enačil z borbo med partizani in domobranci. Če bi se tudi med nami tema odmaknila ter razredčila megla, pa bi se spoznali, da smo — bratje!

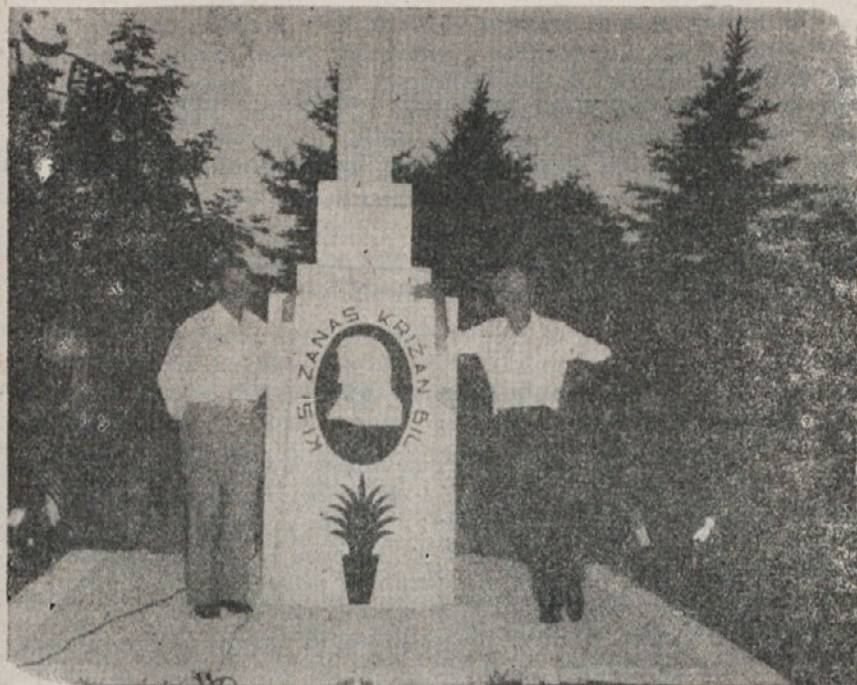
Lic. Ivan Korošec
poročnik domobranskega
udarnega bataljona.

Nov križ na Orlovem vrhu

Bela stena na Orlovem vrhu Slovenske Pristave, nedaleč Clevelanda, v katero so vklesana imena številnih komunističnih morišč v Sloveniji, bo še mnoga leta pričala o križevem potu slovenskega naroda. Borci, katerim je kruta usoda prizanesla v tistih groznih dneh pred štiridesetimi leti, so jo postavili v spomin žrtvam komunistične revolucije v sklopu velikopoteznega načrta, da za štirideseto obletnico vetrinjske tragedije preurede in olepšajo Gaj junakov — Orlov vrh.

V preteklem letu so pa na mestu, kjer je stal leseni križ, a ga je zob časa spodjedel, postavili novega. Občudovanja vredno je bilo njih prizadevanje, ker se je izredno trd teren neusmiljeno upiral krampu in lopati. Le

Milan Zajec, ki je po božji previdnosti preživel Kočevski Rog, ter njegov prijatelj, sta vzdržala do konca. V enem tednu je zrastle iz zemlje mogočen 35 čevljev visok železobetonski križ; in ko so odstranili odre in opaže, je zablestel v svojem veličastvu. Od daleč izgleda, da je izklesan iz belega marmorja, le pogled od blizu pove, da je grajen iz belega peska in cementa. Prav tako bel pesek okoli podstavka obkrožajo bele cementne plošče, kar se vse zliva s križem v nepopisno lepo zaokroženo celoto. Na čelni strani podstavka, ki je obrnjena proti spominski kapelici, je izbočena Kristusova glava, okoli nje pa so vklesane besede: KI SI ZA NAS KRIŽAN BIL. Na levi strani je napis: DSPB TABOR, na desni strani in zadaj pa po en križ.



Slovesno blagoslovitev križa je opravil kancler clevelandske škofije, častiti g. Franci Kosem v nedeljo 17. junija 1984, ob priliki spominke proslave, katere se je udeležilo izredno veliko število rojakov, ki so za to priliko prihтели na Orlov vrh od vsepovsod. Poleg številnih kanadskih gostov so bili tudi iz Argentine, Evrope in daljne Avstralije. Neizbrisno lep je bil pogled na križ ožarjen z barvastimi žarometi v soboto zvečer; in prav tako v nedeljo ob blagoslovitvi, ko ga je obkročala četa borcev in pa številne narodne noše.

Graditev železobetonskega križa je po mnenju strokovnjakov zelo zahtevna naloga. Ni dovolj imeti dobro voljo, pridne roke, pesek, cement in

železo. Do potankosti izdelan načrt se mora točno vskladiti z matematično natančnostjo. Topoglednemu bremenu in običajno pretiranim stroškom smo se zlahka izognili, saj je vso težo dela in skrbi prevzel naš neumorni član Polde O mah en, ki je križ zasnoval, naredil zanj načrt in ga končno tudi zgradil. Koliko truda in dela je vložil vanj, ve samo on; morda še njegov zvesti sodelavec France Dejak — ki je tudi preživel križev pot v Kočevskem Rogu; saj je Poldetu stal ob strani od prvega do zadnjega dne.

Naj bo Poldetu in vsem, ki so mu kakorkoli pomagali, izrečena prav iskrena zahvala. Za njih nesebično delo pa jih bo nagradil ON, ki je na križu za vse nas dotrpel in umrl.

Za letošnjo Zvezino proslavo DSPB, ki bo v junijskih dneh 15. in 16. na Slovenski Pristavi se že vneto pripravljamo. Nekaj desetih novih kovinskih drogov za zastave, ki bodo nadomestili stare — lesene, je že gotovih. Tudi ostalo poteka vse po načrtih. Upamo in prepričani smo, da bo štirideseta obletnica Vetrinjske tragedije, združena s spominsko proslavo, letos izzvenela v res mogočno manifestacijo vseh, ki smo se komunizmu uprli, in dokazala razburkanemu svetu ter nas hkrati utrdila v prepričanju, da smo se s ponosom borili za

B O G A — N A R O D — D O M O V I N O

B. P.

Z G L E D

Dne 31. marca 1985 je bil na rednem letnem občnem zboru Zedinjene Slovenije — osrednjega društva slovenskih ideoloških zdomcev v Argentini — izvoljen za predsednika g. Lojze Rezelj, sin domobranskega stotnika. Ko novemu predsedniku čestitamo, v naslednjem prinašamo nekatere poštene, možate in načelne besede, ki jih je za zgled javnim delavcem vseh generacij našega zdomstva izrekel že kar na začetku svojega poslovanja, za katerega mu želimo mnogo let bogatih sadov za vesoljno Slovenstvo. — *TABOR DSPB v Argentini in konzorcij glasila „Tabor“.*

Izkazali bomo tako ob 40-letnici in tudi naprej hvaležnost našim žrtvam, ki so darovali življenje zato, da mi lahko svobodno živimo naprej slovensko. (...) Povedali bomo tudi, da nismo izdajalci, vojni zločinci in bedni privrženci okupatorja, kot nam očitajo. Naj simboliziram v osebi mojega pokojnega očeta, domobranskega stotnika, borbo vseh narodnjakov, ki so med revolucijo v Sloveniji stali na strani resnice, pravice in ljubezni. Kakor moj oče ni bil izdajalec, vojni zločinec in bedni privrženec okupatorja, tako tudi ni bil tak naš slovenski upor proti brezbožnemu komunizmu. Čas

nam dokazuje, da je resnica na naši strani. (V svojem nastopnem govoru takoj po izvolitvi.)

Sovpada pa letos tudi ta obletnica s 40-letnico našega odhoda iz domovine. Zato naj se s tega mesta poklonim našim žrtvam, slovenskim domobrancem, ki so dali svoje življenje zato, da smo mi, njih potomci dosegli svobodo in bili rešeni strašnega pokola. Oni so povod, da mi lahko zedinjeni, čeprav na tujem, ohranjamo tisto slovensko zavest in bratstvo, katerega je brezbožni komunizem oropal našo domovino. (Ob otvoritvi 30. slovenskega dne v Lanusu pri Bs. Airesu, dne 14. aprila 1985.)

ODMEVI IZ DOMOVINE

Za kmeta – beraška pokojnina

„Kmečki glas“ št. 32 z dne 8. avgusta 1984 je pod zaglavjem Pisali ste nam prinesel dopis svojega bralca, iz katerega brez komentarja posnemamo sledeče. — Ured.

Vem, da je škoda vsakega papirja, truda in časa. Kajti vse naše pisanje v časopisju je kakor bob ob steno. Zaman ves naš trud, zaman vsi dokazi o dejanskem stanju našega kmeta. V nebo vpijoče krivice, ki se delajo našemu kmetu in kmetici v tej naši samoupravni družbi, ki izkorišča naš kmečki živelj, kakor ni bil izkoriščen še nikoli, se ne popravijo. Ker pa je naš kmečki glas glas nas, kmetov, bi morali članke pošiljati tudi v dnevno časopisje, da bi bili o naših problemih, o pokojnini, o premalo plačanih pridelkih, o vseh tegobah, ki nas pestijo, seznanjeni vsi naši državljani. Oblasti ali birokracije nam o tem ni treba obveščati, saj manipulira z nami, kot da smo živina pri slabem gospodarju. Ne pojmo hvalnic, kaj vse imamo boljše kot v stari, gnili Jugoslaviji. Ko smo bili mi v stari Jugoslaviji, je bil pač ves svet na takratni razvojni stopnji. Naši zdomeci so garali po Ameriki kot rudarji, hlapci na farmah, živeli so kot berači. Tudi po Nemčiji so hodile trume lačnih, brezposelnih. Povsod, ne samo v gnili Jugoslaviji so bile trume hlapcev in dekel, prej tlačanov in tlačank. Razvoj je storil svoje. Boljši danes si je zaslužil sodobni svet na vseh celinah ne le pri nas. Zato ni prav, da je naš kmet izkoriščen še dandanes, da je naša samoupravna družba — tako mislim in vem po lastnih izkušnjah — zanj mačeha v pravem pomenu besede. Imamo tako imenovano in toliko opevano samoupravno ureditev, tako v resnici birokracija kroji našemu kmetu in kmetici hlače do kolen, srajco do prsi, čevlje tri številke prekratke, pokriva pa ga z zakoni, ki so z vsakim popravkom za kmeta manj sprejemljivi, z zakoni, ki jemljejo kmetu z vsakim dnem več svobode. In če pogledamo kmeta in kmetico v tej birokratskosocialistični obleki, vidimo, da sta kot strašili kje na koruzni njivi. In zdaj poglejmo naše bližnje

sosede, Italijane, Avstrijce, Nemce. Nimajo socializma, imajo pa večje blagostanje kakor naš kmet in kmetica. Cene kmetijskih pridelkov so za vse enake, usklajene s preostalimi cenami. Kar morajo kupiti, je v skladu s cenami kmetijskih pridelkov. Imajo primerne pokojnine, ne beraških, kakor jih imamo pri nas. Sprašujem se, ali ni tudi v tej naši družbi nekaj gnilega, če ne da primerno živeti našemu kmetu in kmetici. Kmetu, ki ni pokladal na oltar domovine samo svojih pridelkov za partizane — marsikateri kmet je dal zanjo svoje življenje in premoženje. Naša oblast — pa ji recimo ljudska vsaj takrat se je tako imenovala — je prejela za požgane domove odškodnino od Nemcev in Italijanov, naš kmet pa si je moral z lastnimi žulji in lastnim denarjem postavljati streho nad glavo.

Mogoče se bo tovariš štimec spomnil, kako so iz svinjakov vlačili prašiče za obvezno oddajo. Prav gotovo, če je bil referent, na kar je zelo ponosen. Mi smo tem izvrševalcem takrat na vasi dali posebno ime; ko je prišla kolona teh aktivistov, je šel takoj glas po vasi. Se štimec spomni, kdo je gradil naš Litostroj? Naš kmet! Sprašujem štimeca, ali ni videl na vasi joka mater otrok ali ni slišal kletev iz prenekaterih ust. Ne trkal bi se dandanes tako na prsi, če bi se spominjal kmetov in kmetic, ki so morali obvezno oddajo izpolniti, pa če je za dom in družino ostalo kaj ali nič. Če pa si bil razglašen še za „belčka“, se ti je oddaja kar podvojila.

Kdo plačuje komu socialno zavarovanje, delavec kmetu ali obrnjeno? A ne samo to. Svoje pridelke daje kmet delavcu in uradniku po strogo določenih cenah, po cenah, ki jih določa birokracija. Klavniški industriji „podarja“ živino. Mlekarska industrija mu določa cene, gozdne uprave pobirajo smetano iz naših gozdov, lesna industrija dobiva les po nizkih cenah, gradbena podjetja dobivajo zazidalna zemljišča z določbami po kriminalno nizki ceni, ki jo vračunajo v vsak kvadratni meter stanovanja, pa če tudi je v dvajsetem nadstropju. Na čigav račun? Na kmetov! Zato, ne sprašujemo se, kdo bo plačal kmetu pokojninsko zavarovanje. Naš kmet si ga je že plačal, in to ne samo enkrat. Brez pomoči delavcev. Plačeval ga je, in to krvavo drago, od enainštiridesetega leta pa do zdaj. Ne da bi ga kdo spraševal, ali hoče ali noče, moral je „z milo ali s silo“. In dandanes mu ta naša birokracija določa beraške pokojnine. Ali je ni sram? Zdi se mi, da ne. Družba je kmetov dolžnik, zato nismo pripravljeni požreti vsega, kar nam kdo skuha. Res, že večkrat sta bila naša kmet in kmetica na ledu. Ne prostovoljno; ni imel izbire. Vedno je pred izvršenim dejstvom. Družba, ki ga dandanes neusmiljeno izkorišča, ga je prevarala tudi za pokojnino, saj je manjša od podpore občinskega siromaka ali delomrzneža. Ali je kmetu priznано minulo delo? Zakaj ima neustrezno ovrednoten pridelek, maksimirane cene, ki jih predpisuje družba? Nizke cene hrane so dvigale standard našemu delavcu, da si je na kmetov račun lahko gradil počitniške hišice. Zaradi take kmetijske politike so razpadale kmetije po vaseh, družba pa se ne sramuje take diskriminacije do našega kmeta.

Vem, da je moj članek zaman, da negodovanje zaradi pokojnin ne pomaga kajti družba, ki izvaja tak pritisk na kmeta, na njegovo življenje,

njegov standard, ne dovoli, da bi bili kmetje in kmetice vsaj na večer svojega življenja enaki z delavci in birokrati. Zato naša družba za kmeta ni niti socialistična niti demokratična. Kmet je bil vedno pred izvršenim dejstvom, od NOB pa do danes. Zato ne prosimo in ne sprašujemo, kdo naj bi ali naj plača kmetu pokojnino. Naš kmet si jo je že davno plačal in si jo plačuje vsak dan, saj je imel naš delavec tak standard na račun kmetov; in tudi če je tovarna pred propadom, jo naša oblast sama sanira. Delavec dobiva plačo tudi tedaj, če je tovarna več let v izgubi. Kam so šle milijarde posojil, ki jih bo moral plačevati tudi naš kmet? Nihče ga ne bo vprašal, ali je pripravljen plačevati dolgove. Naša družba je na vse zasluge ubogega kmeta očitno pozabila. Kajti iz kmeta je postal v tej družbi berač, vsaj po pokojnini je videti tako. Za vsa razočaranja, za vse trpljenje, moj ljubi sotrpin, ki si ga prenašal od italijanske okupacije pa vse do dandanes, si prejel zdaj beraško pokojnino. Birokracije vedo: čim manjša, čim bolj beraška bo pokojnina, prej bo postaraneга kmeta in kmetico pobrala smrt. Za ves trud in znoj, za vse garanje se nam obeta beraška pokojnina. Naš glas ne bo nikogar omajal, kajti v glavah birokratov za nas kmete ni prostora. Ni jim mar, če umirajo osamljeni kmetje brez svojcev, pozabljeni, brez sredstev za preživljanje. Socialno skrbstvo jih obišče šele tedaj, ko že več dni ležijo mrtvi. Kje ste vi, birokratje, vaše lepoustenje, kaj vse že imamo, kaj vse še bo. Ali ne smrdi nekaj v tej deželi šentflorjanski? Vem, da me čaka beraška pokojnina, vem, da me čaka smrt, vem, da ga ni človeka v tej naši družbi, ki bi lahko spremenil to beraško pokojnino. Kajti v naši skupnosti je tako, da, kar si birokracija zamisli, ne spremeni niti bog niti vrag.

Ivan Lušič

Jože Vrtačnik

Moji spomini iz onih dni na Franca Kogovška, Rovte in Rovtarje

Franco Kogovšek se je rodil v Rovtah na Notranjskem. Z njim sem se prvič srečal l. 1930 v Rovtah. Tam je bil namreč za župnika moj stric Jože Zalokar, ki je imel za kuharico mojo sestro Mici. Zato sem tja rad večkrat odšel na obisk.

Rovtarji so se glavnem bavili s kmetijstvom in so bili verni, dobri, marljivi in vljudni ljudje.

Franco Kogovšek je bil visoko izobražen in je bil višji uradnik v Ljubljani na banski upravi. Ob sobotah je rad zahajal domov v Rovte, da je tam vodil mladinske organizacije in pripravljaval igralce za odrske nastope.

Ko sem bil l. 1937 sprejet v policijsko državno službo, sem tudi jaz rad potoval v Rovte, kadar sem bil prost, in sva tako s Francem Kogovškom večkrat potovala skupaj.

Kogovškov dober prijatelj je bil msgr. France Gabrovšek, ki je tudi izhajal iz Rovt.

Prišla je druga svetovna vojna in zasedba naše drage Slovenije po Italijanih in Nemcih in s tem žalostni in kritični časi. Dobro se spominjam, ko je v svojem zadnjem poslovnem govoru po radiu govoril takratni Ljubljanski župan dr. Jurij Adlešič, da so nam dnevi šteti in da nam bodo okupatorji vzeli vso svobodo. Poudaril je, da je dolžnost vseh Slovencev, da živijo v medsebojnem prijateljstvu in slogi kot ena družina, in da se ne ve, kdaj se nam bo zopet povrnila ljuba svoboda. Ta županov govor sem poslušal v policijski stražnici na Viču. Na tem stražarskem mestu je bil z menoj finančar, ki se je jokal kot otrok, ko je poslušal županov govor. Vsi, ki smo poslušali ta govor, smo ga s solzami v očeh vzeli resno in se skušali držati njegovih navodil — le komunisti se niso držali tega.

V Sloveniji se je nepričakovano pojavila OF kot neka rešiteljica položaja; a večina ljudi se ni zavedala, da so se med njimi pojavili krivični preroki, in so zato veliko dobrih ljudi vpregli v svoj voz. Kmalu se je OF pokazala v pravi luči in začela z ropi in umori poštenih in uglednih mož, ki so jim bili na poti in nevarni za izvedbo njenih nadaljnjih ciljev.

V podeželju so se zaradi tega stanja začele organizirati vaške straže, da so skrbele za varstvo ljudstva in premoženja. Tako se je ustanovila v Rovtah vaška straža iz vrst kmečkih fantov in mož. Ob kapitulaciji Italije se je del laških vojakov priključil komunistom in jim tudi izročil vse svoje orožje. Tako so komunisti z italijansko pomočjo in italijanskim orožjem z uspehom napadli četnike na Grčaricah in vaške stražarje na Turjaku. In tako smo Slovenci doživeli žalostno tragedijo, v kateri so izgubili svoje življenje številni idealisti.

Spominjam se govora takratnega upravnika policije dr. Lovra Hacina, ki je rekel: „Če ne bi bilo borb za Grčarice in Turjak, bi komunisti zasedli Ljubljano.“

Na posledicah te tragedije je zaživela nova sila proti zverinskemu komunizmu. Nepričakovano se je med nami pojavila prva slovenska vojska — slovenski domobranci s čisto slovensko zastavo in njih vrhovni poveljnik je bil takratni predsednik za Ljubljansko pokrajino general Leon Rupnik. Z veseljem je predvsem podeželsko ljudstvo pozdravilo domobranstvo in vstopalo v njih viste, ki so kmalu naredile red in mir v deželi.

V Rovtah je bila domobranska postojanka močna in je naselje z okolico imelo mir pred komunisti. Poveljnik postojanke je bil Franc Kogovšek.

Ko so v Rovtah priredili velik domobranski tabor, sem bil tudi jaz navzoč. Prišel je sam predsednik general Leon Rupnik s soprogo Olgo, dr. Stanko Kociper s soprogo Kiso; bil je tudi Vuk Rupnik ter vojni kurat dr. Nace Lenček. Na tej proslavi je poleg domobrancev bilo veliko civilnega prebivalstva in mnogo mladine v slovenskih narodnih nošah. Navdušen je bil sprejem generala Rupnika in njegovega spremstva. Za mene je ta dan eden od najlepših spominov za naše slovensko domobranstvo.

Franc Kogovšek je bil zadnja leta sreski načelnik v Logatcu.

Naša žalostna usoda in krivična svetovna politika sta odločili, da so komunisti zasedli Jugoslavijo; in posledica tega je bila, da je več tisočev Slovencev zapustilo ljubljeno domovino Slovenijo, da si reši življenje, ker v komunističnem raji ni bilo prostora za nas. V tujini smo se znašli; imamo svoje domove in nam ničesar ne manjka.

S Francem Kogovškom sva bila kako leto skupaj v taboriščih Monigo, Servigliano in Senigalija. On je imel stalne veze z msgr. Gabrovškom; posebno potem, ko se je msgr. preselil iz Anglije v Cleveland. To mi je bilo poznano, predvsem zaradi tega, ker sem bil takrat taboriščni poštar. Tudi Rovtarji so imeli z msgr. pismene veze in jim je msgr. večkrat prilagal dolarje v pismih in jim je bil v tem oziru pravi egiptovski Jožef. S pokojnim Gabrovškom sem se pozneje večkrat srečaval v Clevelandu in sva se pogovorila o Rovtah in Rovtarjih. Povedal mi je, da je redno prejemal od Franca Kogovška vesti o beguncih in je poročila objavljala Ameriška domovina. Enako je objavljala Ameriška domovina o krivični sodbi in mučeniški smrti generala Leona Rupnika. Moja teta Pavla Z. mi je vse to pripovedovala. Vzljubila je AD, ki je ugodno pisala o beguncih in je zavrgla Prosveto, ki je o beguncih pisala slabo in neresnično.

Oba, Franca Kogovška in msgr. Franca Gabrovška sem videl, da sta bila duševno zelo potrta zaradi usode našega naroda in sta prav zaradi tega našla prerano smrt.

IZ DRUŠTEV

Častiti g. dr. J. Hornböck!

Oprostite, da Vas spet nadlegujemo v tako neljubi zadevi. Verjetno ste že dobili kakšno pismo s tem v zvezi. Jaz osebno nisem hotel pisati, dokler nisem slišal še mnenja drugih, čeprav je bilo razburjenje že vse od Božiča precej veliko.

Gre namreč za „pomoto“, katero je tiskarski škrat zagrešil na strani 84 Koledarja za leto 1985, kjer je pod sliko med drugim napisal... na Oslovmem vrhu, namesto... na Orlovem vrhu. Samo črka r je zamenjana s črko s; to pa veliko pove. Ko bi to bilo nekje v tekstu, bi ne bilo tako opazno, ker pa je pod sliko, takoj zbode v oči. Tu je večina ljudi prepričanih, da je to narejeno namerno. Morate me prav razumeti: nihče ne misli, da je to spodrselaj Mohorjeve kot celote, ker poznamo Vaše delo za slovenstvo, vemo za boje, ki jih bijete na treh frontah (nemštvo, komunisti in zdaj še emigracija); prepričani smo celo, da je to storil naš skupni sovražnik, kateremu je napoti emigracija in prav tako Mohorjeva. To pa more biti samo komunist.

Na občnem zboru organizacije Tabor v Torontu je eden od članov načel tudi to „pomoto“. Kot pred tremi leti, sem miril tudi zdaj, naj se nikar ne prenačimo, da ne bomo komu naredili osebne krivice ali celo narod-

ne škode. Po daljši debati so mi dali nalogo, naj Vam pišem, kako mi v tujini jemljemo take „pomote“. Vsi smo si edini v mnenju, da je to delo kakšnega skritega komunista; naj je zaposlen kot stavec ali korektor ali kdorkoli, narejeno pa je zelo verjetno potem, ko je že vse pregledano in pripravljeno za tisk. Prepričani smo, da vodstvo Mohorjeve ali uredništvo pri tem nimajo nobene krivde; upamo si pa trditi, da je uredništvo odgovorno za to, da take nezanesljive ljudi izsledijo in odpusti. Čeprav je težko požreti žaljvko, kot je v letošnjem Koledarju, ker nam je Orlov vrh simbol vsega poštenega ter spomin na vse trpljenje in žrtve naših soborcev, kot organizacija nimamo namena delati proti Mohorjevi. Ne morem pa Vam dati nobene garancije, da bodo tudi posamezniki zavzeli isto stališče. V Torontu sem slišal veliko pritožb in groženj, da zanaprej knjig ne bodo več kupovali. Še veliko večje razburjenje je v Clevelandu, ker so oni prizadeti neposredno; v Clevelandu te pomote ne smeš zagovarjati, če hočeš ohraniti še kakega prijatelja.

V upanju, da mi kmalu odgovorite, Vam želim veliko žegna pri delu. Iskren pozdrav Vam in sodelavcem.

Vdani

Toronto, 18. februarja 1985.

Stane Pleško

Bodimo čuječi in edini

Samo nekaj dni nas še loči od 44. obletnice, ko je naš narod zadela nesreča 2. svetovne vojne. Šesti april 1941. leta. Bila je cvetna nedelja. Hitler je napadel Jugoslavijo; tudi na Ljubljano so padle bombe. Od vseh političnih strank je bila na to pripravljena samo ilegalna Komunistična partija.

Večina od nas smo bili takrat še premladi, da bi razumeli igro, ki se je tedaj začela. Skriti komunistični plačanci so tedaj hujskali narod proti vladi, vojsko pa so še posebno pozivali, naj se ne bori proti okupatorju, ker jim je bila Hitlerjeva vojska rešiteljica slovenskega delavca in kmeta; pozdravljali so Hitlerja, kajti (po njihovem), karkoli bo prišlo, bo boljše kot stara, gnila Jugoslavija.

Stara Jugoslavija, lahko bi rekli — Velesrbija, je res bila zelo krivična drugim jugoslovanskim narodom, posebno Slovencem in Hrvatom. Slovencem je bila prepovedana največja politična stranka, SLS, in je šlo za to, da se Slovence asimilira v nek enoten jugoslovanski narod. Samo smrt kralja Aleksandra je to preprečila. Žalostno je pri vsem tem tudi dejstvo, da so bili prav slovenski politiki v Beogradu tisti, ki so to diktaturo podpirali na škodo Hrvatov in Slovencev. Tega slovenskega greha se Hrvati še vedno spominjajo. V tem okolju tiranije, ko je šlo v prvi vrsti za varovanje osebnih položajev v vladi, se je pri nas komunizem širil skoro neovirano. Stranka je bila po zakonu sicer prepovedana, podtalno pa se je politično gradila z veliko podporo političnih zaporov v Mitrovici, ki so bili po mnenju

samih komunistov visoka šola partije. Tako so se za svoj pohod pripravili veliko bolje, kot bi se kot javna politična stranka, ker noben narod ni toliko slep, da bi se ogreval za suženjstvo, ki je temelj vsakega komunizma, naj si nadene kakršnokoli krinko ali ime.

Znano je, da so se ti prijeti in zaprti partijski kolovodje večkrat javno „spreobračali in obljubljali vdanost vladi“, če je tako kazalo. Naše politične glave so jim to verjele, zraven pa podcenjevale sicer majhno število; za organizacijo manjših, a nič manj zgrajenih revolucionarjev se skoro zmenili niso, saj so le tu in tam organizirali kak štrajk ali podobno. Ob začetku vojne se je vse to „majhno“ pokazalo in prišlo na dan. Ban dr. M. Natlačen je takoj spustil na svobodo peščico komunistov, ki so bili tedaj zaprti, „da niso/prišli v roke okupatorju“. S tem jim je dal proste roke, revoluciji je na široko odprl vrata. Za plačilo so ga prav ti izpuščeni komunisti ubili, hitro pognali v tek kolo revolucije, ki je zahtevala na desetisoče žrtev. Tako je narod plačal greh slepote svojih voditeljev. Ko je na sebi čutil sadove komunizma, ki so: rop, požig, umor — se je uprl, a bilo je prepozno; jedro, ki se je našim voditeljem zdelo nepomembno, je imelo korenine v Kominterni in po svojih zvezah v svetovni javnosti, ki se ni zmenila za klic našega naroda po svobodi.

Tudi danes, 44 let pozneje, je komunistična taktika ostala nespremenjena. Skrivajo se pod različnimi imeni, prilagajajo se vsem gibanjem, ki razburjajo in navdušujejo množice, v resnici pa vodijo vse to sami in delajo za cilje svetovne revolucije. Naše slovenske skupnosti po svetu so prva tarča te komunistične propagande in delavnosti. Povsod se nedolžno in z navdušenjem vrivajo v naše organizacije, v športne klube in predvsem v farna društva. Na žalost so prav fare njihov najlažji plen, ko podlegajo pod krinko miru, medsebojnega prijateljstva in seveda — odprtih vrat v domovino.

Čas je, da se za to žalostno obletnico ponovno zbudimo iz spanja pravičnega in, če že ne moremo spraviti skupaj kaj novega, posnemajmo naše idejne nasprotnike ter bodimo logični in dosledni v sledečem:

- Ne pustimo, da se v naša društva vrivajo sumljivi ljudje;
- v naših organizacijah ne trpimo polovičarstva;
- povsod in ob vsaki priliki razkrivajmo rdečo propagando in vabe;
- ohranjajmo zdravo idejno jedro, ker več pomeni peščica idealistov, ki vedo, kaj hočejo, kot pa množica mlačnežev, ki brez misli dostikrat vpije in ploska v svojo lastno pogubo;
- bodimo med seboj edini, ker le v edinosti je moč in bodočnost.

Stane Pleško

Za glavni odbor Tabor-a

Zavedajte se zakona, ki je položen v našo naravo, zakona, ki pravi, da novo življenje lahko klije samo iz boja, dela in žrtev in da naše življenje dobiva svoj smisel samo v življenju vsega naroda! (Gen, Leon Ravnik)

ZAVETIŠČNE VESTI:

Na Velikonočno nedeljo, 7. aprila 1985 je bila v Rožmanovem zavetišču v San Justu popoldne sv. maša, katero je daroval dr. Alojzij Stare, prepeval pa je mladinski pevski zbor iz San Justa.

Zveza žena in mater in tudi sami pevci so obdarili zavetiščnike z velikonočnimi dobrotami: pirhi, poticami in pijačo.

Po končani sv. maši so vsi posedli med zavetiščnike k velikonočnemu žegnu, a pevci so jim lepo prepevali velikonočne pesmi.

Hvala vsem, ki so pripomogli, da se je tudi v Zavetišču dostojno obhajalo Vstajenje Kristusa.

CVETNA NEDELJA V ZAVETIŠČU

Kakor druga leta, smo se tudi letos zbrali na Cvetno nedeljo 31. marca 1985 v Rožmanovem Zavetišču v San Justu.

Č. g. Franc Cukjati je pred sv. mašo blagoslovil oljke in butarice, nakar je bral sv. mašo ob spremstvu ljudskega petja.

Po sv. maši so številni gostje posedli k mizam in je bilo prodanih 180 kart za kosilo. Tokrat smo imeli med nami tri goste iz Kanade, in sicer: g. Vladimir Mauko, urednik Slovenske Države v Torontu, naša dobra znanca gospa Mimi Martinčičeva iz Windsorja ter gdč. Pavla Košir, ki je prišla obiskat sestro Kati — soprogo našega bivšega dolgoletnega predsednika Rožmanovega Zavetišča g. Matevža Potočnika in brata Jožeta.

Da je bil uspeh dober in zadovoljiv v vseh ozirih, smo se dolžni zahvaliti v prvi vrsti: g. Benku Francu za podarjenega „junca“, njegovi sestri Francki za izvrstne krofe, našim kuharicam: Micki Podlogar, Puhek Ivanki in Kristini, Pepci Javoršek, Cilki Cestnik in Veri Šurman, kakor tudi vsemu strežnemu osebju.

Prisrčna zahvala tudi vsem rojakom za dober obisk in nasvidenje drugič.

O d b o r

NAŠI MOŽJE

Dne 14. junija 1985 bo dopolnil 60 let soborec Ivan Makovec. Ivan živi v Ramos Mejía (Bs. As.) in je aktiven član slovenske skupnosti, predvsem v Slomškovem domu v Ramos Mejíi.

Dne 15. junija 1985 pa bo napolnil 70 let Tone Petkovšek, ki se nahaja že več let v državnem zavetišču. Tone je eden tistih, ki so se rešili iz jame. Zaradi slabega zdravstvenega stanja, v kakršnem se nahaja že več let, je na listi rednih podpirancev našega socialnega sklada Tabor.

Tako Ivanu kot Tonetu želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih let med nami.

Nekaj za arhiv, ali – Što se babi snilo . . .

Ker „čez sedem let vse prav pride“ (včasih še prej!), hočemo tudi na straneh našega glasila ohraniti, kar priča hrvaški polkovnik Josip Aleksić (Hrvatska Revija, št. 34, München-Barcelona, okt. 1984, str. 440-441) v svoji polemiki z nekim H. Graničarjem (psevdonim), ki se je v čikaški Danici z dne 6. aprila 1984 razpisal o pobegu Hrvatov maja 1945 proti Avstriji. Če naj bo resnica, kar piše polk. Aleksić, smo s tem dobili še nekaj podrobnosti več, kdo vse in kako so izpodbijali avtoriteto gen. Leona Rupnika v najbolj kritičnih trenutkih in s tem kot zaslepljeni pomagali pripravljati vetrinjsko tragedijo. Poleg drugih zanimivosti vidimo predvsem, kako so ob političnem (in fizičnem!) pokopavanju gen. Rupnika (ker naj bi bil „preveč povezan z Nemci...“) plavali v nemogočih iluzijah in pirovali tudi tisti, ki sta jim samo Hitler in Mussolini za judežev cekin odmaknila celó „državo“, pa tisti, ki so „letali okoli Lahov“, v imenu slovenskega naroda pošiljali fašističnemu Duceju slinaste poslanice in za to prejeli visoka italijanska odlikovanja še preden je na Slovenskem padel prvi komunistični morilski strel. Kljub „povezanosti z Nemci“ gen. Rupniku ni mogoče pripisati nobene teh „zaslug“; povrh še celó po letu 1943, ko so po „letanju okoli Lahov“, poslanih Duceju in odlikovanih „čiste“ avtoritete nesrečni slovenski voz že potisnil od osi v gnoj in so poleg drugih tisočev žrtev že bile za nami tudi izkušnje Grčaric in Turjaka... — Ceho so seveda z Vetrinjem plačali slovenski domobranci. — Op. ured.

Na pot smo krenili 27. aprila (1945) in z nami je potoval predsednik Hrvaškega Rdečega križa, bivši minister dr. Ivo Petrić, zaradi ureditve nekih gmotnih zahtev izza leta 1941 okoli sprejema slovenskih beguncev, duhovnikov in častnikov, izmed katerih jih je bilo mnogo sprejetih v domobranstvo (hrvaško), kot generalštabni polkovnik Vladimir Vauhnik(!), Žarko Verič, letalski polkovnik Pavel Cenčič, generalštabni podpolkovnik Anton Švajger in major Marijan Žmavec... (itd.)

Kakor hitro smo dospeli v Ljubljano, smo odšli k našemu (hrvaškemu) konzulu prof. Salihu Baljiću, ki nam je dal vsa potrebna pojasnila o prilikah in poglavitnih osebah. O divizijskem generalu Leonu Rupniku, mojem nekdanjem poveljniku v „štabu za utrjevanje“ je dejal, da je po Nemcih imenovan guverner Slovenije in sedaj ni nikakšna avtoriteta, ker za njim ne stoji nihče izmed Slovencev, celó ne njegov sin, ki je poveljnik ene izmed domobranskih (slovenskih) bojnih skupin, medtem ko je prava avtoriteta v resnici ljubljanski knezoškof Gregorij Rožman. Po Baljićevem posredovanju nas je 30. aprila (1) sprejel general Rupnik, kateremu smo naš prihod v Ljubljano prikazali, kot da smo obšli naš konzulat. Takoj nato

nas je sprejel škof Rožman, katerega prve pozdravne besede so bile: „Za kaj ste mi zdaj prišli?“ (Tako Aleksić — op. prev.), nakar mu je Frković (2) duhovito odgovoril: „Prevzvišeni, mi imamo svojo priznano državo z vsemi odgovarjajočimi atributi, česar vi nimate, zato bi bila vrsta na vas, da bi prvi prišli k nam.“ Škof je to sprejel z nasmeškom, nakar smo mu predložili naš vojaški in politični položaj ter željo Poglavnika in našega vodstva, da bi za slučaj potrebe dobili dovoljenje za prehod naših oboroženih sil skozi Slovenijo v smeri proti Istri in Trstu. Cilj našega umika bi bil priti v stik — nikakor pa ne se boriti — z angloamerišskimi silami. Po doseženem sporazumu (*) bi se z nami umikale tudi sile Draže Mihailovića, medtem ko bi on sam z delom svojih čet ostal v domovini. Škof je osebno vse to sprejel rekoč, da bo takoj stopil v zvezo z dr. Miho Krekom, ki je v Rimu. Kako je to izpeljal ne vem, toda nekoliko pozneje je rekel, da Krek z našimi predlogi soglaša in da bo stopil v zvezo s poveljnikom angleških sil v Sredozemlju maršalom Alexandrom. On osebno vidi v našem predlogu rešitev tako Slovenije kot Hrvatske, ker tudi on pričakuje intervencijo Zaveznikov v našo korist. Trenutno Slovenci razpolagajo z močjo ene divizije. Vprašanje, kakšno vlogo bi pri tem igral general Rupnik, je škof odločno odbil iz razloga, da je general Rupnik bil preveč povezan z Nemci in jim je neprestano delal težave pri pripravah za sestanek novoizvoljenega parlamenta, ter da globoko obžaluje, zakaj ni Rupnik prej pristal ter odstopil in predal oblast njim, ker je na ta način bilo izgubljenega mnogo dragocenega časa. (3) Kljub tem oviram se bo nocoj (4) sestal slovenski parlament, ob kateri priložnosti bo proglašena slovenska država s srbsko dinastijo na čelu. Pozval nas je, da bi s svojo prisotnostjo poveljčali to svečano dejanje toda mi smo mu izrazili obžalovanje, da za to nismo opolnomočeni. V znak sodelovanja s Hrvaško bo skupaj z nami napotil v Zagreb odposlanstvo petih narodnih predstavnikov za razgovore z našim vodstvom.

Naslednji dan, dne 1. maja 1945) (5) se je Ljubljana prebudila vsa okrašena z zastavami, toda — razen nemških patrol — prazna; zaradi česar smo naš povratek preložili na naslednji dan. Vračali smo se po isti poti preko Trebnjega in Novega mesta in kljub dvema letalskima napadoma proti večeru s Slovenci srečno prišli v Zagreb. Itd. (**)

-
- (1) Če pri tem misli na sprejem polk. Cenčiča, je to bilo 29. aprila 1945. — Glej Tabor 1978, str. 246. — Op. prev.
 - (2) Minister ing. Ivica Frković je bil pri gen. Rupniku in s tem tudi pri škofu Rožmanu dne 3. maja 1945. — Glej Tabor 1979, str. 166. — Op. prev.
 - (3) Primerjaj, kaj o tistih usodnih dneh piše Rupnikov osebni tajnik dr. Stanko Kociper v svojem dnevniku, objavljenem v Taboru, letnik 1978, št. 1 do 12 in letnik 1979, št. 1 do 11. — Op. prev.
 - (4) Torej je ta sestanek s škofom bil 3. maja 1945 — in ne 30. aprila 1945 — ker se je v noči od 3. na 4. maj 1945 sestal slovenski parlament na Taboru v Ljubljani. — Op. prev.

- (5) Pravilno 4. maja 1945. — Op. prev.
- (*) Je v ta sporazum spadal tudi pokol četniške skupine Pavla Djurišića, ki se je prav tiste dni skozi Hrvaško prebijala proti Sloveniji? — Op. ured.
- (**) Polk. Josip Aleksić po 40 letih in po spominu govori o enem samem obisku z napačnim datumom 30. aprila 1945. Prezidentov osebni tajnik in adjutant dr. Stanko Kociper, ki je dogodke beležil v svoj dnevnik že pred 40 leti in na licu mesta, pa govori o dveh hrvaških obiskih: 29. aprila 1945 ob pol 2 popoldne je bil pri generalu Rupniku letalski polkovnik Pavel Cencič (glej gori pod 1. citirano št. Tabora), dne 3. maja 1945 ob 11h pa minister ing. Ivica Frković (glej gori pod 2. citirano št. Tabora), kar je v zvezi z dogodki, ki jih omenja polk. Josip Aleksić, edini možen in zato pravilen datum. — Op. ured.

I. Vadnjal:

Forlí 1945

Rame ob ramenu stojimo,
telo ob telesu spimo,
dru gdrugemu napoti
več tisočev gnete se nas
sredi bodečih žic.

In vendar se čutim tako sam!

Zdaj pa zdaj kakor klic
otožen, iz dalje, od doma
nas v prsih zbode
in zopet tja misel poroma,
odkoder pregnala usode
nas pest je zla.

Ah, kako je zdaj tam, doma?

Ta klic nihče ne prevpije,
ne hrup taborišča ubije,
vdušiti ne more čas
ne komandirjev glas.

Kot otopeli od sonca
drug mimo drugega tavamo,
ne gledamo, koga srečavamo,
ne vidimo, kogar pogledamo,
odsotne so misli nam, daleč, tam preko morjá,
a v prsih bolest glodá.

Neznonsna je misel, da te ne bom več videl.
mati,
da me ob smrtni postelji zaman boš iskala z očmi,
a jaz bi še toliko, toliko imel ti povedati.

Neznosna je misel, da moral v tujini ostati.
bom, bednik, izkoreninjen iz tal vse svoje dni,
z brezupno željo svoj dom vsaj enkrat še ugledati.
Rame ob ramenu stojimo,
telo ob telesu spimo,
zvečer na ves glas zakričimo, (1)

da bi čul nas Bog.
Ob misli na dom hrepenimo,
ob bratov usodi trpimo (2)
in v grlu duši nas jok.

(1) v večernem postroju

(2) ko je nastala ta pesem, se še ni vedelo z gotovostjo za usodo vetrinjskih domobrancev.

Dr. J. Godnič

GROZEN OPOMIN

Pod gornjim naslovom prinašamo razne zapise, ki jih je avtor zbral oziroma zapisal skoro neposredno po izročitvi Slovenske narodne vojske Titovim četam. Marsikaj tega gradiva je že bilo objavljeno ali pa je služilo za osnovo posameznih člankov.

„Tabor“ sedaj objavlja celotno delo, kot je sestavljeno v izvirniku, le zaključno misel smo uporabili kot predgovor. Za resničnost vseh navedb jamči avtor v polni zavesti svoje odgovornosti. Op. ured.

MEMENTO VSEM!

Predstoječe sem sestavil — sebi v uteho in v žalostni spomin na one strašne dni, ki smo jih preživeli v Vetrinju, in ko sem bil pri spominu na svojega sina-edinca za trenutek srečen, da je padel v boju s partizani in da smo ga pokopali v naročje njegove stare matere kot junaka v blagoslovljeni zemlji.

Sestavil sem to spomenico v memento vsem onim, ki vodijo sedaj, najsi bo tu ali tam, vso usodo slovenskega naroda in jugoslovanske države.

Sestavil in zbral sem te lističe kot brezpogojno zahtevo vseh padlih in vseh živih domobrancev in poslednji opomin, da se ne bodo nikdar več borili za vero in dom pod vodstvom takih zločincev!

Sestavil sem to malo pisanje v spomin našim največjim in najsrečnejšim in tudi najzaslužnejšim junakom-mučenikom, ki so zaradi zločinkega zanemarjanja službenih in človeških dolžnosti svojih voditeljev padli živemu satanu v roke.

Rotim te, Vsemogočni, podeli tem junakom-mučenikom večno plačilo! Naj jim bo Tvoje plačilo tako ogromno, kot je za naš mali slovenski narod ogromno število teh žrtev!

Spittal na Dravi, 11. januarja 1947.

P R E G L E D

zapovrstnosti dogodkov pred in med transporti slovenskih domobrancev iz taborišča Vetrinje od dne 24. do 31. V. 1945

Četrtek, dne 24. maja 1945

Po odhodu srbskih četnikov, dobrovoljcev in Črnogorcev se splošno širijo vesti, da pričnejo Angleži prevažati v Italijo tudi slovenske domobrance. Vsi željno pričakujejo pričetka teh transportov. Tozadevnega povelja pa komandant slovenskega domobranstva gen. Krenner še ni prejel.

Petek, dne 25. maja 1945

Neki civilist-domačin se oglasi pri generalu Krennerju in mu poroča, da so v četrtek pripeljali Angleži jugosl. vojake v Področco, kjer so jih naložili na vlak in odpeljali skozi predor v Jugoslavijo, kjer so jih na meji izročili jugoslovanskim partizanom. General Krenner je pustil tega civilista preko noči zapreti, češ da dela z razširjenjem alarmantnih vesti razburjenje med narodom in domobranci.

Sobota, dne 26. maja 1945

Do tega dne zjutraj ni še nikakšnega obvestila, kaj nameravajo Angleži s slovenskimi domobranci. Tudi ni gen. Krenner ničesar ukrenil, da bi poizvedel, kam so bili v četrtek odpeljani srbski vojaki in četniki.

Dopoldne istega dne se oglasi pri generalu Krennerju četniški poročnik Vujičić, ki je ta dan dvakrat pri Krennerju in mu poročal, da so Angleži v četrtek vse srbske četnike, prostovoljce in Črnogorce prepeljali preko postaje Področca in skozi predor na Jesenice, kjer so jih izročili jugoslovanskim partizanom. On sam (Vujičić) pa je z Jesenic ušel, ko je zagledal partizane in z njim še dva druga četnika, ki so se skupno in skrivaj vrnili v Vetrinje. Krenner pa ga je oblastno zavrnil in ni mu hotel tega verjeti ter mu končno zagrozil z zaporom, če bo te vesti še nadalje po taborišču širil.

Popoldne pa je prišlo od divizijskega generala iz Celovca povelje, da se imajo v petih dneh, to je do 31. t. m. odpraviti vsi slovenski domobranci

na določena mesta s kamioni, ki jih bodo čakali na travniku ležečem na pričetku taborišča in glavno cesto. Prvi transport ima oditi jutri predpoldne in tako dalje vsak dan po najmanj 2000 ljudi.

General Krenner takoj odredi, da odidejo jutri, dne 27. t. m. na pot v Italijo: dopolnilni bataljon in žandarmerijski bataljon ter del glavnega štaba slovenskega domobranstva obstoječ iz njega —generala— samega v spremstvu s podporočnikom Mršolom in poročnikom Kovačem.

Zvečer istega dne se general Krenner pripravlja za odhod in spravlja v ta namen svojo prtljago.

Nedelja, dne 27. maja 1945

Ob 7. uri zjutraj pride na glavni štab Vule Rupnik in prosi, da bi govoril z generalom Krennerjem. Povedal je, da je prišel v taborišče že sinoči Ljotičev sin in povedal, da so srbske dobrovoljce in druge vojake, ki so odšli v četrtek iz taborišča, predali Angleži v Podrožci partizanom. Ljotičev sin je skočil iz vozečega vlaka pred predorom in prišel skrivaj v taborišče. Gen. Krenner, polkovnik Bitenc, dr. Bajlec in dr. Weble „ugotovijo“ nato potom medsebojnega pogovora, da to ni res in da je ta trditev samo trik Srbov, ki da hočejo s tem domobrance razgnati in jih nato posamezne pridružiti svojim četam.

O tem dogodku je bil obveščen še dr. Basaj in nato so šli na prigo-varjanje načelnika štaba podpolkovnika Drčarja dr. Basaj, Bitenc Mirko in Krenner k divizijskemu generalu angleške divizije v Celovec, da tam zvedo, kaj je na stvari. Ta jih pa ni sprejel in jim dal samo pismen odgovor, da ima on odpraviti domobrance na odrejena mesta. Pač pa so imenovani trije nato poročali, da jim je adjutant divizijskega generala izjavil na njihovo vprašanje, da gredo domobranci v Italijo. Še predno pa je šel Krenner z dr. Basajem in Bitencem v Celovec, je spremenil razpored za današnji transport v toliko, da je določil za današnji transport — namesto dopolnilnega bataljona in sebe ter svojega spremstva — tehnični bataljon, ki je tudi ob 11. uri dopoldne skupaj s prej določeno edinico (žandarmerijski bataljon) odšel namesto v Italijo — v Jugoslavijo, a brez Krennerja. Ta transport je odšel preko Podrožce.

Takoj za transportom odpošlje načelnik štaba Drčar obveščevalca, da ugotovi, kam so odšli domobranci. Obveščevalec Franc Marinšek pride zvečer nazaj in poroča štabu, da so šli vsi danes odposlani domobranci do Podrožce in so jih tam Angleži izročili jugoslovanskim partizanom.

Krenner, Mirko Bitenc in dr. Weble tudi tem uradnim ugotovitvam ne verujejo.

Ponedeljek, dne 28. maja 1945

Zjutraj tega dne je dospel v taborišče in se oglasil na štabu nadporočnik šprah, ki je povedal, da je z neko svojo spremljevalko skočil pred predorom iz drvečega vlaka in je šel cel transport v Jugoslavijo, kjer

prevzemajo partizani naše domobrance. Na štabu tudi njemu niso verjeli. To vest je prinesel na štab major Mehle.

Zato se je odločil načelnik organizacijskega štaba Ivan Drčar, da gre sam na teren pogledat. Spremljal ga je tudi oficir Podobnik. Na tej svoji poti je ugotovil, da so partizani v Podrožci, kjer po pripovedovanju domačinov prevzemajo došle domobrance in jih vozijo na Jesenice. Nadalje je ugotovil, da je že iz tehničnih ozirov nemogoče, da bi šli domobranci v Italijo, ker vlaki iz Podrožce ne vozijo dalje do Trbiža; in to že ne od dne 10. maja, odkar so partizani zapustili Koroško.

Kljub temu odide ta dan z vednostjo in privoljenjem dr. Basaja, gen. Krennerja, Mirka Bitenca, dr. Bajleca, Vizjaka in Marka Kranjca v Jugoslavijo drugi transport slovenskih domobrancev, nekaj čez 2.000 vojakov, civilov, legionarjev in civilistov.

Torek, dne 29. maja 1945

Popoldne tega dne pride v taborišče načelnik štaba, ki se je ravnokar vrnil iz poti, in poroča o celi zadevi: v Podrožci in Sv. Jakobu so partizani, ki prevzemajo domobrance in da vlaki od Podrožce dalje ne vozijo proti Trbižu, da torej domobranci ne morejo iti v Italijo, ker jih nalagajo že v Maria Elend ali v Podrožci na vlake. Gen. Krenner, Mirko Bitenc, Vizjak in dr. Weble odgovore, da je tedaj vse v redu, ker da gredo domobranci res v Italijo preko bohinjske železnice ali pa da vozijo Angleži domobrance čez št. Vid in Feldkirchen do Beljaka in od tam v Italijo. Bitenc Mirko je še izrecno pristavil, da je treba vse, ki širijo take panične vesti, zapreti. NO garantira, da gredo v Italijo.

Na poti iz Beljaka proti Celovcu je načelnik štaba še srečal Vuleta Rupnika, Cofa in Tom'ca, ki so se v družbi Vuletove žene peljali z avtom na sprehod. Tudi njim je Ivan Drčar isto povedal, nakar so vsi odgovorili, da je povsem dobro in da gredo domobranci res vsi v Italijo.

Spet odide ta dan z vednostjo istih ljudi in z njihovim pristankom v Jugoslavijo ca. 2000 domobrancev, legionarjev in civilistov. Del je šel na Podrožco, del pa na Pliberk.

Sreda, dne 30. maja 1945

Medtem, ko se je v ponedeljek in torek le nekako šušljalo po taborišču, da z domobranskimi transporti ni nekaj v redu, so ta dan take govorice postajale bolj jasne. Vendar jim ljudje niso mogli verjeti, ker je na eni strani bila zaverovanost v Angleže še vedno izdatna, na drugi strani je pa vojaško in civilno vodstvo vedno ljudem zatrjevalo, da gredo vsi transporti v redu in odhajajo slovenski domobranci v Italijo, da se pripravijo tam za nadaljnjo borbo proti komunistom. Le eno stoji, da je edini razsodni mož, ki je do sedaj položaj pravilno presojal, podpolkovnik Drčar, zgubil živce, ker je obupal nad razsodnostjo slovenskih voditeljev. Ostal je v Celovcu, ko se je prej vrnil s Tomicem s terena, kjer je napravil zo-pet porazne ugotovitve.

Z vsako uro je pa bilo razburjenje v taborišču večje in že je prodiral očiten sum, da niso šli vsi dosedanji transporti v Italijo. Vendar so mero-dajni krogi še vedno zatrjevali ljudem, da je vse v redu. Dr. Godničju je oseba, ki je stala tedaj v sredi političnega vrveža, na njegovo vprašanje zatrjevala (ni bila član NO), da se je NO prepričal o tem, da gredo vsi transporti v Italijo. To je bilo v sredo po odhodu novih, nad 2000 ljudi v Jugoslavijo.

Ta dan so prišli v taborišče na novo trije Srbi, ki so ušli iz Radovljice, kjer so na mostu partizani poklali in s strojnimi postrelili nad 1.000 četnikov. Se ne da ugotoviti, ali so prišli ti Srbi v stik s Krennerjem; dejstvo pa je, da jih je istega dne proti večeru zasliševal major Boh, in dejstvo je tudi, da je šele ta dan poslal Krenner svojega izvidnika v Pliberk. Kako je zvedel Krenner, da gredo transporti tudi v Pliberk, tega do sedaj ni mogoče ugotoviti. Šega se je vrnil z groznim poročilom, da odgovarjajo strašne vesti resnici: Angleži izročajo v Pliberku naše ljudi jugoslovanskim partizanom.

Po taborišču so nekateri častniki in domobrancevi zvedeli o tem, da je Krenner poslal svojega izvidnika v Pliberk in so čakali pred štabom na poročilo. Izvidnik Šega je res prišel okoli dveh popoldne, poročal Krennerju, nakar je prišel po preteku kake četrte ure Krenner iz štaba, nosil je tedaj že civilne hlače in vojaško bluzo, vstopil v svoj avto in se odpeljal ne da bi črhnil besedico. Ljudje so takoj spoznali, kam jih je pripeljal njihov general.

Istega dne popoldne se je vrnil iz Pliberka tudi dr. Janež Janez. Odšel je v torek s transportom in se ta dan pripeljal s šego nazaj. V Pliberku si je zadnji moment rešil življenje na ta način, da je v zadnjem momentu skočil iz kamiona in skrivaje ušel. Šel je v Celovec in tam poročal skupno z Drčarjem in Tomcem čisto resnico. Šele tukaj se je skupnemu poročilu treh mož **posrečilo** prepričati odbornike Narodnega odbora, da so šli vsi transporti domobrancev in civilistov s slovenskimi legionarji naravnost v smrt.

Takoj po seji je odšla deputacija v taborišče, da da ljudem, ki so se pripravljali za odhod dne 31. maja, povelje za pobeg.

V taborišču pa so nekateri odgovorni ljudje naravnost zgubili pamet. Medtem ko je polkovnik Cof res dal povelje za pobeg, ki naj se izvrši v noči na 31. maj, in tako rešil večino svojih ljudi, sta Vizjak in Boh, kateri zadnji je bil Cofu podrejen, sklenila, da odideta s fanti v Jugoslavijo.

Polkovnik Vizjak ni stopil z moštvo v nikak stik, pač pa je major Boh Ivan govoril s fanti in se kretal vedno v njihovi družbi. S svojim nastopom je ustvaril tako vzdušje, ki je privedlo fante do obupnega sklepa: „Kamor so šli drugi, gremo še mi! Sedaj je tako vse zgubljeno!“ V takem razpoloženju so stavili zahtevo, da morajo iti z njimi vsi, tudi oni, ki se branijo, posebno pa še vsi oficirji. Razburjenje je bilo grozno, ker so fantje zahtevali, da se vsi oni oficirji, ki se branijo povratka, zastražijo in odpeljejo tudi s silo v Jugoslavijo. To grožnjo so deloma tudi izvršili.

Nastal je popoln razkroj in skrajn obup. Major Boh je s svojimi skrajno nepremišljenimi besedami to stanje — skoro bi se reklo — še podpihal. Le polkovnik Cof je ohranil mirno kri in na ta način rešil večino svojih ljudi.

Vendar je v

četrtek, dne 31. maja 1945

odšlo s transportom kakih 500 ljudi z nekaj civilisti (legionarji). Odšla pa nista ne polkovnik Vizjak in ne major Boh, ki sta oba prav v zadnjem trenutku zapustila svoje fante in skočila iz avtomobilov na tla.

Takoj po odhodu zadnjega domobranskega transporta je nastalo v taborišču streznjenje. Ljudi je zajel strah in groza, kaj se bo zgodilo sedaj z njihovimi odšliimi fanti in možmi. Nastala je splošna žalost, ki se je kmalu spremenila v skrajno razburjenost in jezno razpoloženje, ki je butnilo med ljudmi na dan, ko so zvedeli, da sta polkovnik Vizjak in major Boh ostala v taborišču in se nista odpeljala s svojimi domobranci. Posebno na slednjega se je skoncentrirala vsa jeza in strast, ki ni prišla do izraza le zaradi tega, ker so se ljudje bali angleških straž, ki so hodile po taborišču a sicer ničesar ukrenile, čeravno so videle, da hodijo ljudje deloma še vedno oblečeni v posamezna domobranska oblačila. Večina fantov se je takoj preoblekla, nekateri so darovali v ta namen po dve, celo tri obleke.

Veliko, veliko je število ljudi, ki na vse te pretekle dogodke gledajo nazaj z grenko bridkostjo iz zagotavlja in se rotijo, da mora priti enkrat do končnega obračuna z vsemi onimi, ki so zakrivali to strašno slovensko katastrofo. Če drugače ne bo šlo, pa vsaj tedaj, ko se bodo vrnili domov ali pa šli kam po svetu, kamor jih bo Bog vodil.

Koliko solz pretakajo matere še zdaj in koliko pesti se dviga v zrak še vedno!

Krenner se pa še vedno sprehaja po Italiji; Vizjak nas je v Ljubljani drugič izdal; Bitenc, ta „veliki“ mož in „polkovnik“ še vedno šušmari in išče potov, kam bi se najlagodnjeje usedel in kako bi zopet dobil v roke slovensko vojsko, ki jo je že enkrat uničil, in kako bi rešil — sebe. Boh je pa še vedno zaupnik nekega meglenelega Slovenskega odbora in stoji v stalni zvezi z Bitencem, ki da bodo s še drugimi in pod duševnim vodstvom profesorja Janeza Severja „rešili“ slovensko domovino!

Kaj nas je res Bog zapustil? — Grozno!

I Z V L E Č E K

iz dnevnika podpolk. Ivana Drčarja
načelnika štaba slovenskega domobranstva

Od 14. maja do 20. maja 1945 (recte 24. maja)

V taborišču je splošna zmešnjava in nered. Vojaške edinice pomešane s civili in družinami, z vozovi in konji. Podvzemamo najnujnejše mere za

vzdrževanje higiene in policijske službe. Težko je urediti to brez vseh sankcij. Vročina v taborišču je neznosna, nesnaga vsepovsod. Že prvi dan sem dobil uši, ki sem jih še hitro odpravil. Krenner je v kamionu z Vizjakom, jaz pa s Sekolcem spim pri stranišču.

Najhuje je to, ker so Nemci v naši bližini in nas oni zastopajo in predstavljajo po svoje pri Angležih. Ko to opazimo, je Krenner z nadporočnikom Mihelčičem na zahtevo polk. Bitenca odšel v angleški štab poveljstva taborišča. Tolmač nadporočnik Mihelčič je angleškemu kapetanu obrazložil naše stanje in potrebe. Kakor smo zvedeli, je Krenner, ko se je obrnil Anglež nanj z vprašanjem, kakšna „slovenska narodna vojska“ smo, ko oni poznajo samo jugoslovansko, je Krenner odgovoril, da je SNV nastala iz slovenskega in gorenjskega domobranstva, ki je bilo pomožna SS policija (misleč, da bo tako bolje predstavil našo vojsko: češ, Nemci imajo že itak aranžman z Angleži. „Ne bomo se ozirali na Srbe in Mihajlovičeve četnike, ki so pri Angležih slabo zapisani. Sicer pa meni ni še nikdar izpodletelo; pa tudi sedaj ni hudič, da se ne bi izmazali ali pa tudi izmazal.“) Nato je Anglež vzrožil, ko je ugotovil, da se sami izdajamo za nemške pomagače in je oba odslovil. Kljub temu je Narodnemu odboru stavljeno na znanje, da nas bodo smatrali za vojne ujetnike, če ostanemo v uniformi, kateri pa se preoblečejo v civile, spadajo med begunce. To možnost sem imel pred očmi, ker je naš položaj negotov, ter sem zaviral dotok civilov v vojsko in nisem hotel pristati, da legija mobilizira svoje člane. Ko so Nemci in Rusi odšli, se naš štab preseli v barake v Kamnu.

Poskušam urediti obveščevalno službo, ker bi bilo nujno poizvedeti, kaj nameravajo Angleži z nami, kje so naši zajeti od partizanov in kaj je z grupo četnikov, ki so šli pred nami. Posebej me skrbi, kaj je z novomeško grupo, ki jo vodi Stamenković. Od Narodnega odbora so v Celovcu: dr. Basaj, dr. Jelenc, Kranjc M., dr. Beiletz. Sami ne morejo veliko opraviti, pomočnikov nimajo, a mi vojaki ne smemo v uniformi izven taborišča. Poročila prihajajo bolj poredko. Krennerja popoldne ni, ker se vsak dan vozi z avtomobilom k svoji ženi v Krumpendorf.

24. maja zjutraj je bil ukrean na avtomobile v dveh ešelonih del srbskega korpusa dobrovoljcev pod poveljstvom podpolk. Tatalovića.

Kakor je že 22. maja napovedal kapetan Mandić iz Djurišičeve grupe, se je nekaj edinc iz Novomeške skupine prebilo pri Zidanem mostu na štajersko. Dospeli so: Stamenković, dr. Weble in še nekaj oficirjev z okoli 150 novomeških domobrancev, precej izčrpani, preko Savinjske doline in Solčave, preko Železne Kaple k Grabštajnu (Galicija), kjer so jih Angleži razorožili.

27. maja 1945 — Nedelja

Zgodaj zjutraj ob 7. uri je prišel k meni v sobo drugače nedostopni Vule Rupnik nekam zaskrbljen in vprašal, ali je Krenner pokoncu; poslal sem ga k njegovemu ordonancu, da ga zbudi. Čez pol ure sem nekako zvedel novice, da je že sinoči prišel do Vuleta Ljotičev sin s strašno in neverjetno

novico, da so srbske dobrovoljce pod poveljstvom Tatalovića, ki so iz Vetrinja bili poslani v četrtek, dne 24. maja, predali Angleži partizanom pri Podrožci. Ljotičev sin je ušel iz vlaka predno je vlak potegnil skozi predor in se potem skrivaj vrnil v taborišče. Ta vest je porazno delovala na mene in ostale. Včeraj smo dobili povelje, da pripravimo za prevoz v Italijo prvi eše'on. (Angleški echelon — oddelek, skupina, stopnja)

Po naročilu Krennerja sem sporočil, da odideta najprej orožniški bataljon in tehnični bataljon zaradi ureditve bodočega taborišča. Meršol s svojim spremstvom in Kovač sta bila pripravljena prva odriniti. Ko sta zvedela za porazno sporočilo Ljotičevega sina, sta se v navdušenju za Italijo ohladila. Kljub temu Kovač ne podzame ničesar, da ugotovi resnico, pač pa se zatrjuje, da to ne more biti res. Iz neopravičenega sovraštva in ljubosumnosti do vsega, kar je srbskega so: Krenner, Bitenc, dr. Beiletz in dr. Weble po prvem presenečenju kmalu ugotovili, da je ta vest samo trik in poizkus Srbov, da se domobranci iz strahu pred vrnitvijo v Jugoslavijo razbežijo in potem pridružijo srbskim četnikom. Moje zatrjevanje, da mora šele naša obveščevalna služba biti v stanju, da takoj zanika tako vest, ako je izmišljena, so vsi zavrnili, češ da nas sigurno peljejo v Italijo. Ljotičevega sina bo treba zapreti, ker širi paniko v taborišču. Tako je prvi transport naših fantov vrnjen ob 11 iz Vetrinja skozi Področco in Jesenice v Titovino. Krenner se je popoldne odpeljal s svojim avtom k svoji ženi v Krumpendorf. Na svojo pest sem poslal ljudi: Jankota in dr., da pogledajo, kam so 28. maja 1945 odpeljali Angleži na tovornih avtomobilih naše ljudi. Še včeraj 27. maja sem dobil odgovor, da je avtokolona naše ljudi odpeljala do „Maria Ellend“, odnosno do Področce in jih tam predala partizanom. To sta izpovedala „Janko in dr.“, ki sta o tem zaslila tudi nekega železničarja, ki je delal v Podrožci, kjer je stalna partizanska posadka, oziroma se partizani vozijo iz Jesenic do Področce z vlakom. Tudi tem ugotovitvam niso hoteli verjeti. Že včeraj sem sklenil: 1. da sam ugotovim, kaj je resničnega na tej porazni ugotovitvi, 2. ker je smer poizvedovanja ista, da ugotovim, predno eventualno odrinemo v „Italijo“, kaj je z mojo družinico, ko se do sedaj ni nihče našel, da se zainteresira, kaj je s 600 reveži, ki so jih partizani odpeljali od Baškega jezera k Podrožci in dalje. Tudi svojega brata sem nagovarjal in še druge, da naj se preoblečejo zaradi predvidnosti v civil. Ko je zjutraj 28. maja dospel v taborišče še Šprah, ki je z neko Srbinjo skočil iz vlaka in je to vest prinesel v štab major Mehle, je bil moj sklep o potovanju gotov.

(Slede privatne zadeve.)

Dalje ista stran:

Ugotovil sem le, da vlaki od Področce do Trbiža ne vozijo, odkar so partizani odšli iz teh krajev (10. maja). O moji družinici ni sledu. Partizani so v Podrožci in pri Sv. Jakobu. Prenočila sva (z njim je namreč šel tudi Podobnik) v bližni Mittagskoga.

29. maja 1945.

Opazovanje po poti nazaj in nato dalje:

V taborišče sem ves strt in obupan došel okoli 16. ure. Na poti od Beljaka do Celovca, kjer sem kljub velikemu prometu hitro vozil, sem srečal v vožnji z avtomobilom družbo: Cof, Vule s svojo ženo in Tomica, ki se kljub težkemu občutku vozijo na izlet. Opozoril sem jih, da vlaki ne vozijo od Podrožce proti Trbižu, nakar so mi odgovorili, da je vse v redu, da sigurno naše vozijo v Italijo. Pustil sem jih, da nadaljujejo pot. Ko sem prispel v taborišče, se je Krenner komaj zmenil za moj prihod. Objasnil sem vsem, da vlaki vozijo od Podrožce na Jesenice, da so v Podrožci in pri Sv. Jakobu partizani. Odgovorili so mi: Krenner, Vizjak, Bitenc in dr. Weble, da potem res naše fante vozijo čez Področje na Jesenice, od tam pa čez Bohinj v Italijo. Ali pa vozijo naše čez Št. Vid in Trg (Feldkirchen) do Beljaka in potem v Italijo. Bitenc je še pristavil, da Narodni odbor dobro ve, da nas vozijo v Italijo in da je treba vse, ki raznašajo panične vesti, zapreti. Ni jim bil zadosten odgovor angleškega komandanta, da je treba povelje izvršiti. Po izjavi Možarja so pa dobili namig, da bodo uniformirani tretirani kot vojni ujetniki, če se oblečejo v civil na kot begunci.

30. maja 1945.

G. Hafner je sam izjavil, da so v gostilni „Stadt Triest“ še 28. maja debatirali o odgovoru angleškega poveljnika. On je izjavil, da zato, da gremo sigurno v Italijo, govorijo tri dejstva: Zatrjevanje Angležev, da smo pod njihovo zaščito; drugič, ker tudi druge vozijo v Italijo in tretjič, ker nima nobenega smisla, da nas vračajo. Izgleda, da je imel vsak pravico odločati o usodi naših fantov, ki smo jih vzgojili, kakor jaz, ki sem kljub oviram in duševni potrtosti še najbolj poznal situacijo in bil vsekakor merodajen, da v soglasju s poveljniki polkov soodločam o tako važnih in usodnih ukrepih. Tako sem zvedel v torek zvečer, da je po pristanku Krennerja, Bitenca, dr. Basaja, dr. Beiletza, dr. Kranjca (mišljen je Marko Kranjc) in v soglasju s prizadetimi poveljniki polkov v ponedeljek 28. maja bil ukrean na kamione in odpeljan v Titovino: 4. polk majorja Kunstelja in dopolnilni bataljon; 30. maja artilerijski divizion in 30. maja in 31. maja ostali 1. polk, še nekaj civilistov in mobiliziranci Slovenske legije. Ko jim še 29. maja ni bilo dovolj pokazano, kam peljejo naše fante, sem vzel Tomica, da sva se mimo hodiškega jezera odpeljala čez Rožek mimo Sv. Jakoba do Loč, kjer sva najela nekega naivnega partizana, da se je šel v Področje informirat, kaj je z našimi vojaki. Ugotovitev na licu mesta je bila porazna in tudi Tomic je bil dokončno prepričan, kaj se je zgodilo. Pripeljala sva se nazaj v Celovec. Nisem smatral za potrebno, da se vračam v taborišče, ampak so se tja odpeljali člani NO z dr. Webletom. Istočasno se je iz Velikovca pripeljal z go. Ruparjevo dr. Janež, ki je potrdil, da v Pliberku Angleži naše ljudi predajajo partizanom. Šele tu je vsem dokončno bilo jasno, da ni več pomoči. Bitenc je bil kmalu v civilu. Cof in Vizjak sta še v taborišču in oklevata, da izdata povelje za pobeg...

POGOVOR

DRČAR IVAN, načelnik organizacijskega štaba slovenskega domobranstva, sedaj v Spittalu na Dravi, pravi (v obliki pogovora):

Ne morem natančno povedati, koliko domobrancev je prišlo preko Ljubelja v vetrinjsko taborišče. Najmanj pa jih je bilo 11.000. Od teh je bilo po moji cenitvi nasilno odpeljanih v Jugoslavijo kakih osem do devet tisoč, drugi so se razpršili, ko so zvedeli, da so bili njihovi tovariši izročeni partizanom. Težko je reči, koliko domobrancev so partizani pomorili, vendar lahko trdim, da je bilo po prejetih poročilih pobitih najmanj 6.000, raje več kot manj.

Kaj pomeni v vašem dnevniku beseda „nekako“?

Čeravno sem po Peterlinovi aretaciji postal načelnik štaba slovenskega domobranstva, me Vule Rupnik ni nikdar kot takega upošteval. Sploh je imel Vule z našim poveljstvom prav rahle zveze, pravzaprav nobenih. Ko je prihajal v Ljubljano, je zahajal le k svojemu očetu in pa k Nemcem in se tam menil o vseh operativnih zadevah. Ker se mi je zdelo zelo sumljivo, da je prišel tako zgodaj ravno Vule k nam, sem slutil, da ga je priviedla da nas kaka prav važna zadeva. In zato sem po ovinkih iz njega spravil, za kaj gre. Na ta način pridobljene informacije sem v dnevniku označil z besedico: nekako.

Kaj ste vi na to ukrenili?

Po tem pogovoru sem takoj obvestil Bitenca in dr. Basaja ter se je nato sklenilo, da gredo dr. Basaj, Krenner in Bitenc k angleškemu komandantu divizije in od njega poizvedo, kam so naši fantje namenjeni. Priporočal sem tudi gen. Krennerju, da naj angleškemu generalu pove, da mi nismo samostojna edinica, temveč, da stojimo pod poveljstvom generala Prezlja, ki je komandant vse Slovenske narodne vojske in ki je vdružena v protikomunistično armado generala Damjanovića, ki se oba ta moment nahajata nekje na Primorskem. Naj reče, da bi se angleško poveljstvo obrnilo preje do teh dveh, predno odvede naše vojake kam drugam iz Vetrinja. Krenner mi je tedaj odgovoril: „Pustite to! Ravno na generala Damjanovića se ne smemo sklicevati.“

Kaj je ta trojica opravila v Celovcu?

Angleški general naše deputacije ni hotel sprejeti. Na pismeno vprašanje je pa divizijski general pismeno odgovoril, da ima nalog od višje komande, odpeljati naše vojake na odrejeno mesto. — Ko je pa deputacija vprašala generalovega adjutanta, je pa ta odgovoril, da gredo v Italijo.

Kdaj je odšel ta dan prvi transport domobrancev?

Po tem, ko so gospodje prišli iz Celovca.

Kdaj je mislil odriniti gen. Krenner sam?

V soboto popoldne dne 26. maja je Krenner sam odredil, da gre drugi

dan na transport dopolnilni bataljon pod poveljstvom Pavlovčiča, žandarmerijski bataljon in del glavnega štaba, obstoječ iz generala Krennerja samega, podporočnika Mršola in poročnika Kovača. V ta namen se je Krenner v soboto zvečer tudi pripravljal in spravljal svoje stvari v red in v kovčke. V nedeljo zjutraj je pa po pogovoru z Vukom Rupnikom spremenil svojo odredbo in je, še predno je šel v Celovec, določil, da gredo v nedeljo na transport namesto dopolnilnega bataljona tehnični bataljon in žandarmerija in eventualni slovenski legionarji.

Kakšen položaj je zavzemal v domobranstvu polkovnik Mirko Bitenc?

On je bil pomočnik generala Prezlja, komandanta Slovenske narodne vojske in kot tak ni spadal v sestav slovenske domobranske vojske ter je stal izven nje. General Prezelj se je tedaj nahajal na Primorskem, ker so ga vojaške operacije odcepile od naše edinice.

Polkovnik Bitenc je bil seveda o vsem poučen, ker je bil vedno skupaj s Krennerjem. Sicer je tudi njegova (Bitenčeva) narava taka, da se vedno sili v ospredje, ker hoče povsod igrati posebno vlogo; je še precej oholega in prevzetnega značaja, oblasten, sicer čvekač in kot vojak brez vsake vrednosti in znanja. Kot tak je v Vetrinju samo škodoval in prav bistveno pripomogel do grozne katastrofe, ki nas je zadela.

Kako je pa bilo s Slovensko legijo? Je prišla ta v taborišče Vetrinje v vojaški formaciji?

Slovenska legija je bila del Slovenske narodne vojske in ni prišla v taborišče v vojaški formaciji, temveč so člani prišli kot civilisti. Spadali so pod poveljstvo polk. Bitenca in Kermavnerja.

Ko se je pričelo govoriti, da pojdejo slovenski domobranci v Italijo, sta silila polk. Bitenc in Kermavner Ivo, da se razglasi mobilizacija slovenske legije. Jaz sem se temu iz v dnevniku navedenega vzroka upiral, a nisem s tem popolnoma uspel, ker se je ta mobilizacija vendarle izvršila. Uspeh pa ni bil popoln, ker se mobilizaciji niso odzvali vsi člani. Vendar jih je še precej šlo s posameznimi transporti v Jugoslavijo. Polk. Bitenc in Ivo Kermavner pa nista odšla z njimi in sta ostala v Vetrinju.

V svojem dnevniku pišete na str. 16 pod datumom od 14. do 24. maja: Kljub temu je Narodnemu odboru stavljeno na znanje, da nas bodo smatrali za vojne ujetnike, če ostanemo v uniformi, kateri se pa preoblečejo v civile, spadajo med begunce. — Kaj ni bil dan s tem dovolj jasen namig, da je bolje, ako bi se vojaki preoblekli v civile?

Seveda je bilo to jasno — zame. Pristavljam, da je tudi dr. Bajlec napram meni rekel že 21. maja, da so Angleži rekli, da bodo vse one smatrali za vojne ujetnike, ki so uniformirani, one ki so v civilu, pa za begunce.

Kako je bilo na seji Narodnega odbora dne 30. maja 45? Rad bi vedel kolikor je mogoče natančno: kdo se je te seje udeležil, kdaj se je seja pričela in kaj se je na seji obravnavalo?

Tisti dan predpoldne sem šel jaz s Tomicem — kakor stoji v mojem

dnevniku — čez Rožek mimo Sv. Jakoba do Loč in opravil na terenu v dnevniku navedene porazne ugotovitve. Tedaj sem vzel Tomica s seboj zaradi tega, ker mi prejšnji dan niso verjeli, kar sem videl na terenu v ponedeljek. Ko sva prišla okoli poldne nazaj v Celovec, sva sklenila iti na sejo in tam poročati o vsem, kar sva videla in slišala. Na vrtu v gostilni Scherzer so se zbirali ravno odborniki NO. Ko so se ti zbrali, smo šli v posebno sobo in ravno v tem trenutku je prišel tudi dr. Janež, ki je z dr. Ruparjevo ravnokar prišel iz Pliberka, kjer se je rešil iz partizanskih rok. Te seje so se udeležili: dr. Basaj, dr. Bajlec, dr. Weble, Mirko Bitenc, Marko Kranjc, dr. Jelenc in, če se ne motim, tudi dr. Zajc. Pristavljam, da je dr. Janež pripeljal iz Pliberka šega Franc, ki je bil tudi na vrtu gostilne, a v sobo ni šel. Na seji se drugega ni govorilo, kakor samo o tem, kam so šli naši domobranci. Le skupnemu referatu od moje strani, od strani Tomica in končno še dr. Janeža se je zahvaliti, da smo vse gospode prepričali, da so bili vsi domobranci izročeni partizanom in šele tedaj so ti gospodje bili popolnoma prepričani o tem. Nobeden izmed gornjih gospodov ni pred našim referatom verjel v to, da so Angleži izročali naše ljudi jugoslovanskim partizanom. Na seji je bil sprejet samo sklep, da se gre takoj v taborišče in tam ljudi obvesti, da se imajo takoj razpršiti in razbežati. V taborišče so šli dr. Basaj, dr. Weble in Marko Kranjc. Kaj so tam opravili, ne vem, ker jaz zaradi premalo prostora na avtomobilu nisem mogel iti z njimi.

Ko ste bili v ponedeljek dne 28. maja na terenu, ste ugotovili samo to, da vlak ne vozi iz Podrožca v Trbiž?

V dnevnik nisem vsega napisal, ker sem ga pisal bolj v strnjeni obliki in tudi ne vsak dan sproti temveč tu pa tam tudi par dni pozneje. Imel sem tudi v tistih razburljivih dneh prav malo časa. Zato sem marsikaj opustil. Tako sem v ponedeljek dne 28. maja zunaj na terenu tudi govoril z domačini in z nekimi železničarjem, ki so mi vsi povedali, da so na lastne oči videli, kako so Angleži izročali naše ljudi na postaji Podrožca ali Maria Ellend partizanom. To sem tudi poročal na štabu, ko sem se v torek dne 29. maja vrnil, a mi tega niso hoteli verjeti.

Koliko domobrancev je šlo dnevno s transportom v Jugoslavijo?

Dnevno bi morali iti s transportom najmanj 2000 ljudi, ker bi morali biti vsi ljudje odpeljani do najkasneje četrtega dne 31. maja. Šlo jih je pa še nekaj več kak dan, ker so šli z vojaki tudi civilisti in posebno slovenski legionarji. To je bilo posebno prve dni. Le zadnji dan dne 31. maja je šlo le kakih 500 oseb.

V katerem redu so odšli domobranci v Jugoslavijo?

Dne 27. maja tehnični in žandarmerski v Podrožco.

Dne 28. maja 4. gorenjski polk pod vodstvom majorja Mehleta in dopolnilni bataljon pod vodstvom kap. Pavlovčiča v Podrožco.

Dne 29. maja artilerijski divizion peš v Podrožco, kjer so jih zajeli

partizani, in 3. polk pod vodstvom majorja Kunstlja s kamioni v Pliberk.

Dne 30. maja 2. polk pod vodstvom majorja Vuka Rupnika v Pliberk.

Dne 31. maja ostanki Cofovega 1. polka in nekaj ostankov civilistov in legionarjev.

S katerimi edinicami bi moral iti štab?

Prvotno je gen. Krenner odločil, da odide prvi del štaba, to je gen. Krenner sam v spremstvu podporočnika Mršola in nadporočnika Kovača v nedeljo dne 27. maja, torej s prvim transportom. Istočasno naj bi odšel tudi dopolnilni bataljon. Drugi del štaba, obstoječ iz polkovnika Vizjaka in mene kot načelnika organizacijskega štaba, pa naj bi šel zadnji dan, to je 31. maja. Kako je prišlo do spremembe, sem že povedal.

Major Ivan Boh in polkovnik Milko Vizjak pa sta v zadnjem trenutku od transporta odstopila in sta ostala v Vetrinju.

Kako se je rešil Vuk Rupnik?

To vem samo iz pripovedovanja. Z njim je namreč šla tudi njegova žena, ki je še precej energična ženska. Ko je ta videla v Pliberku partizane, je s svojimi prošnjami dosegla od Angležev, da so ji izročili njenega moža nazaj in ga tako niso predali partizanom. Slišal sem tudi, da so se v Pliberku godile pred predajo partizanom obupne scene. Bilo je grozno. Ko so domobranci zagledali partizane, so zahtevali od Angležev, da jih na mestu postrele. Angleži so morali poklicati okrepitev in uporabiti silo, da so mogli izvršiti predajo. Pred končno izročitvijo so se vsi Rupnikovi domobranci strnili v gručo in kleče pričeli moliti zadnji del — žalostni — rožnega venca. Pri tem je vse jokalo. Razen — partizanov! Tako so šli ti junaki v smrt!

G. podpolkovnik, povejte mi prav odkrito svoje mišljenje: Kdo je vse to gornje zakrivil?

Kot največja krivca smatram jaz Krennerja in Bitenca. Ta dva sta do zadnjega zatrjevala na vse ugotovitve in na vsa poročila, da to ni res, da to ne more biti res, da so vsi oni, ki širijo te in take vesti, komunisti, in da je treba take ljudi zapreti ali pa z njimi še hujše postopati. Ta dva sta naravnost ustvarila psihopatično vzdušje in ozračje in poskrbela, da se je širilo z naglico po taborišču. Ta dva sta v tem oziru naravnost zločinc! Velik del krivde pa nosijo vsi drugi, ki kljub temu, da so bili o nasprotnih poročilih vedno informirani, zatrjevanjem teh dveh oseb slepo verjeli, ne da bi se o tem preje prepričali. Vsi ti nosijo pred zgodovino strašno odgovornost za vse, kar se je z našimi domobranci zgodilo.

Čudim se temu, gospod podpolkovnik, da so bili med odločujočimi osebami taki ljudje, ki so v etičnem, verskem in moralnem oziru stali vendar na zelo visokem nivoju, kakor na primer dr. Basaj?

Ne vem, kako je to. Vendar vas pa spomnim na dejstvo, da je bil dr. Basaj sam od mene že v nedeljo zjutraj informiran o Rupnikovem poročilu glede bega Ljotičevega sina.

Še to, g. podpolkovnik, vi ste imeli v celo zadevo popoln in pravičen vpogled. Čeravno niste vsega vedeli, ste vendar spoznali že v nedeljo, z vso gotovostjo pa v nedeljo zvečer dne 27. maja, kam gredo transporti, in ste to tudi poročali, kakor pravite. Kaj niste mogli ničesar proti temu ukreniti? V skrajnem slučaju bi morali uporabiti celo orožje!

G. doktor! Na to vam dam sledeči odgovor: Mene je Krenner že v začetku, takoj po prihodu v Vetrinj naravnost popolnoma cerniral (obkolil). Izrecno mi je prepovedal, da se nimam ganiti iz štaba. Na to je pazil posebno v dneh, ko so se pričeli odpravljati transporti. Že v Ljubljani je vsak moj predlog, ki se je tikal operativnega nastopa domobranstva, omalovaževal, pobijal in onemogočal. Krenner je hotel biti sam popoln avtokrat in samodržec. Ni pustil nikakega ugovora in je slepo verjel v Nemce. Saj ste videli iz mojega dnevnika, da je še celo v Vetrinju zidal vse na Nemce. Moje mnenje je bilo tedaj že od vsega početka brez veljave, moj glas brez ušes in jaz sam brez najmanjšega vpliva. Seveda bi bil na mestu edino upor! A kako hočem sam to izpeljati v nekaj dneh, ko nisem imel nikakega somišljenika, ki bi bil pripravljen vso to gospodo aretirati — in postreliti. V tem slučaju bi bilo res mogoče rešiti najmanj osem desetih naših domobrancev, ker bi Angleži do prihoda feldmaršala Alexandra ne mogli poloviti vseh domobrancev, a zato je treba imeti ljudi, ki so istega prepričanja. Jaz sem bil pa sam, popolnoma sam. In ob Krennerju je stal Bitenc, ta zli duh, ki je na satanski način pobijal vsako njemu nasprotno mnenje, ki je sam do konca trdil, da gredo vsi domobranci — tudi čez Bohinj — v Italijo, ki ni nikdar pustil — kakor Krenner — obveljati mnenje drugega. Ta dva sta naravnost hipnotizirala vso okolico.

Poglejte, g. doktor! Jaz sem imel tudi domobranca-brata. Ko sem prejel od Krennerja v ponedeljek dne 28. maja dovoljenje, da grem iz taborišča in pogledam, kje je moja družina — le pod to pretvezo sem mogel oditi iz štaba —, sem rekel svojemu bratu, da gredo vsi domobranci v Jugoslavijo in da se mora takoj preobleči v civil in zginiti. In kaj se je zgodilo? Čeravno mi je brat zagotovil, da bo zginil in da drugi dan ne pojde s transportom, sem v torek popoldne zvedel, da je šel istega dne predpoldne tudi on sam v smrt! Tudi njega so pregovorili; njega, ki je vse vedel, ki sem mu vse povedal in je vse prav dobro vedel!

Ne samo svojemu bratu, vsakemu sem svetoval, da naj ostane v taborišču in naj zgine kot civilist, kamor le more. Tako se mi je posrečilo marsikaterega uvidevnega rešiti, a svojega lastnega brata nisem mogel rešiti, ker sta Krenner in Bitenc ustvarila tak trden zid zaupanja v njune besede, da je bilo nemogoče ta zid porušiti. Kako težko mi je še danes po svojemu bratu!

Sklicujem se pri tem, ne da bi hotel pri tem kaj očitati, na postopanje polkovnika Cofa. Ta je stal do zadnjega trenutka na stališču, da gredo domobranci res v Italijo. Saj je le na podlagi njegovih besed šel moj brat v torek dne 29. maja s transportom v Jugoslavijo in tam brez sledu zginil za vedno. Cof, ki je drugače bil uvideven človek! On je šele v sredo dne

30. maja, in sicer po seji Narodnega odbora, ki se je vršila — kakor že povedano — v Celovcu istega dne, dal fantom povelje za pobeg, kakor sem to pozneje zvedel. S tem je rešil več kot tisoč naših fantov! In še morda več! Tako bi morali postopati vsi s Krennerjem in Bitencem na čelu. Potem bi se rešili vsi naši domobranci in bi ne bilo sedaj toliko solza, toliko nesrečnih mater, sester in nevest, toliko proti nebu segajočih pesti očev, bratov in prijateljev!

P O G O V O R

DR. MERŠOL VALENTIN, primarij, pripoveduje sledeče (v roki ima svoj dnevnik, ki mu je v pomoč):

Kaj ti je znano o odhodu naših domobrancev iz Vetrinja v Jugoslavijo? Si pred izvršenimi transporti ali pa vsaj med transporti kaj slišal, kam odpravljajo angleške vojaške oblasti naše fante?

Predno so transporti pričeli odhajati, nisem jaz ničesar slišal o tem. Kmalu potem pa, ko sta odšla dva ali celo trije transporti v „Italijo“, sem tudi jaz zvedel za neko šušljanje o tem, da baje ne gredo domobranci v Italijo, temveč da jih odpravljajo v Jugoslavijo, odnosno da jih izročajo na meji jugoslovanskim partizanom.

Jaz sem na to vprašal majorja Barre-ja, kaj je na tem resnice. Vsak mi bo priznal, da je bil major Barre naš tedanji najboljši prijatelj in odkritosrčen mož, ki je gledal kot malokdo drugi na blagobit in korist naših beguncev, kateremu smo bili podrejeni, najsibo civilov in v kolikor je mogel, tudi vojakov. Ta se je obrnil do vojaške oblasti — ne vem na koga — in dobil tam odgovor, da gredo naši domobranci vsi v Italijo. Pristavil je še, da naj se vsakega, ki širi take vesti, pridrži in zasliši in nato o tem prepriča.

Si imel ti kake zveze z Narodnim odborom v Celovcu? Morda bi imel priliko tam kaj natančnejšega zvedeti?

Nisem bil odbornik Nar. odbora v Celovcu. Tudi kakih posebnih zaupnih zvez nisem imel s tem odborom. Tega končno nisem mogel imeti. Prvotno sem bil res toľmač za vse taborišče in sem večkrat hodil ali se s kolesom vozil v Celovec in prišel tam v zvezo z zastopniki NO! Ko sem pa opazil, da me hočejo partizani, ki so bili do 10. maja še vedno v Celovcu, zajeti in so mi v ta namen pripravljali zasede tako, da sem jim enkrat komaj ušel, sem izjavil, da jaz ne morem več hoditi v Celovec in sem se nato omejil samo na tolmačenje v civilnih zadevah med majorjem Barrejem in taboriščnim odborom v taborišču. Pri Krennerju pa je postal nato tolmač Podhorsky.

Šele pozneje, ko je nastopila že gotovost in je že bilo vse končano — torej po 31. maju —, sem zvedel, da je domobransko poveljstvo, v prvi vrsti Krenner, zvedel o usodi srbskih četnikov in dobrovoljcev, ki so odšli iz Vetrinja v četrtek dne 24. maja, že v soboto dne 26. 5., torej predno je odšel v Jugoslavijo prvi transport (domobrancev). Osebnost sem namreč govoril

in sicer prav gotovo šele v mesecu juniju s srbskim podporočnikom Vujičićem, o katerem ne vem, kje se sedaj nahaja. Ta mi je pravil, da je odšel iz Vetrinja s svojimi četniki. Angleži so jih prepeljali s kamjoni do Področce, tam naložili na vlak, ki je pripeljal na Jesenice, kjer so jih partizani prevzeli in že tam z njimi kruto postopali. Njemu in še dvema drugima se je posrečilo v zadnjem trenutku uiti in priti skrivaj zopet v Vetrinj. Ko pa se je vrnil v Vetrinj, je to takoj poročal generalu Krennerju, ki mu pa tega ni hotel verjeti. Vujičić je bil v soboto dne 26. maja dvakrat pri Krennerju in mu vse poročal, a Krenner ga je v svoji oblastnosti in ošabnosti zavrnil in mu drugič celo zagrozil, da ga da zapreti, ako bo širil po taborišču panične vesti.

Se je vršila po odhodu domobrancev v taborišču kaka kontrola o tem, ali so šli vsi domobranci ali ne?

Poleg angleških straž so prišli parkrat v taborišče angleški častniki in me vprašali, ali se nahaja v taborišču še kak slov. vojak. Ko sem to zanikal, so mirno odšli. Tudi straže niso zalotile nikakega domobrancia v taborišču in nobenega odvedle, čeravno jih je bilo tam še na stotine in stotine.

Kdaj si postal ti član taboriščnega odbora?

Dne 25. maja, ko je odstopil Marko Kranjc, ki je bil odbornik Narodnega odbora in te funkcije še naprej opravljal. Tedaj me je major Barre na predlog ostalega taboriščnega odbora imenoval za taboriščnega voditelja.

Je res, da nosi glavno krivdo na tej naši grozni nesreči major Johnson, ki je bil za časa vojne angleški zvezni oficir v Titovem glavnem stanu v Jugoslaviji?

Po mojem mnenju to ne bo držalo. On je bil res pol leta kot angleški oficir v Titovem glavnem stanu in ne nosi, v kolikor morem jaz soditi, nobene krivde na tem, da so naši domobranci bili vrnjeni partizanom v Jugoslavijo. V kolikor sem jaz imel opravka z njim, ni kazal proti nam nikakega nasprotstva in nam je šel, kolikor je le mogel, vedno na roko. On je bil pri vojaški upravi referent za civilne begunce. V tem svojem položaju nam je šel izredno na roko in na našo intervencijo rešil tisočim naših ljudi življenje. Končno je izvrševal Johnson samo odredbe, ki so prišle od nadrejenega mesta. Pač pa sumim, da nosi velik del krivde na domobranski katastrofi general Creery, o katerem je bilo znano, da je med vojno pogosto občeval s partizanskimi oddelki in se udeleževal njihovih družabnih prireditev, posebno obedov. Znano je bilo tudi, da je bila VIII. armada, katere poveljnik je bil ta gen. Creery, še precej titofilska.

Dobro se spominjam, kako sva se midva dne 31. maja, to je bilo na praznik sv. Rešnjega telesa, srečala pred šolo v vetrinjskem taborišču in si mi tedaj, ne da bi te kaj vprašal, povedal, da smo sedaj rešeni, ker da bi drugače že drugi dan pričeli Angleži odvažati še civilne begunce v Jugoslavijo?

Dne 31. maja sem šel z našim angleškim referentom civilnega taborišča

Barrejem v Podgoro (Unterloibl), kjer smo imeli v bolnišnici nekaj bolnic — begunk. Nekako ob 4. popoldne sva se vrnila v taborišče, kjer je čakal na njega angleški tolmač vojaškega poveljstva taborišča, ki mu je sporočil, da ga pričakuje komandant Lt. Ames, ker gre za transport civilnih beguncev v Jugoslavijo. Tedaj sem šele sigurno spoznal, da so vse naše begunce odpeljali v Jugoslavijo in jih tam izročili partizanom. Gornja vest naju je zadela kot iz jasnega. Do tega trenutka je bil tudi major Barre prepričan, da so šli domobranci v Italijo. Pozval me je, da naj grem z njim k poveljniku Ames-u in tam sva zvedela, da ima biti drugi dan kot prvi transport odpeljanih na kamionih 1500 civilnih beguncev na postajo Področca, drugih 1200 pa na postajo Pliberk. Vse da mora biti pripravljeno za odhod ljudi že jutri ob 5. uri zjutraj. To je bilo za naju pregrozno spoznanje. Prosil sem Barreja za pomoč. In šla sva nato takoj v Celovec in se podala do majorja Johnsona; bil je tam najmanj kakih 20 minut. Slišal sem telefonirati na več strani. Končno me pokličejo v sobo še mene. Po pozdravu mi Johnson ponudi stol, nato gleda nekaj sekund zelo prodirljivo in takoj reče: „Odločili smo, da se od sedaj ne bo sililo k povratku v Jugoslavijo nikakega civilista. Vrne se lahko v Jugoslavijo samo oni, ki hoče iti prestovoljno.“ Šele sedaj sem se oddahnil, sedaj, ko so bili ljudje rešeni. Zahvalil sem se in pristavil, kaj vse bi ti ljudje drugače v Jugoslaviji pretrpeli, a Johnson me je kar prekinil in rekel: „Jaz vem veliko o tem. Ni treba, da me o Jugoslaviji informirate!“

P O D A T K I

o važnejših dogodkih slovenskih beguncev v Avstriji
v maju in juniju
1945.

V prvem tednu meseca maja 1945 je zaradi bližajoče se fronte in partizanskih grozovitosti zbežalo iz Slovenije na Koroško okrog 10.000 civilnih beguncev, predvsem kmetsko prebivalstvo. Istočasno so prišli tudi slovenski domobranci (okrog 12.000). Večina beguncev je prišla preko Ljubelja. Tako civilni kakor tudi vojaški begunci so prišli na Koroško z namenom, da se prijavijo tu zavezniškimi oblastem (angleškimi) in jih zaprosijo za zaščito in preskrbo, v kratkem za azil.

Dne 11. maja 1945 se je odpeljal iz Borovelj poveljnik slov. domobrancev gen. Krenner z gosp. Kranjcem na avtu v Celovec, kjer se je javil na vojaškem poveljstvu (brigadni komandi). Govoril je z nekim generalom, ki mu je naročil, naj pridejo domobranci čez Dravo, izročé orožje in naj gredo nato v vojaško taborišče pri Vetrinju.

Istega dne 11. V. smo se pripeljali v Celovec: za Slov. narodni odbor: Dr. Basaj, Monsignor škerbec, dr. Eiletz. Dr. Meršol kot tolmač. Na angleški komandi smo izrazili željo, da bi nam bilo omogočeno govoriti s feldmaršalom Alexandrom. Poslali so nas k FSS (v Poreče), kjer so nas obvestili, da feldmaršala Alexandra v Celovecu ni. Nato smo bili poslani k Military

Government v Celovcu, češ da vprašanje civilnih beguncev itak tja spada, saj je tam oddelek za preseljence (Department for Displaced Persons). Okrog 7. zvečer smo našli vodjo tega oddelka majorja Johnsona, ki nam je naročil, naj pridemo prihodnji dan, ker je danes že prepozno.

12. maja ob 10. predpoldne nas je major Johnson ljubeznivo sprejel. Povedali smo mu, da je pribežalo na Koroško veliko število civilnih beguncev in vojaštva. Za nje prosimo za sprejem pod angleško varstvo in za vzdrževanje. Rekel je, da se vojaštvo njega ne tiče, pač pa civilni begunci, katere bo Military Government radevolje sprejel in jim pomagal. Naj se zberejo na polju pri Vetrinju poleg vojaškega taborišča. Prišel bo čimpreje sam tja ali pa vsaj poslal kakega oficirja, ki se bo brigal za taborišče.

Glede domobrancev smo bili istega dopoldneva na vojaški komandi, kjer nas je sprejel adjutant Capt. Hornby, ki je naročil, naj domobranci kar pridejo, da jih bo vojaška komanda že sprejela.

12. maja proti večeru so se na polju pri Vetrinju zbrali slovenski civilni begunci v bližini vojaškega taborišča, v katerem so bili domobranci, srbski dobrovoljci, četniki, Vlasovci in nemški vojni ujetniki. Prenočili smo kar na polju, civilni begunci po večini brez šotorov in strehe.

13. maja 1945 smo šli (Dr. Basaj, dr. Bajlec in jaz) zopet k majorju Johnsonu, ki je ponovno obljubil, da bo prevzel v preskrbo civilne begunce. Bili smo tudi pri vojaški komandi, kjer smo podali informacije o domobranci. Govorili smo z adjutantom Capt. Hornby. General brigadir nas ni sprejel. 13. maja so partizani pred vhomom v civilno bolnišnico ugrabili zdravnika dr. Graparja, ki ga kljub takojšnji intervenciji pri ljubeznivem angleškem šefu policije (neki lieutenant) in na vojaški komandi (šef policije je bil sam pri brigadirju) ni uspelo rešiti, češ, da zaveznik (angleška vojska) proti zavezniku (partizanska jugoslovanska vojska) ne sme uporabljati silo.

Istega dne popoldne (13. V.) so me v Celovcu in na poti v Vetrinju partizani zasledovali z avtom, mi grozili in mi napravili zasedo. Komaj sem se srečno izmuznil na biciklu, držeč se angleških vojakov.

14. 5. 1945 sem bil ves dan v taborišču Vetrinju, kjer sem začel tolmačiti. Posle tolmača za Slov. narodni odbor v Celovcu so prevzeli p. Odilo Hajnšek, p. Zamjen in g. Podbregar. Za domobrance (pri generalu Krennerju) je tolmačil v glavnem g. Podhorsky. Tako Slov. narodni odbor kot tudi komanda domobrancev je na angleški vojaški komandi vložila več spomenic o domobranci s prošnjo za sprejem pod angleško zaščito. Na vse prošnje in ustmene intervencije ni bilo nobenega pozitivnega odgovora.

14. 5. 1945 je prevzel slovensko civilno begunsko taborišče v imenu Military Governmenta (g. Johnsona) kanadski major g. P. H. Barre (izg. Beri) zelo skrben in za slovenske begunce zelo zaslužen oficir. Civilno taborišče je postalo bolj in bolj avtonomno in samo indirektno še pod komandantom vojaškega taborišča, kateremu so bili direktno podrejeni domobranci (vse vojaške edinice raznih narodnosti). Vodja slov. begunskega taborišča je bil g. Marko Kranjc, ki ga je imenoval g. Barre za voditelja civilnih taboriščnikov. Major Barre se je brigal v glavnem za hrano, ki smo jo

dobivali najprej od vojaškega taborišča, nato naravnost iz magazinov.

Komandant vojaškega taborišča je bil od 16. V. dalje Lt. Ames. Okrog Barre-a se je zbralo kmalu več osebja, ki je skrbelo za civilne begunce; tako Miss Jane Balding B.R.C. od 17. V., Mr. Corsellis od 18. V. (F.A.U.), Miss Aloreña Philips B.R.C. od 25. V.

Taborišče so hodile obiskovat razne znamenite osebnosti. Tako 15. V. Lady Louise Mountbatten in drugi.

16. V. sem s polk. Bitencem odšel v Celovec na štab brigade, da bi prevzeli domobrance v zaščito. Nisva dobila nobenega jasnega odgovora. Govorila sva samo s Capt. Hornby, adjutantom, brigadir naju ni sprejel. Podala sva ponovno pismeno in ustmeno podatke o domobrancih, ki se niso nikdar borili proti zaveznikom, ampak skrbeli samo za varnost v Ljubljanski pokrajini in na Gorenjskem, kjer so partizani morili nedolžne ljudi in požigali hiše in cele vasi. Zato je bila samoobramba proti notranjemu sovražniku neobhodno potrebna in po mednarodnem pravu dovoljena.

Isti dan sva bila tudi pri majorju Johnsonu, ki je glede civilnih beguncev ponovno izjavil, da bo vojaška uprava skrbela zanje, glede vojaštva pa ni on merodajen.

Dne 21. maja je obiskal taborišče General Lt. Mc Creery, komandant VIII. armade. Govoril je samo z majorjem Barre-jem, ki ga je spremljal skozi taborišče. Par dni nato je prišel brigadir-zdravnik Cameron, eden najvišjih vojaških sanit. avtoritet. On je prišel iz Italije. Večina obiskovalcev, ki so med vojno videli razna taborišča, je imelo splošen vtis, da je slovensko civilno begunsko taborišče kljub primitivnosti mnogo bolj čisto, kot italijanska taborišča, dalje, da so ljudje (slovenski begunci) videti zelo agilni, iznajdljivi in zdravi.

V drugi polovici maja se je začelo govoriti o odhodu srbskih in slovenskih vojakov v Italijo. Kdo je začel širiti te vesti, ne vem. Razni angleški oficirji, vprašani o tem, so bodisi potrdili, da pojdejo domobranci (verjetno tudi civili) v Italijo, ali pa vsaj tega niso zanimali. Nihče od Angležev pa ni niti namignil, kaj še, da bi jasno povedal, da bodo domobranci vrnjeni v Jugoslavijo.

In vendar so jih Angleži poslali; in sicer najprej Srbe, Črnogorce in četnike, ki so se od leta 1941 dalje borili proti Nemcem in Italijanom v prisotnosti in z vednostjo angleške in ameriške misije na terenu v Jugoslaviji. Dne 24. V. (četrtrek) so bili poslani na tovornih avtomobilih v Področje, tam vkrcani v vagone, nakar so jih prevzeli jugoslovanski partizani. Angleški vojaki so se pa vrnili. Srbi in Črnogorci s četniki so bili pripeljani na Jesenice in dalje proti Kranju in Škofji Loki, deloma tudi v Radovljici, kjer jih je dočakala nagrada za dolgoletno borbo proti Nemcem v obliki mučenja, zasmehovanja in partizanske krogle v tilnik ali pa strojnice, brez vsakega zaslišanja ali drugega pravnega postopka.

Vse to se je izvedelo žalibog šele prepozno. Prvi srbski oficir, ki je ubežal iz Jesenic čez Karavanke nazaj v Celovec, je bil poročnik Vujičić. Vrnil se je pred prvim transportom domobrancev. Šel je h generalu Kren-

nerju, katerega je obvestil, da angleški vojaki pošiljajo srbske vojake in druge v Jugoslavijo v mučenje in smrt, ne pa v Italijo. Ker pa so informacije od strani Angležev govorile, da gredo transporti s Srbi v Italijo, ali pa vsaj tega niso zanikale, gen. Krenner poročniku Vujičiću ni verjel in mu je zagrozil, da ga bo dal zapreti, ker neupravičeno širi paniko, kot da bi bil v službi komunistov.

Prihodnje dneve so bili poslani v „Italijo“ transporti s slovenskimi domobranci in nekaj civilisti — po večini sorodniki. Prvi transport je odšel v nedeljo 27. V. (tehnična četa, policija etc.) naslednji 28. V., 30. V. in 31. V. Po vsakem transportu se je bolj z gotovostjo govorilo, da je cilj „Italija“, samo varanje, v resnici se pa izročajo antikomunistični borci na jugoslovanskih oziroma avstrijskih obmejnih postajah (Področca, Maria Ellend in Pliberk) jugoslovanskim partizanom.

Major Barre je na vsa direktna vprašanja in dvome glede „Italije“ vedno zahteval, naj se osebe, ki širijo vesti o pošiljanju vojakov v Jugoslavijo pridrži in zaslíši. Da se po informacijah, ki jih ima on, v resnici pošiljajo v Italijo. Isto so govorili drugi angleški oficirji.

Zaradi tako nasprotnih si informacij ni bilo jasnosti. Za Slov. narodni odbor in nas vse pa je postalo jasno, da so poslali Angleži srbske in slovenske vojake v Jugoslavijo šele z vrnitvijo v Celovec dr. Janeža iz Pliberka, ker je sam osebno bil prisoten, ko so Angleži izročali slovenske domobrance partizanom, in je komaj ubežal.

25. V. me je major Barre po odstopu g. Kranjca imenoval za vodjo civilnega begunskega taborišča v Vetrinju, potem ko me je taboriščni odbor tudi sam soglasno predlagal. Nekaj dni sem se tega otepal in skušal ostati v ozadju, dokler me razmere same niso potisnile naprej.

31. maja (na dan sv. Rešnjega Telesa) ob 2. popoldne smo se (major Barre, Miss Balding, šofer in jaz) odpeljali z avtom v Podgoro (Unterbergen), kjer je bila ženska bolnišnica. Tam smo obiskali vse begunke, ki so bile tam zaradi poroda ali bolezni. Major Barre je zlasti posredoval, da bi se hrana izboljšala. S seboj smo pripeljali nekaj kruha in konzerv, kar smo razdelili bolnim begunkam kot priboljšek. Okrog 5. popoldne smo se vrnili v taborišče. Pri pisarni nas je čakal tolmač g. Krištof (tolmač pri Lt. Ames-u), ki je sporočil, da naj major Barre čimprej pride k Lt. Amesu, ker gre za vrnitev civilnih beguncev-Slovencev v Jugoslavijo. Tedaj sem prvič zvedel za namero, da bodo tudi civilni begunci vrnjeni. Čim sem to slišal, sem dejal majorju Barre-ju: „Torej je vendarle res, da Angleži vračajo begunce v Jugoslavijo v mučenje in smrt. Prej so poslali vojake, sedaj pridemo pa še mi civilni begunci na vrsto!“

Major Barre je na te besede prebledel in mi naročil, da ga spremljam k poveljniku vojaškega taborišča Lt. Ames-u. Prišedši tja me je major vzel v pisarno Lt. Ames-a, čeprav je ta želel, da bi se razgovarjal samo z majorjem, ker je zadeva tajna. Major mu je pojasnil, da sem voditelj taborišča in kot tak upravičen, da zvem, kar se tiče beguncev.

Nato je Lt. Ames vzel v roke nek dopis in rekel: „Imam odredbo, da

se jutri 1. VI. odpravi iz taborišča 2.700 slovenskih civilnih beguncev in sicer 1.500 na postajo v Pliberk, 1.200 pa na postajo v Maria Ellend. Pripravljeni morajo biti že ob 5. zjutraj za odhod. Odpeljani bodo na kamionih iz taborišča na imenovani postaji, kjer jih čaka vlak“. Ko sem slišal to naročilo, sem se vmešal v razgovor in odločno rekel: „Torej vendarle Angleži pošiljajo slovenske begunce v Jugoslavijo k Titu, ki jih po sedaj prejetih vesteh ubija! Vaša odredba mi dokazuje, da so bili domobranci vrnjeni v Jugoslavijo, kljub vsem negacijam in trditvam, da so odpotovali v Italijo. Nisem mogel in ne morem verjeti, da bi bili Angleži, katere so Slovenci tako cenili in po njih hrepeneli ter jim med sedanjo vojno reševali pilote, Angleži, katere sem v prvi svetovni vojni reševal in jim pomagal, zmožni, da svoje prijatelje, ki so nedolžni in ki so jim obljubili zaščito in pomoč, pošiljajo v smrt. Prosim Vas, g. major Barre, da podvzamete vse korake da se v bodoče prepreči!“

Lt. Ames je bil vsled mojih besed nevoljen in pripomnil, da je to odredba komandanta divizije in da se v to jaz ne smem vmešavati. Major Barre pa je prosil Lt. Amesa, naj počaka, da gre on z menoj v Celovec na Military Government, da intervenira.

Imel sem vtis, da je do sedaj tudi major Barre sam bil mnenja, da so bili domobranci poslani v Italijo in da je danes lahko prvič jasno sklepal iz odredbe glede civilnih beguncev, da to ni res.

Ker je bil avto g. Barreja pokvarjen, je dal Lt. Ames svoj avto na razpolago. Okrog 6. zvečer sva se peljala na Military Government, kjer sva odšla takoj na oddelek za D. P.

Major Barre me je pustil v predsobi, sam pa je odšel v pisarno k majorju Johnsonu. Čakal sem približno 20 minut. Mislim, da je med tem major Barre informiral majorja Johnsona o vsej zadevi in ga prosil, da podvzamemo vse korake, da se civilni begunci ne vrnejo prisilno v Jugoslavijo. Slišal sem telefonirati na več strani.

Nato me je major Barre poklical v pisarno majorja Johnsona, katerega sem prosil, naj uredi, da Slovenci ne bodo nasilno poslani v Jugoslavijo. Major Johnson mi je ponudil stol, me par sekund molče gledal nato pa rekel v prisotnosti majorja Barreja:

„Mi smo odredili, da civilisti ne bodo poslani proti njihovi volji v Jugoslavijo. Samo tisti, ki to želijo, naj gredo.“

Zelo me je razveselila njegova izjava, ki je prišla zame nepričakovano. Zahvalil sem se mu s prisrčnimi besedami, da je s tem pomagal rešiti življenje in preprečil mučenje tisočev, da so razmere v Jugoslaviji strašne, gotovo pa niso demokratične. Prekinil me je z besedami: „Nikar me ne informirajte o razmerah v Jugoslaviji! Jaz jih precej dobro poznam. Zato smo odredili, kot sem Vam povedal.“ (Major Johnson je bil v partizanskem štabu v Jugoslaviji ca. 6 mesecev.)

Ob tej priliki pripomnim, da smatram da maj. Johnson ni bil kriv, da so bili domobranci vrnjeni v Jugoslavijo, saj je ves čas mojega stika z njim poudarjal, da on skrbi samo za civilne begunce, vojniki pa ne spadajo v nje-

gov resor. Pač pa je major Johnson gotovo zelo zaslužen, da slovenski civilni begunci 1. VI. in pozneje niso bili nasilno vrnjeni v Jugoslavijo.

Da so bili domobranci vrnjeni je po mojem krivo dejstvo:

1.) Predhodni dogovor med zavezniki da se po vojni vsi domači nasprotniki posameznih režimov vrnejo pripadajoči državi zaradi preiskave, sojenja in event. kaznitve oziroma amnestije po demokratičnih načelih.

2.) Da je bila VIII. Armada Tite-filska, ker je za časa borb in bivanja v Italiji bila sosed in je sodelovala s partizani.

3.) Da ni uspelo še med vojno prepričati in informirati angleške vrhovne komande o pravem bistvu domobrancev, ki se niso borili proti zaveznikom, ampak so bili njihovi prijatelji in so jim pomagali, kjerkoli je bilo mogoče, in reševali njihove pilote etc. V Celovcu do prihoda feldmaršala Alexandra ni bilo mogoče priti do višjih, odločujočih komandantov. Nižji pa niso smeli samostojno odločati.

4.) Sodeč po poznejših dejstvih, Angleži nikakor niso pričakovali, da so jugoslovanski partizani tako krvoločni, da so veliko večino vrnjenih domobrancev pobili. To dejstvo jih je pozneje frapiralo in pomagalo do poznejše odločitve, naj se noben Jugoslovan ne vrača nasilno.

Ako je kdo od Slovencev kaj kriv za vrnitev domobrancev, je kriv po mojem mnenju samo toliko, da ni verjel poročilu Srbov in drugih, ki so ubežali s transportov ali celo iz Jugoslavije in poročali, da Angleži izročajo domobrance in Srbe etc. partizanom. V kolikor se ni verjelo takim poročilom, bi se pa vsaj lahko informirali na razne načine o vprašanju in bi na podlagi tega dejstva dali lahko odredbe, ki bi število slovenskih žrtev občutno zmanjšale ali celo preprečile.

Pred odhodom sem se majorju Johnsonu še enkrat zahvalil za njegovo odločno pomoč in rešitev Slovencev ter se poslovil. Na poti v taborišče sem se prav tako pristržno zahvalil majorju Barreju.

Vrnila sva se k Lt. Amesu, ki je sicer vzel na znanje ustmeno spremembo odredbe glede vračanja civilnih beguncev, istočasno pa prosil majorja Barreja, naj poskrbi, da dobi to odredbo tudi pismeno od divizije oz. brigade. Poleg tega je zahteval, da še isti večer do 10. dobi sporočilo, koliko civilnih beguncev bi se prostovoljno vrnilo v Jugoslavijo, da bi on mogel pripraviti primerno število avtomobilov. Bil sem mnenja, da jih prostovoljno ne bo šlo preko 200, raje manj, pa se Lt. Amesu to ni zdelo verjetno.

Major Barre se je nato ponovno vrnil v Celovec na vojaško komando (divizijo), jaz pa sem odšel v taborišče, da sporočim uspeh intervencije in da ugotovimo, koliko beguncev bi se želelo vrniti prostovoljno. Prijavilo se jih je okrog 200.

Ko je okrog 10. zvečer prišel major Barre v taboriščno pisarno, je našel tam zbrane člane odbora, ki so se mu na iskren in pristržen način zahvalili za uspešno intervencijo glede vračanja beguncev. Bil je ganjen, oči so mu postale solzne. Sporočil je, da bodo begunci, ki se žele vrniti prostovoljno v Jugoslavijo, odposlani šele 2. VI. ali 3. VI. Nato nas je okrog 11. zvečer odpeljal v tovarno, da nas ne bi ustavljale angleške straže, sam

pa se je vrnil k Lt. Amesu, da mu sporoči število prostovoljno vračajočih se beguncev, in nato v Celovec.

3. VI. (v nedeljo) je odšlo v Italijo okrog 200 beguncev in sicer okrog 100 Slovencev (ostali so se skesali), okrog 100 pa Hrvatov in Srbov. Odpekljali so se na 40 slovenskih vozovih s konji. Ta dan je prišel tudi en črnogorski četnik, ki je ubežal iz Radovljice, kjer so na mostu partizani postrelili okrog 1000 Črnogorcev in Srbov, ki so bili poslani s prvim transportom iz Koroškega. Napravili smo zapisnik in ga v angleškem prevodu predložili Angležem. Takih beguncev in zapisnikov je bilo prihodnje dni še mnogo. Maj. Barre mi je naročil, da naj bom prihodnji dan (4. VI) gotovo v taborišču, ker obišče taborišče neka visoka osebnost.

4. VI. (ponedeljek) okrog 11. mi je major Barre javil, da pride ob 12. feldmaršal Alexander. Naj bom kje blizu, da bom na razpolago, ako bo želel z menoj govoriti. Naj mirno odgovarjam na vprašanja, zraven pa lahko povem želje beguncev. Ni bilo časa, da bi sestavil kratko pisano spomenico ali da bi se posvetoval, kaj naj povem. V mislih sem si fiksiral važnejše točke.

Okrog poldne 4. VI. 1945 je bilo javljeno, da feldmaršal prihaja. Pri pisarni ob poti skozi taborišče smo ga čakali major Barre, jaz, Miss Balding in Miss Philips, ki sta se veselili, da bosta prvič v življenju videli „a real Field-Marshal“. Bil je lep dan.

Pripeljalo se je okrog 6 avtomobilov z oficirji. Na tretjem se je pripeljal Field-Marshal Viscount Harold Alexander, Commander in Chief Mediteranean Area, ki je dal ustaviti avto pred našo skupino. Stopil je iz avtomobila, pristopil k majorju Barreju, ki mu je raportiral in nato nas predstavil. Nato je feldmaršal okrog 10 minut govoril z menoj. Bil je zelo ljubeznjiv. Kakor morem naknadno sklepati, je prišel s posebnim namenom, da bi govoril z zastopnikom slovenskih beguncev. Moral je biti že precej obveščen o nas in naših težavah. Imel sem vtis, da želi, da mu povem, kaj nas teži in kaj želimo, zato sem kar zaželel govoriti:

„Jaz sem dr. Valentin Meršol, zdravnik in ne politik. Sulžil sem v prvi svetovni vojni 18 mesecev pod angleškim poveljstvom na Murmanu v Severni Rusiji. Sedaj Vas prosim kot zastopnik slovenskih beguncev za Vašo zaščito in pomoč za Slovence, ki so prišli preko Karavank, ker so antikomunisti in zvesti svojemu kralju Petru II. Posebno pa Vas prosimo, da blagovolite odrediti, da slovenski begunci ne bodo vrnjeni v Jugoslavijo, ker bi bili tam zaprti, mučeni in event. ubiti. Na podlagi informacij prejetih od oseb, ki so ubežale, vemo, da je večina slovenskih vojakov-domobrancev, ki so bili tekom zadnjega tedna vrnjeni v Jugoslavijo, bila mučena in ubita brez kakšnega sojenja in obsodbe. Ti domobranci se niso nikdar borili proti zaveznikom; nasprotno, oni so reševali njihove pilote in pomagali zaveznikom, kjerkoli so mogli. Oni so se borili samo proti partizanom, ki so se v Sloveniji ponašali kot roparji in morilci.

Slovenski begunci so bili in so anglofilii.“

Nato je feldmaršal vprašal: 1.) „Odkod veste, da so Vaši vojaki bili ubiti?“

Odgovor: „Mi smo o tem obveščeni od oseb, ki so ubežale, se vrstile preko hribov in podale izjavo.“

2.) Odkod ste prišli?“

Odgovor: Pokazal sem karto Slovenije, mesta (kraje) na Gorenjskem in pot preko Karavank do Vetrinja. „Večina beguncev so kmetje iz strahu pred partizanskimi morilci.“

„Sir, zahvaljujem se Vam in angleškim oblastem za vso pomoč in podporo do danes. Toda mi Vas prosimo za azil, zaščito in pomoč tudi v bodoče. Prosim Vas, pustite nas tu v Vetrinju, ne pošljite nas nazaj v Jugoslavijo, kar bi za mnoge od nas pomenilo mučenje in smrt.“

Feldmaršal Alexander je rekel: „Kar se mene tiče, ostanete lahko v Vetrinju. Dalje Vam pa lahko povem, da ne bo noben Jugoslovan poslan nazaj v Jugoslavijo proti svoji volji“.

Nato sem se mu zahvalil za ljubeznjivo obljubo in pomoč. Medtem nas je neki angleški oficir fotografiral.

Nato nam je feldmaršal Alexander dal vsem roko, se vsedel v avto in odpeljal naprej po taborišču.

Prišel je prihodnji avto, ki se je ustavil. Adjutant feldmaršala si je zapisal moje ime in osebne podatke ter se nato odpeljal dalje. Feldmaršal Alexander si je ogledal naše taborišče in naročil, da se morajo naše stanovaljske razmere zboljšati. Bil je zelo zadovoljen s čistočo kljub neugodnim razmeram. Nato se je odpeljal na drugem koncu iz taborišča.

Pozneje so mi major Barre in obe sestri B.R.C. Miss Balding in Miss Phillips čestitale, da sem dobro govoril in da so zaenkrat begunci rešeni, ker angleške oblasti bodo gotovo izpolnile, kar je feldmaršal obljubil.

Istega dne (4. VI.) je komandant vojaškega taborišča dobil hitno odredbo s sledečim besedilom:

Novi armadni postopek napram Jugoslovanom veljaven
od sedaj.

- 1.) Noben Jugoslovan ne bo vrnjen v Jugoslavijo ali izročen jugoslovanskim četam proti njegovi volji.
- 2.) Jugoslovani, ki so se borili proti Titu, se bodo smatrali kot vojni ujetniki in bodo poslani v vetrinjsko taborišče, glede njih naj se čaka nadaljnje odredbe.
- 3.) Vse te osebe se bodo smatrale kot DP in končno poslane proti Italiji.
- 4.) Nobene evakuacije vetrinjskega taborišča.

Po 4. juniju 1945 res noben Jugoslovan več ni bil nasilno vrnjen v Jugoslavijo. Tako sta intervencija majorja Barreja 31. V. začasno in odredba feldmaršala Alexandra za vso doseganje dobo (do konca I. 1946) pomagala, da Slovenci in ostali Jugoslovani, tako civili kot bivši vojaki, niso bili več prisilno vračani, sicer bi bila vsaj 1/3 vrnjena, ako ne več, ubitih, ker

v juniju 1945 so bili partizani še zelo krvoželjni. Mene sta pa Gospod Bog in Devica Marija postavila o pravem času na pravo mesto in mi narekovala primerne besede in korake. Hvala jima!

18. VI. 1945 je zapustil vetrinjsko taborišče za Slovence zelo zaslužni major P. H. Barre in odšel v Leoben, ker je spadal v team za štajersko (po evakuaciji sovjetske armade). Poslovali smo se od njega s petjem pevskega zbora in hvaležnimi besedami. Bil je ves ganjen.

Taborišče je prevzel angleški major Bell, ki je bil po dobroti in značaju prav podoben majorju Barreju. Bil je z nami do 29. VI., ko smo se preselili iz Vetrinja v D. P. Centre Lienz, Spittal, Sv. Vid na Glini in Judenburg.

Dr. V. Meršol

GOSPODARIČ ALBIN, ordonančni podoficir na domobranskem poveljstvu, sedaj Spittal na Dravi, pravi:

Na štabu domobranskega poveljstva, to je pri generalu Krennerju, sva se vrstila v ordonančni službi jaz in moj tovariš Marn Franc, ki sva opravljala v Ljubljani isto službo.

Spominjam se prav dobro, da mi je Marn nekega dne pravil, da je prejšnji dan pustil Krenner zapreti nekega domačina iz Podrožce, ki je prišel nalašč zato v taborišče Vetrinj povedat naši vojaški komandi, da odpremljajo Angleži jugoslovanske vojake partizanom. V zaporu je ostal ta civilist čez noč do drugega dne. General Krenner je pri tem povelju še izrecno pristavil, da dela ta civilist pobuno med narodom in domobranci, ker trdi, da gredo transporti jugoslovanskega vojaštva v Jugoslavijo in tako razširja alarmantne vesti.

Z vso gotovostjo trdim, da mi je Marn pravil o tem dogodku že pred odhodom našega prvega transporta v Jugoslavijo, torej pred dnem 27. maja 1945.

Dodajam še to: Meseca decembra 1946 sem govoril z Jarcem Radom, ki je dober prijatelj Boha Ivana, domobr. majorja, in mi je povedal, da se Boh zelo boji vrniti se v Jugoslavijo, četudi bi Titov režim v Jugoslaviji padel. Skušal bo raje dobiti čez mejo svojo družino in bo tukaj z njo živel.

SLABE KAROL, domobranski kapitan, učitelj, Spittal na Dr., pravi:

Dne 30. 5. predpoldne smo zvedeli, da je gen. Krenner odposlal zjutraj v Pliberk svojega poizvedovalca Šego Franceta, da pogleda, kam vozijo Angleži domobrance. Pred glavnim štabom nas je čakalo večje število častnikov in vojaštva na prihod tega obveščevalca in na vesti, ki jih ima prinesiti. Nekako po 2. uri popoldne je Šega res tudi prišel, se podal takoj h Krennerju in še precej časa ostal pri njemu. Nato je prišel Krenner ven, preoblečen v civilne hlače, le vojaško bluzo je še imel, vstopil v svoj avto in molče izginil.

Nato smo zvedeli vso resnico.

Na štabu je ostal sam polkovnik Vizjak.

Proti večeru smo se zbrali nekaj oficirjev in več domobrancev pri

kapetanu Budi, mojemu svaku, in se tam pogovarjali, kaj nam je storiti. K naši skupini sta prišla tudi dva srbska četnika, ki sta v Radovljici ušla, in nam pripovedovala svoje žalostne doživljaje.

Fantje so bili vsi obupani. Jaz sem predlagal, da se raje Angležem upremo, kakor da bi šli v gotovo smrt ali pa naj nas Angleži kar tukaj postrele, mesto da nas izročajo partizanom. Fantje (moštvo) so v obupu rekli, da naj gremo vsi tja, kamor so že šli njihovi tovariši. Major Boh je bil proti uporu in da gremo vsi skupaj v Jugoslavijo, kjer so že drugi naši tovariši. Fantje so mu pritrdili.

Sklenili smo nato, da gre Boh na štab k Vizjaku, ki je po Bohu poslal poročilo: „Če so šli v Jugoslavijo, grem tudi jaz!“. Isto je rekel tudi ponovno major Boh. Jaz sem pa fantom izjavil, da ne grem v Jugoslavijo; isto je izjavil tudi Buda. To je fante razburilo in so zahtevali, da gremo vsi skupaj nazaj v domovino, kamor so šli že drugi tovariši, in da je treba one, ki nočejo iti z njimi, zastražiti in jih tako prisiliti, da grejo skupno.

Položaj je bil izredno napet.

Po tem pogovoru sta imela Vizjak in Boh še skupni pomenek, a ne vem, kaj sta sklenila. Drugi dan pa oba nista odšla, ker sta v zadnjem trenutku ušla iz transporta.

Res so domobranci tisti večer mene in Budo zastražili, da jima misva mogla uiti. Šele drugo jutro sva se zmuznila v jutranjem mraku, ko naju ni nobeden opazil.

— Kaj mislite Vi o Bohu?

Kaj je tedaj Boh mislil, mi ne more biti znano. Vem pa prav dobro, da so fantje gledali le na nas oficirje, kaj bomo mi napravili. Če bi tedaj Boh rekel, da on ne gre domov, bi gotovo ostali tudi drugi fantje v Vetrinju in se tako rešili s tem, da bi se poskrili, kakor se je isti večer poskrilo mnogo drugih in jih Angleži niso nič kaj resno iskali.

— Kakor Vam je znano, sva midva stanovala v taborišču št. Vid na Glini skupno z Bohom in njegovo sestro Anico. Se spominjate še, ko je Anica enkrat pripovedovala vpričo brata Boha, kako ga je ona s pomočjo neke gospodinjske učiteljice zadnji moment rešila, da ni šel v Jugoslavijo in ostal tako pri življenju.

Res je. Nekoč je prišla ta učiteljica na obisk k Bohovim. Tedaj je Anica nama dvema pripovedovala, da se ji je posrečilo pregovoriti svojega brata s pomočjo te učiteljice in to prav v zadnjem trenutku, ko je bil brat Ivan že na avtu, namenjenem za odhod. Bilo je to na travniku, kjer so vstopali domobranci na kamione, in da je avtokolona takoj odšla, kakor hitro je skočil Boh iz avta.

Ta zadnji transport se je peljal v Pliberk.

Boh je vsemu temu pritrjeval.

VALANT FRANC, podporočnik izvidniške čete v Cofovem polku, sedaj v Spittalu n. Dr., pravi:

Dne 30. maja popoldne odnosno proti večeru je sklical Cof na hitro roko nekaj častnikov skupaj, jim sporočil, da gredo vsi transporti domobrancev mesto v Italijo v Jugoslavijo, kjer jih prevzemajo partizani. Odvezuje jih zaradi tega prisege in jim resno priporoča, da gre vsak svojo pot. Vsak naj si pomaga, kakor si more. To naj tudi drugim povedo, v prvi vrsti pa posebno onim, ki so se v boju proti partizanom v domovini posebno odlikovali odnosno izpostavljali.

Istega dne sem bil po tem dogodku še parkrat na štabu. Prvič sem videl in slišal, kako je major Ivan Boh zasliševal tri na novo došle srbske četnike, ki so ušli iz Radovljice in pripovedovali, kako so partizani njihove tovariše v Radovljici zvezane pretepevali, zasramovali in jih na mostu istotam postrelili. Major Boh je prvotno mislil, da so te vesti izmišljene, in je natančno te Srbe izpraševal o legi Radovljice, o lokalnih razmerah istotam in posebno o legi mostu. Iz odgovorov se je spoznalo, da so Srbi morali biti res v Radovljici, ker so dajali natančne in točne odgovore. Pozivali so prisotne domobrance, da naj ne gredo drugi dan na transport, in svarili pred povratkom v Jugoslavijo.

Kljub temu ni major Boh izdal nikake odločitve in je samo rekel, da se bo še informiral na glavnem štabu.

Zvečer, nekako ob 10.—11. uri sem bil spet na štabu pri Bohu in sem tam našel več domobranskih oficirjev; med njimi so bili tam tudi Frakelj, Golob, Buda, jaz in še drugi. Govorili smo spet o tem vprašanju ali gremo drugi dan s transportom ali ne, ali pa vsak izgine, kamor more. Major Boh je pa rekel: „Pomolimo se Bogu! Ženo in otroke smo itak izgubili, ker so že uničeni. Kar pride, naj pa pride! Gremo v Jugoslavijo, kamor so šli že drugi.“ Vprašal je še, če je navzoč kateri izmed duhovnikov in če lahko spovedujejo fante. Prisoten je bil res neki duhovnik, katerega imena ne vem več, in ki je izjavil, da je pripravljen spovedovati tudi celo noč.

Nadporočnik Frakelj je pa na to rekel, da on ne gre v Jugoslavijo, češ, če ga dobe partizani v roke, bodo iz njega kot oficirja še pred usmrčitvijo rezali jermene, vsakega navadnega vojaka pa takoj ustrelili. In je nato odšel.

Major Boh je še pristavil: „Saj se bomo še jutri pogovorili, dajmo sedaj naprej igrati tarok“. In pričeli so igrati tarok.

Ko sem drugi dan zjutraj prišel iz gozda, kjer sem se skrival, sem srečal majorja Boha in ga vprašal, kako stvari stoje in kam on pojde. Odgovoril mi je, da bodo še civiliste odpeljali v Jugoslavijo in da govori za to 80 procentov verjetnosti. Iz tega sem spoznal, da se je major Boh odločil za odhod s transportom.

Tudi s fanti sem govoril, ki so rekli, da morda vendar ni tako hudo in da gredo vsi za onimi svojimi tovariši, ki so že odšli.

„Mi gremo z njimi!“ To je bil zadnji klic teh fantov.

Ko sem isti dan popoldne govoril z dr. Zamjenom, sem se zelo čudil,

ko mi je ta pravil, da Boh ni odšel s transportom. Bil sem do tedaj prepričan, da je Boh odšel s fanti, ker je vedno tako govoril, kakor da pojde tudi on z njimi.

Res je, da je Cof izdal naredbo, da naj ves polk ponoči na 31. maja zgine in se razprši.

DR. JANEZ JANEŽ, domobranski zdravnik, pravi:

Dne 29. maja v torek so nas Angleži naložili na vetrinjskem travniku na kamione in nas odpeljali proti Pliberku. Prišedši v Pliberk sem opazil okoli kamionov vse polno partizanov, katerim so Angleži po vrsti izročali domobrance. Ko sem to opazil, sem takoj skočil iz kamiona, ki je stal še zadaj in tako ušel.

V Celovec sem prišel drugi dan s Šegovim avtomobilom. Z menoj se je peljala tudi zdravnica dr. Ruparjeva. Tam sem se oglasil v gostilni „Zur Stadt Triest“ in tam poiskal polkovnika Mirka Bitenca. Ta je z menoj govoril zelo milostno in visoko, čeravno sem mu pripovedoval svoje žalostne doživljaje. Ni mi hotel verjeti. Prosil sem ga, da mi da priliko, da govorim tudi z drugimi odborniki Narodnega odbora, na kar me je vendarle spremil do gostilne Scherzer na Bahnhofstrasse, kjer so bili zbrani člani tega odbora: dr. Basaj, dr. Bajlec, dr. Jelenc, Marko Kranjc, dr. Veble, Mirko Bitenc, nato Drčar Ivan, menda tudi dr. Zajc in jaz. Bil je tam tudi Tomic.

Odborniki so ravno prihajali in šli smo v posebno sobo, kjer smo o svojih doživljajih poročali: Drčar, Tomic in jaz. Vsi odborniki so bili v začetku zelo neverni in šele skupnemu našemu poročilu, v prvi vrsti mojemu, so se vendarle uklonili in na koncu sprejeli sklep, da se ima takoj poslati v vetrinjsko taborišče deputacija, ki naj ljudem pojasni položaj in vračajoče domobrance in druge civile opozori, da naj ostanejo drugi dan v taborišču, ker da gredo vsi transporti v Jugoslavijo in ne v Italijo. Kdor se ne more takoj preobleči, naj se razbeži.

Drugega na seji ni bilo ne govorjeno, ne sklenjeno.

Nato je šla deputacija z menoj v taborišče. Tam smo povedali ljudem, kako stvar stoji. Preplah je splošen, razpoloženje porazno.

(Sledi)

K. M.

Oj mučenci!

Oj mučenci, oj mučenci,
sveti vi mučenci naši!
Kje grobovi, kje grobovi,
kje so grobovi vaši?

Kdo je, kdo vas pokopaval?
Kdo, oj, kdo vas objokaval?
Kdo je, kdo vas blagoslavljal?
Kdo se je od vas poslavljal?
Nihče se poslovil ni.
Nihče blagoslovil ni.
Nihče objokaval ni.
Nihče pokopaval ni.

.....
Ko na nas streljali so,
mukam se smejali so,
V jame nas metali so,
Da ne zvedel nič bi svet:
grobovom zbrisali so sled!
Oj mučenci, oj mučenci,
sveti vi mučenci naši!
Kje so palme, kje so venci,
kje so venci vaši?
Kdo vas, kdo vas bo proslavil?
Kdo vas, kdo nam v zgled postavil?
Kdo vas, kdo vas bo nagradil?
Kdo na prestol vas posadil?

.....
Bog nas sam proslavil je.
Bog nas v zgled postavil je.
Bog nas sam nagradil je.
Na prestol posadil je!
Palma zmage zeleni,
v roki svojo vsak drži.
Venec žrtev nas krasi,
krona rajska nas časti.
Zbrisana ni naša sled,
nas slavi vesoljni svet!

NAŠI MRTVI

† Dr. Marjan Zajc

V starosti 80 let nas je 6. februarja 1985 v Ramos Mejía — Buenos Aires — nepričakovano zapustil Dr. Marjan Zajc.

Pokojni je bil doma tajnik NO in je zastopal liberalno stranko, a v emigraciji se ni politično udejstvoval.

Že pred več leti je stopil v pokoj, a ker je bila pokojnina nizka, je bil vse do smrti uslužbenec pri tvrdki prevoznitstva José Musar S. A.

Bil je član Rožmanovega Zavetišča ter redni naročnik glasila Tabor. Naslednji dan je bil pokopan na pokopališču Los Polvorines.

Globoko sožalje gospej štefki, sinovoma Saši in Mojcu in vsem ostalim sorodnikom.

✦ **Mihaela Medved**

7. aprila 1985 je nepričakovano umrla gospa Mihaela Medved.

Pokojna je živila zadnja leta pri družini svoje sestre Fili por. Blazinšek v kraju Carapachay vel. Bs. Aires. Pred dvemi leti se je upokojila in je dočakala 62 let.

V življenju je veliko pretrpela. Bila je razgledna in razsodna gospa. Ves čas je bila naročnica borčevskega glasila Tabor, ki ji je bil zelo priljubljen.

Pokopana je bila na pokopališču Olivos v grob svojega sina, ki je umrl pred par leti.

Naše globoko sožalje vsemu sorodstvu, posebno pa dobri družini Blazinškovi.

ZA BELEŽNICO

SPRIČEVALO

V „Taboru“ 1984, št. 9-10, smo natisnili več kot 4 strani dolgo poročilo našega sodelavca o knjigi zdomskega pisatelja Franka Bükviča „Vojna in revolucija“, ki nam jo je poslala v oceno njena založnica Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu.

Kakor naši bralci lahko ugotovijo, je naš sodelavec lojalno priznal, da „roman ima nedvomne literarne vrednosti“ in „izpričuje močnega epičnega pripovednika“ ter da je „kot literarni proizvod čitljiv in privlačen“ in „ga bodo zdomeci — pa tudi doma... — gotovo radi čitali“.

Ker pa nismo specializirana literarna publikacija, kakor je naš poročevalec tudi poudaril, nas knjiga zanima z druge plati. To je, da njen pisec razkošno opisuje „veličastno osvobodilno borbo“ komunističnih prevratnikov — ob žalostnem Kocbekovem sopotništvu — prav za časa tuje okupacije, na nasprotni strani pa med takoiimenovanimi „belogardisti“, kakor jih dosledno naziva, in o katerih zgodovina že ve, zakaj so vzeli orožje celo od okupatorja, ne najde nič pozitivnega, temveč samo (vsaj) negativne lastno-

sti, tipe in dogodke; kar je naš dopisnik dokazal z dobesednimi citati (samo nekaterimi; še zdaleč ne vsemi) iz knjige.

Spričo tega smo torej lahko samo ponosni, če smo po vsem, kar je za nami, in voči sadov, kakršne je komunistično-kocbekovska „osvoboditev“ prinesla naši domovini, leta Gospodovega 1984 še bili vsaj edini, ki smo značajno — najsi „povsem neliterarno, naravnost banalno“ (!?) — povedali svoje mnenje o takšnem krivičnem opisovanju komunistične revolucije za časa tuje okupacije. Ker s tem zdovski pisec ni dohitel niti tiste stopnje objektivnosti, s kakršno danes opisujejo isto dobo v še vedno zadavljenih literarnih prikazih celo že nekateri pisci v domovini, je njegova knjiga — s tega gledišča — zares najmanj gnojnica, ki sta jo z založnico zlila na vse naše mrtve od Kozinčeve družine naprej... — tja do 12.000 zverinsko pokončanih slovenskih domobrancev pred 40 leti, v kakršni izključni in edini zvezi je to besedo zapisal naš sodelavec.

Ker pa sta založnica in pisec knjige očitno bila prepričana, da je plesen že tako globoko izjedkala ideološko zdomstvo, da bomo tudi domobranci stisnili rep med noge, sta v ranjenem samodopadenju po poznanem vzorcu argumentiranja z žaljivkami, psovkami in histeričnimi nesmisli v „Glasu“ (Leto XXXII, št. 1, jan.-feb. 1985) zapustila sledeče spričevalo o svoji kulturni, literarni, pa tudi idejni in čisto človeški ravni:

Od slovenskih časopisov in revij, ki so ocenili Bükvičev roman, je le eden, ki ga je ocenil negativno. V „Taboru“ je neki Pika povsem neliterarno, naravnost banalno označil roman kot „gnojnico“. Na ta nečedni zapis v slovenskem listu avtor romana takole odgovarja:

„Moj roman je torej gnojnica, zato ker se ne držim Vaših klišejev. Jaz nisem noben peroprask in „Propagandaleiter“, da bi opisoval mrtve tipe: komuniste, belogardiste, fašiste in druge — iste, temveč pisatelj, ki gradim žive značaje. Če bi bilo po Vašem ali po Frančku Sajetu, bi bili vsi Slovenci (vsaj v Ljubljanski pokrajini) zločinci.

Se mi za malo zdi, da bi se z Vami pričkal, še manj iskal vzroke Vaše življenjske zagrenjenosti. Namesto mene naj spregovorijo drugi, slovenski braveci pa si naj potem sami ustvarijo svojo sodbo.

Fairfield, 6. dec. 1984.

Frank Bükvič, pisatelj.“

Tako! Dobesedno!

Čeprav je že naš sodelavec v svojem poročilu tudi lojalno zapisal, da „si bo lahko vsakdo mimo nas ustvaril lastno oceno — kajpak v skladu z njegovo idejno opredelitvijo in z njegovimi pogledi in odnosi do dogajanj okoli stalinistične revolucije na Slovenskem za časa vojne“, si bodo s tem spričevalom pred očmi slovenski bralci zares šele sedaj lahko sami ustvarili svojo pravično sodbo. — Naša je samo potrjena!

Še en dosežek . . .

Na dvodnevni javni tribuni, ki so jo na začetku januarja t. l. priredili slovenski kulturni delavci v Cankarjevem domu v Ljubljani in prišli do marsikaterih poraznih zaključkov, je **Dimitrij Rupel** povedal tudi, da **46% Slovencev ne prebere letno nobene knjige.** —

Če se spomnimo, da v „gnili“ in „nazadnjaški“ Sloveniji pred vojno in pred komunistično „osvoboditvijo“ ni bilo takorekoč najbolj zakotne hribovske vasi, ki ne bi imela svoje prosvetne knjižnice, in da so celo pastirji na paši prebirali knjige, ko so čuvali živino, se ob tej ugotovitvi lahko samo zgrozimo.

So komunisti tudi za ta „dosežek“ med revolucijo za časa tuje okupacije pomorili na tisoče Slovencev? So tudi za to „novo stvarnost“ pred 40 leti zverinsko pokončali slovenske domobrance? — —

IZ PISEM

Sl. K.

30. 3. 1985.

Dragi gospod urednik!

Tabor štev. 11-12/1984 na strani 170 omenja „*velikosrbsko partijo*“!

Dovolite mi, da v zvezi s tem najenergičneje protestiram, ker vem, da je resnica ravno nasprotna. Komunistični banditi so že od samega začetka izrazito antisrbski. Ves medvojni čas niso mogli biti v Srbiji, ki je v celoti bila na strani generala D. Mihajlovića. Čemu so morali pozvati Stalinovo armado na pomoč? Čemu so naročili angloameriško bombardiranje Beograda l. 1944 na sam dan pravoslavne Velike noči? Čemu so banditi — nasprotno kot druge dele domovine — *razkosali Srbijo* na razna področja? Čemu se z groznim terorjem preganja Srbe (vštevši Črnogorce) na izselitev s Kosova, ki je zibelka Srbije?

Oba, srbski in črnogorski parlament, sta sklenila in ustanovila združitve obeh *srbskih držav* (1918) za večne čase. Naj dodam, da sta ta dva parlamenta bila svobodno izbrana in zares predstavljala svoj narod. S kakšno pravico so banditi ločili ene in druge Srbe? Poznam mnoge Črnogorce in vsi se smatrajo za Srbe. Čemu avtonomija Vojvodine in Kosova? Mar to nista srbski pokrajini? Vsi ljudje smejo biti nacionalno zavedni — toda ne Srbi. Srb je v tem slučaju takoj ožigosan za „velikosrbskega buržoaznega šovinista“. (Podobno je z vsemi narodi pod sovjetskim škornjem, nikakor pa ne z Rusi, ki hočejo vse narode porušiti.) Jaz kot Srb nikdar nisem mogel dobiti štipendije, pa čeprav povojni Beograd stalno tone v ameriških dolarjih pri vsem svojem antiamerikanizmu (pišite za božjo voljo Reaganu, naj se spametuje!). Administracija zmanjšuje uporabo cirilice. Nasprotno vsem drugim manjšinam, Srbi na Hrvaškem (800.000 ljudi!) nimajo šol, tiska, organizacij itd. — skratka, *nimajo ničesar* — že 40 let! Mnogi nedavno

pobiti svobodni Jugoslovani so Srbi. Največji pisatelj naše dobe, Aleksander Solženicin pravi, da nima komunizem ničesar skupnega z nobenim narodom; na izbiri imaš dvoje: ali si Rus ali komunist, Slovenec ali komunist, Srb ali komunist itd. Gre torej za mednarodno mafijo, za stalinistične filiale po vsem svetu, tudi v domovini.

Prejeli smo

THE SOUTH SLAV JOURNAL, Volume 7, No. 1-2 (23-24), Spring-Summer 1984. — 7 Chesterford Gardens, London NW3 7DD. — Editorial Board: N. Marčetić MA, U. Loring MA, M. Davis ALA, Z. Antić, D. Pleničar, P. Taylor, F. Pomeranz MA — Contents: In Memoriam — Prof. G. H. N. Seton-Watson, — News. — Features: — Muriel Heppell, Dobrica Ćosić and the Yugoslav Idea. — Nikola Pribić, Juraj Križanić, a Baroque Humanist. — Stephen Clissold, Murder in Marseilles. — Marion Safaris, International Historical Conference; Greece 1936—1944. — Ljubo Sirc, Among the Liberators (V) Economic Affairs: — M. Milivojević, Some Reflections on Foreign Investment in Yugoslavia. — Balkans Report: — Patric Moore, The Balkan Diplomatic Scene, February-August 1984. — Dissent and Human Rights in Yugoslavia: — The Committee for Freedom of Thought set up in Belgrade. — The Ćosić Committee Manifesto. — Spanish Civil War Veterans' call for Action — General Nikolić's Address to Spanish Civil War Veterans. — Spanish Civil War Veterans' letter to Party leaders. — Letters to the Editors. — Book Reviews: — George Leggett, The Cheka, Lenin's Political Police, by Nikolai Tolstoy. — Bogdan Radica, Živjeti Nedoživjeti, by Nenad Grisogono. — Geoffrey Stewart-Smith, Global Collective Security in the 1980's, by John Hadley. — Thomas Plate and Andrea Darvi, Secret Police; The Inside Story of a Network of Terror, by G. Chowdhary-Best. — Ferdinand Hauptmann, Die Oestreichisch-Ungarische Herrschaft in Bosnien und der Herzegovina, 1878—1918; Wirtschaftspolitik und Wirtschaftsentwicklung, by Jaroslav Istvan Roman. — Heinz Ischreyt, Studien zur Geschichte der Kulturbeziehungen in Mittel und Osteuropa, by Frank Pomeranz. — C. M. Woodhouse, Karamanlis — The Restorer of Greek Democracy, by Marion Sarafis. — Periodical Reviews. — Notes on Contributors. — Ta dvojni zvezek je izšel z veliko zamudo. Uredništvo mu je priložilo letak, v katerem se opravičuje in pojasnjuje, pa obenem prosi svoje bralce in prijatelje za pomoč, t. j. redno plačilo naročnine in darov za tiskovni sklad. Če vzamemo v poštev, da letna naročnina te dragocene publikacije znaša za Zdr. Države in Kanado samo \$ 26, smo prepričani, da bo tudi marsikateri naših prijateljev pomagal, da se ne bo zadužila. Bila bi nepopravljiva škoda in naš resničen kulturni greh. Takšno kvalitetno revijo bo zdomstvo jugoslovanskih narodov le težko še kdaj znova priklicalo v življenje.

DAROVALI SO

Od 1. 3. 1985 do 15. 4. 1985

Za zavetišče:

	\$a
Rev. Malenšek Janez	1.500
Mustar Stane	1.880
N. N., Munro	880
Đimnik Dušan	5 000
Rev. Cukjati Franc cerkvena nabirka pri sv. maši 31. 3. 1985 v Zavetišču	5.875
Čisti dobiček pri kosilu 31. 3. 1985 v Zavetišču	327.505
V spomin na pok. Pavleta Ranta:	
Škulj Edi	1.500
V spomin na pok. dr. Marjana Zajca:	
Tičar Beno	1.000
Loh Maks - Anica	1 000
Krenner Julija	1.000
V spomin na pok. starše:	
Šurman - družina	1.000
V spomin na pok. Mihaelo Medved:	
Inž. Matičič - družina	1.000
	(v dol.)
Jakše Janez	40
Martinič Ferdo	20

Tiskovni sklad Tabor:

	\$a
Prod. vez. Taborov (5) ...	20.000
Dr. Franc Luskar	2.400

Marolt Anton	200
Dolčič Feliks	1.000
Gladek Viktor	1.000
N. N., Olivos	1.000
Pelan Ema	1.000
N. N., Argentina	500
Mustar Stane	2.000
N. N., Merlo	500
Langus Milan	1.000
	(v dol.)

Longar Albin	8
Cenkar Frenk	8
Zupančič Hinko	8
Kolarič Rudi st.	3
Varšek Ivan	6
Lukež Frank M. D.	26
Bizyak Joseph	200
Zupančič Hinko	10

Socialni sklad Tabor:

	(v dol.)
Kolman Ludvik	20
Galč Lojze	5
Kunover Ivan	5
Boje Karl	18
Gregorič Lojze	20

Za križ na Orlovem vrhu:

	(v dol.)
Bizyak Joseph	50

V S E B I N A

¿Estamcs conscientes? — Ali se zavedamo? — Priče — Nemogoče je potvarjati zgodovino (Sl. S.) — Izdajstvo je v vseh jezikih enako (Lic. I. Korošec) — Nov križ na Orlovem vrhu — Zgled — odmevi iz domovine — Moji spomini iz onih dni — Iz društev — Naši možje — Nekaj za arhiv — Forli 1945 — Grozen opomin — Oj mučenci! Naši mrtvi — Za beležnico — Iz pisem — Prejeli smo — Darovali so

.....
OPOZORILO: NOVA NAROČNINA TABORA: \$a 1.500 v Argentini

Sporočam vsem slovenskim rojakom, da sem prodal v Rimu Hotel „Bled“ in da sem kupil v Gorici Hotel „Palace“.



Naslov: Vinko Levstik Hotel „Palace“ — Corso Italia 63
— 34170 Gorizia — Italia.

Tel. 82.166 - Teler 461154 Pal Go I

Za obisk se vsem lepo priporoča: Vinko Levstik.

Correo
Argentino
Sucursal
J. L. Suárez
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 8133

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 2619

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 300.434.